

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ALÂ EL-ESVÂNÎ'NİN NÂDÎ ES-SEYYÂRÂT ADLI ROMANI:
BİR SÖYLEM ANALİZİ**

Gül Şeyma ÇİL

**Haziran-2025
BATMAN**

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ALÂ EL-ESVÂNÎ'NİN NÂDÎ ES-SEYYÂRÂT ADLI ROMANI:
BİR SÖYLEM ANALİZİ**

Gül Şeyma ÇİL

**Danışman
Prof. Dr. Yahya SUZAN**

Diğer Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Ahmet TEKİN

Doç. Dr. Süleyman BAŞARAN

**Haziran-2025
BATMAN**

TEZ KABUL VE ONAYI

Gül Şeyma ÇİL tarafından hazırlanan “Alâ el-Esvânî’nin Nâdî es-Seyyârât Adlı Romanı: Bir Söylem Analizi” adlı tez çalışması 27/06/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Prof. Dr. Yahya SUZAN

.....

Danışman

Prof. Dr. Yahya SUZAN

.....

Üye

Prof. Dr. Ahmet TEKİN

.....

Üye

Doç. Dr. Süleyman BAŞARAN

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sorumluluğu kabullendiğimi bildiririm.

ETHICAL DECLARATION

I declare that all the information in this thesis has been obtained within the framework of ethical behavior and academic rules, and that the source of any statements and information that do not belong to me in this study prepared in accordance with the thesis writing rules has been fully cited, and I declare that I accept all kinds of legal responsibility in case of any contrary situation.

Gül Şeyma ÇİL
Tarih: 05.06.2025

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALÂ EL-ESVANÎ'NİN NÂDÎ ES-SEYYÂRÂT ADLI ROMANI: BİR SÖYLEM ANALİZİ

Gül Şeyma ÇİL

Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temel İslami Bilimler Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Yahya SUZAN

2025, 108 Sayfa

Bu çalışma, Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât (Otomobil Kulübü) adlı romanını söylem analizi yöntemiyle inceleyerek, eserin dilsel ve retorik yapısını, toplumsal ve ideolojik bağlamlarını çözümlemeyi amaçlamaktadır. Roman, 1940'lı yılların Mısır toplumuna dair çok katmanlı bir anlatı sunarak, sömürgecilik, sınıf ayrımları, güç ilişkileri ve bireysel direniş gibi temaları ele almaktadır. Eserde, farklı sosyal sınıfların temsil biçimleri ve bu temsillerin anlatının genel söylemine nasıl katkıda bulunduğu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Çalışma kapsamında söylem çözümlemesi yöntemi kullanılarak, romanın baskın söylemleri tespit edilmiş ve bunların anlatı içindeki etkileşimleri analiz edilmiştir. Bulgular, eserin dilsel yapısının toplumsal hiyerarşileri ve güç dinamiklerini pekiştiren ya da onlara meydan okuyan çeşitli stratejiler içerdiğini göstermektedir. Roman, özellikle aristokrasi, işçi sınıfı ve sömürge yönetimi arasındaki ilişkileri derinlemesine işlerken, bireylerin direniş ve uyum süreçlerini farklı karakterler üzerinden gözler önüne sermektedir. Eserde, otoritenin baskıcı mekanizmalarının yalnızca fiziksel şiddetle değil, dil ve retorik aracılığıyla da sürdürüldüğü vurgulanmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, Nâdî es-Seyyârât, dönemin Mısır toplumundaki sosyal adaletsizlikleri, sınıfsal çatışmaları ve politik manipülasyonları dramatik olay örgüsü ve karakter gelişimi yoluyla yansıtmaktadır. Romanın anlatısı, dönemin Mısır'ındaki egemen söylemi yansıtırken aynı zamanda alternatif direniş söylemlerine de alan açmaktadır. Çalışmada, dilin ve anlatının, toplumsal yapıları sürdürme veya dönüştürme gücüne sahip olduğu ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra, romanın tarihsel bağlamı göz önünde bulundurularak, anlatıdaki söylemlerin 1940'larda Mısır'da yaşanan siyasi ve toplumsal hareketlerle nasıl bir ilişki kurduğu değerlendirilmiştir. Roman, bireylerin iktidarla mücadelesini, dil ve retorik toplumdaki ideolojik işlevlerini ve kimlik inşasını nasıl şekillendirdiğini ortaya koyarak, Mısır edebiyatının sosyal gerçekçi geleneği içinde önemli bir yere sahiptir. Bu çalışma, edebi eserlerin sadece sanatsal bir üretim olarak değil, aynı zamanda toplumsal dönüşüm ve eleştiri aracı olarak nasıl işlev gördüğünü göstermeyi hedeflemektedir. Nâdî es-Seyyârât'ın söylem analizine dayalı bu araştırma, edebiyat, dil ve toplum arasındaki dinamik ilişkilere ışık tutarak, Mısır'ın kültürel ve politik yapısını anlamada yeni bir perspektif sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alâ el-Esvânî, Mısır Edebiyatı, Nâdî es-Seyyârât, Mısır Otomobil Kulübü, Söylem Analizi

ABSTRACT

MASTER THESIS

ALAA AL ASWANY’S THE AUTOMOBILE CLUB OF EGYPT: A DISCOURSE ANALYSIS

Gül Şeyma ÇİL

Batman University Graduate Education Institute

Department of Basic Islamic Sciences

Advisor: Prof. Dr. Yahya SUZAN

2025, 108 Pages

This study aims to analyse Alaa Al Aswani’s novel “The Automobile Club of Egypt” by using the method of discourse analysis to analyse the linguistic and rhetorical structure, social, and ideological contexts of the work. The novel presents a multi-layered narrative about Egyptian society in the 1940s, addressing themes such as colonialism, class distinctions, power relations, and individual resistance. The representations of different social classes in the work and how these representations contribute to the general discourse of the narrative are examined in detail. Within the scope of the study, the dominant discourses of the novel are identified using the method of discourse analysis, and their interactions within the narrative are analysed. The findings show that the linguistic structure of the work includes various strategies that reinforce or challenge social hierarchies and power dynamics. The novel particularly delves into the relationships between the aristocracy, the working class, and the colonial administration while revealing the resistance and adaptation processes of individuals through different characters. The work emphasises that the oppressive mechanisms of authority are maintained not only through physical violence but also through language and rhetoric. According to the analysis results, “The Automobile Club of Egypt” reflects the social injustices, class conflicts, and political manipulations in Egyptian society of the period through dramatic plot and character development. While the narrative of the novel reflects the dominant discourse in Egypt of the period, it also opens up space for alternative discourses of resistance. The study has demonstrated that language and narrative have the power to sustain or transform social structures. In addition, considering the historical context of the novel, it has been evaluated how the discourses in the narrative relate to the political and social movements experienced in Egypt in the 1940s. The novel has an important place in the social realist tradition of Egyptian literature by revealing the struggle of individuals with power, the ideological functions of language and rhetoric in society, and how they shape identity construction. This study aims to show how literary works function not only as artistic productions but also as tools of social transformation and criticism. This research, based on the discourse analysis of “The Automobile Club of Egypt,” offers a new perspective in understanding the cultural and political structure of Egypt by shedding light on the dynamic relationships between literature, language, and society.

Keywords: Alaa Al Aswani, Discourse Analysis, Egyptian Literature, The Automobile Club of Egypt

ÖN SÖZ

Edebiyat, insan ruhunun en derin köşelerine dokunan, zamanın ve mekânın ötesine uzanan bir köprüdür. Ben de bu köprüden geçerken, Arap edebiyatının büyüğü dünyasına adım attığım için kendimi daima şanslı hissettim. Özellikle Mısır edebiyatının zengin dokusu, kültürel derinliği ve insanı saran anlatım gücü, beni her defasında yeniden heyecanlandırdı. Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât (Otomobil Kulübü) adlı eseri üzerine yazdığım bu tez, yalnızca akademik bir çalışma değil, aynı zamanda edebiyata duyduğum tutkunun bir yansımasıdır.

Arap edebiyatı alanında akademik çalışmalar yapmak, uzun zamandır hayalini kurduğum bir serüvendi. Bu yolculukta, edebiyatın insana kattığı anlamı her satırda daha derinden hissettim. Romanlar, hikâyeler ve şiirler, yalnızca kelimelerden ibaret değil; onlar, bir milletin hafızası, umutları, acıları ve direnişidir. Esvânî'nin eserleri de tam da bu nedenle benim için büyük bir önem taşıyor. Onun anlatımındaki toplumsal eleştiri, mizah ve insani derinlik, Mısır'ın karmaşık sosyopolitik yapısını anlamak için eşsiz bir pencere sunuyor.

Ancak bu yolculuk elbette zorluklardan azade değildi. Öğrencilerime en iyisini vermeye çalışırken bir yandan da ciddi bir hastalıkla mücadele etmek, zaman zaman yorucu olsa da, edebiyatın iyileştirici gücü sayesinde her adımda yeniden ayağa kalkabildim. Edebiyat, bana yalnızca kaçış değil, aynı zamanda bir direniş alanı sundu. Satırlar arasında kaybolduğum her an, hayata daha sıkı sarılmamı sağladı. Bilimsel bir çalışma yürütmenin zorlukları, edebiyatın verdiği haz ve keşif duygusu yanında hiç kalıyordu. Çünkü her metin, yeni bir dünyanın kapısını aralıyor ve her araştırma, o dünyaya dair yeni bir iz bırakma fırsatı sunuyordu.

Bu süreçte, yalnız olmadığımı bilmek bana güç verdi. Ailem, her daim yanımda durarak, en karanlık anlarımda bile ışığım oldu. Onların sevgisi ve desteği olmasaydı, bu yolculuğu sürdürmek çok daha zor olurdu. Ayrıca, danışmanım Sayın Prof. Dr. Yahya Suzan'a da minnettarım. Bilgisi, sabrı ve değerli yönlendirmeleri olmasaydı, bu çalışma bugünkü haline ulaşamazdı. Kendisi, yalnızca hocam ve danışmanım değil, aynı zamanda benim için bir rehber ve ilham kaynağı oldu.

Nâdî es-Seyyârât, yalnızca bir roman değil, aynı zamanda bir toplumun aynasıdır. Bu çalışma, hem Arap edebiyatına ilgi duyanlar için bir kaynak hem de edebiyatın dönüştürücü gücüne inananlar için bir hatırlatma olmasını umuyorum. Edebiyat, bize yalnızca okumayı değil, aynı zamanda düşünmeyi, sorgulamayı ve hissetmeyi öğretir. Bu tez de, bu öğretinin bir parçası olarak, benim için büyük bir gurur kaynağıdır.

Son olarak, hayatın bana sunduğu her zorluğa rağmen, edebiyatın büyüğüne kapılıp bu yolculuğa devam edebildiğim için kendimi şanslı hissediyorum. Umarım bu çalışma, okuyan herkese bir şeyler katar ve Arap edebiyatının büyüleyici dünyasına küçük de olsa bir kapı aralar.

Gül Şeyma ÇİL
BATMAN-2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Edebiyat ve Romanın Önemi	1
1.2. Çalışmanın Önemi, Amacı ve Araştırma Soruları	5
1.2.1. Tezin önemi.....	5
1.2.2. Tezin amaçları.....	5
1.2.3. Araştırma soruları.....	6
1.3. Varsayımlar ve Sınırlılıklar.....	7
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	9
2.1. Dünyada Önemli Roman İnceleme Çalışmaları.....	9
2.2. Mısır Romanının Ortaya Çıkışı	12
2.3. Mısır Roman Sanatında Alâ el-Esvânînin Önemi	15
2.4. Alâ el-Esvânî'nin Hayatı ve Edebi-Siyasi Kimliği	16
2.4.1. Alâ el-Esvânî'nin edebi kişiliği.....	19
2.4.2. Eserleri	19
2.5. Nâdî es-Seyyârât: Genel Değerlendirme.....	23
2.5.1. Nâdî es-Seyyârât'ın ayrıntılı özeti.....	26
2.5.2. Nâdî es-Seyyârât romanında önemli karakterler	29
3. YÖNTEM	36
3.1. Birincil Kaynak: Nâdî es-Seyyârât.....	38
3.2. Veri Toplama Süreci	40
3.2.1. Romanın ilk okunması ve aşinalık kazanma	40
3.2.2. Anahtar sözcüklerin belirlenmesi ve kodlama	40
3.2.3. Romanın ikinci okunması ve kodlama işlemi	41
3.2.4. Uzman görüşü ve kodlamaların geçerliliği	41
3.2.5. Dijital ortama aktarım ve ses tanıma teknolojisi	42
3.3. Temel Analiz Yöntemi: Söylem Çözümlemesi.....	42
3.3.1. Söylem çözümlemesinin önemi	43
3.3.2. Söylem çözümlemesinin roman incelemesinde kullanılması.....	43
3.3.3. Söylem analizinin teorik temelleri	44

3.3.4. Söylem analizinin uygulama aşamaları.....	45
3.3.5. Söylem analizine yönelik örnek uygulamalar	46
3.3.6. Yöntemin güvenirliği ve geçerliliği	46
3.3.7. Bu tezin temel yöntemi olarak söylem çözümlemesi.....	47
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	48
4.1. Amaç 1: Nâdî Es-Seyyârât'ta Yer Alan Baskın Söylemleri Tespit Etmek ve Bunların Anlatı İçindeki Etkileşimini İncelemek	48
4.1.1. Araştırma sorusu 1.1: Romanda hangi söylemler baskın olarak yer almaktadır?	48
4.1.2. Araştırma sorusu 1.2: Bu söylemler, romanın anlatısını nasıl şekillendirmektedir?.	53
4.1.3. Araştırma sorusu 1.3: Söylemler, romanın farklı karakterleri ve grupları arasında nasıl etkileşime girmektedir?	56
4.2. Amaç 2: Romanda Tasvir Edilen Güç Dinamiklerini ve Toplumsal Hiyerarşileri, Bunların Bireysel Eylem ve Direniş Üzerindeki Etkilerine Odaklanarak Analiz Etmek.....	65
4.2.1. Araştırma sorusu 2.1: Romanda hangi güç dinamikleri ve toplumsal hiyerarşiler tasvir edilmektedir?	65
4.2.2. Araştırma sorusu 2.2: Bu güç dinamikleri ve toplumsal hiyerarşiler, bireysel eylem ve direniş üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?	69
4.2.3. Araştırma sorusu 2.3: Roman, bireysel eylem ve direnişin olasılıklarını nasıl tasvir etmektedir?	72
4.3. Amaç 3: Farklı Sosyal Grupların Temsil Edilme Biçimlerini ve Kimliklerinin Genel Söyleme Nasıl Katkıda Bulunduğunu İncelemek	75
4.3.1. Araştırma sorusu 3.1: Romanda farklı sosyal gruplar nasıl temsil edilmektedir?	75
4.3.2. Araştırma sorusu 3.2: Bu temsiller, karakterlerin kimliklerini nasıl şekillendirmektedir?	79
4.3.3. Araştırma sorusu 3.3: Bu temsiller, romanın genel söylemine nasıl katkıda bulunmaktadır?	82
4.4. Amaç 4: Dil ve Retoriğin Toplumsal Yapıları ve Güç İlişkilerini Şekillendirme ve Sürdürmedeki Rolünü Keşfetmek	84
4.4.1. Araştırma sorusu 4.1: Roman, dil ve retoriğin toplumsal yapıları ve güç ilişkilerini şekillendirme ve sürdürmedeki rolünü nasıl tasvir etmektedir?	84
4.4.2. Araştırma sorusu 4.2: Roman, dil ve retoriğin bireysel eylem ve direniş üzerindeki etkilerini nasıl tasvir etmektedir?	88
4.5. Amaç 5: Tarihsel Olayların Romanın Söylemi Üzerindeki Potansiyel Etkisini, Özellikle 1940'larda Mısır'daki Siyasi ve Toplumsal Hareketlerle Bağlantılı Olarak Değerlendirmek .	91
4.5.1. Araştırma sorusu 5.1: Romanın söylemi, 1940'larda Mısır'daki siyasi ve toplumsal hareketlerden nasıl etkilenmiştir?	91
4.5.2. Araştırma sorusu 5.2: Roman, bu hareketlerin olası sonuçlarını nasıl tasvir etmektedir?	93
4.4. Tartışma	96

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
5.1. Sonuç.....	101
5.2. Öneriler	102
KAYNAKLAR	104

1. GİRİŞ

1.1. Edebiyat ve Romanın Önemi

Edebiyat, insanlığın en eski ve en etkileyici ifade biçimlerinden biridir. Kelimelerin büyüyle örülmüş bu sanat, bireylerin ve toplumların anlaşılmasında, şekillendirilmesinde ve hatta dönüştürülmesinde hayati bir rol oynar. Edebiyat, insan deneyiminin sınırsız derinliklerine inmemizi sağlayarak, duyguların, düşüncelerin, hayallerin ve hatta korkuların evrensel bir dilini oluşturur (Taşdelen, 2013; Turna, 2020). Bu bağlamda, roman sanatı, edebiyatın en kapsamlı ve etkileyici türlerinden biri olarak öne çıkar. Romanlar, okuyuculara geniş bir insan tecrübesi yelpazesi sunarak, onların empati kurmasına, farklı bakış açılarını anlamasına ve dünyaya dair daha derin bir perspektif kazanmasına yardımcı olur. Romanlar, karakterlerin iç dünyalarını, toplumsal ilişkilerini ve tarihsel bağlamlarını ayrıntılı bir şekilde keşfederek, bireyin psikolojik ve sosyolojik dinamiklerini anlamamıza olanak tanır (Tekin, 2001; Toprak, 2017).

Romanlar, yalnızca bireysel deneyimleri değil, aynı zamanda toplumsal gerçeklikleri de yansıtan bir ayna işlevi görür. Belirli bir dönemin kültürel, siyasi ve ekonomik koşullarını ele alarak, geçmişin ve günümüzün toplumsal yapılarını ve değişimlerini anlamamıza katkıda bulunur. Örneğin, Halide Edib Adıvar'ın “Sinekli Bakkal” adlı eseri, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemindeki toplumsal değişimleri, gelenek ile modernleşme arasındaki çatışmaları ve kadınların toplumdaki rolünü kapsamlı bir şekilde ele alır. Bu roman, sadece tarihsel bir dönemi anlatmakla kalmaz, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri, din ve modernleşme gibi evrensel temalara da ışık tutar. Benzer şekilde, Orhan Kemal'in “Bereketli Topraklar Üzerinde” adlı romanı, 20. yüzyıl Türkiye'sinde göç ve işçi sınıfının yaşadığı zorlukları gözler önüne serer. Bu eser, ekonomik eşitsizliklerin ve sınıfsal çatışmaların bireyler üzerindeki etkilerini ortaya koyarak, toplumsal adaletsizliklere dikkat çeker. Romanlar, bu tür toplumsal sorunları gündeme getirerek, okurların bilinçlenmesine ve değişim için harekete geçmesine vesile olur (Altın, 2017; Şeker, 2017).

Roman sanatının bir diğer önemli işlevi, kültürel değerlerin ve kimliklerin korunması ve aktarılmasıdır (Alver, 2006). Romanlar, belirli bir toplumun dilini, geleneklerini, inançlarını ve yaşam biçimlerini ayrıntılı bir şekilde betimleyerek, kültürel

mirasın gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunur (Davies, 2023; Imtiaz, 2024; Karaca, 2015). Örneğin, Yaşar Kemal'in “İnce Memed” serisi, sadece bir eşkıya hikâyesi anlatmakla kalmaz, aynı zamanda Anadolu'nun kültürel dokusunu, köy yaşamını ve insan ilişkilerini de ele alır. Bu tür eserler, kültürel kimliğin korunmasında ve gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir rol oynar. Ayrıca, çok kültürlü ve küreselleşen dünyamızda, farklı kültürlerden gelen romanlar, insanlar arasındaki anlayışı ve hoşgörüyü artırarak, kültürler arası diyalogu teşvik eder. Örneğin, Gabriel García Márquez'in “Yüzyıllık Yalnızlık” adlı eseri, Latin Amerika'nın kültürel ve tarihsel gerçeklerini evrensel bir dille anlatarak, dünya edebiyatında önemli bir yer edinmiştir. Bu tür romanlar, farklı kültürlerin anlaşılmasını kolaylaştırarak, küresel bir bilinç oluşumuna katkıda bulunur (Mar & Oatley, 2008).

Edebiyatın, özelde ise roman sanatının, bireysel ve toplumsal düzeydeki bu derin etkileri, onun eğitimdeki önemini de vurgulamaktadır. Romanlar, okuma alışkanlığı kazandırmanın ötesinde, eleştirel düşünme, analiz etme ve yaratıcı yazma becerilerini geliştirmede önemli bir araçtır (Şimşek, 2006). Eğitim sürecinde, edebi eserlerin incelenmesi, öğrencilerin dil becerilerini ve kültürel farkındalıklarını artırırken, aynı zamanda onların duygusal ve entelektüel gelişimine de katkıda bulunur. Romanlar, öğrencilere farklı dünyaları ve yaşamları tanıtarak, onların düşünce ufkunu genişletir ve empati kurma yeteneklerini geliştirir. Ayrıca, edebi metinler üzerine yapılan tartışmalar ve analizler, öğrencilerin eleştirel düşünme ve yorumlama becerilerini güçlendirir. Bu süreç, öğrencilerin kendi yazınsal üretimlerini gerçekleştirmelerine de zemin hazırlar.

Edebiyat ve roman sanatı, insanlığın ortak mirasının önemli bir parçasıdır. Romanlar, insan deneyiminin derinliklerini keşfetmemize, toplumsal sorunları anlamamıza ve kültürel değerleri koruyup aktarmamıza yardımcı olur. Bu nedenle, edebiyatın ve roman sanatının, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde, vazgeçilmez bir yere sahip olduğu açıktır. Edebiyat, sadece bir sanat formu olarak değil, aynı zamanda bir düşünce ve ifade aracı olarak da insanlığın gelişimine katkıda bulunur. Bu bağlamda, edebiyatın ve roman sanatının bilimsel olarak incelenmesi, sadece akademik bir çaba değil, aynı zamanda insanlığın kendini anlama ve ifade etme yolculuğunda önemli bir adımdır. Romanlar, geçmişini anlamamıza, bugünü yorumlamamıza ve geleceği şekillendirmemize yardımcı olan güçlü bir araçtır. Bu nedenle, edebiyat ve roman sanatı, her zaman insanlığın ilham kaynağı ve rehberi olmaya devam etmiştir (Başaran, 2007).

Romanlar, yalnızca edebi birer eser olarak değil, aynı zamanda insanlığın sosyal, kültürel, psikolojik ve tarihsel gerçekliklerini yansıtan birer belge olarak da büyük bir

öneme sahiptir. Bilimsel roman incelemesi, bu eserlerin sadece yüzeydeki anlatılarıyla yetinmeyip, alt metinlerini, sembollerini, yapısal unsurlarını ve toplumsal bağlamlarını derinlemesine analiz ederek, onların çok katmanlı anlamlarını ortaya çıkarmayı hedefler. Bu süreç, romanların estetik, tematik ve ideolojik boyutlarını anlamamıza olanak tanırken, aynı zamanda edebiyatın bilimsel bir disiplin olarak gelişmesine de katkıda bulunur (Goodyear, 2008).

Bilimsel roman incelemesi, bir romanın sistematik ve metodolojik bir yaklaşımla analiz edilmesi sürecidir. Bu analiz, eserin yapısal unsurlarını (olay örgüsü, karakterler, mekân, zaman, anlatıcı vb.), tematik özelliklerini (ana temalar, alt temalar, semboller) ve estetik değerlerini (dil kullanımı, üslup, edebi teknikler) incelemeyi içerir. Ancak bilimsel inceleme, bunlarla sınırlı kalmaz; eserin tarihsel, sosyolojik, psikolojik ve felsefi bağlamlarını da ele alır. Bu sayede, romanların sadece edebi değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel birer belge olarak da nasıl işlev gördüğü anlaşılır (Gottschall, 2008).

Bilimsel roman incelemesi, genellikle belirli bir metodolojiye dayanır. Bu metodolojiler, edebiyat teorileri (örneğin, yapısalcılık, post-yapısalcılık, feminist eleştiri, Marksist eleştiri, psikanalitik eleştiri) veya disiplinler arası yaklaşımlar (sosyoloji, psikoloji, tarih, felsefe) üzerine kuruludur (Castle, 2009; Dinurriyah, 2012; Wolfreys, 1999). Örneğin, bir romanı feminist eleştiri açısından incelemek, eserdeki toplumsal cinsiyet rollerini, kadın karakterlerin temsilini ve ataerkil yapıların eleştirisini analiz etmeyi gerektirir. Benzer şekilde, Marksist bir analiz, romanın sınıfsal çatışmaları, ekonomik eşitsizlikleri ve ideolojik söylemleri nasıl yansıttığını ortaya koyar.

Bilimsel roman incelemesi, belirli aşamalar ve yöntemler çerçevesinde gerçekleştirilir. İlk aşama, eserin yüzeysel okumasıdır (Bronstein, 2016; Peck, 1995). Bu aşamada, romanın olay örgüsü, karakterleri, mekân ve zaman gibi temel unsurları anlaşılır. İkinci aşama, eserin detaylı analizidir. Bu aşamada, romanın alt metinleri, sembolleri, temaları ve ideolojik söylemleri incelenir. Örneğin, Franz Kafka'nın "Dönüşüm" adlı eserinde, Gregor Samsa'nın bir böceğe dönüşmesi, sadece bireysel bir trajedi olarak değil, aynı zamanda modern insanın yabancılaşması ve toplumsal izolasyonu olarak yorumlanmalıdır.

Üçüncü aşama, eserin tarihsel ve toplumsal bağlamının analizidir. Bu aşamada, romanın yazıldığı dönemin sosyo-politik, ekonomik ve kültürel koşulları incelenir. Örnek vermek gerekirse, George Orwell'in "1984" adlı romanı, totaliter rejimlerin tehlikelerini anlatırken, aynı zamanda 20. yüzyılın siyasi gerçekliklerini de yansıtır. Bu tür bir analiz,

romanın sadece edebi değil, aynı zamanda tarihsel bir belge olarak da nasıl işlev gördüğünü açıkça göstermektedir.

Son aşama ise, eserin disiplinler arası bir perspektifle incelenmesidir. Bu aşamada, roman, psikoloji, sosyoloji, tarih, felsefe gibi farklı disiplinlerin yöntemleriyle analiz edilir. Dostoyevski'nin “Suç ve Ceza” adlı romanı, psikolojik bir analizle incelendiğinde, Raskolnikov'un suç işleme sürecindeki psikolojik çatışmaları ve vicdan muhasebesi anlaşılabilir. Benzer şekilde, sosyolojik bir analiz, romanın 19. yüzyıl Rus toplumundaki sınıfsal eşitsizlikleri ve ahlaki çöküşü nasıl yansıttığını ortaya koyar.

Romanların bilimsel çalışmalara konu edilmesi, edebiyatın disiplinler arası bir perspektiften incelenmesini sağlar. Bu tür çalışmalar, edebi eserlerin sadece estetik değerlerini değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve psikolojik boyutlarını da anlamamıza yardımcı olur (Szokolczai, 2016). Örneğin, bir romanın psikolojik analizi, karakterlerin iç dünyalarını ve psikolojik süreçlerini anlamamıza olanak tanırken, sosyolojik bir analiz, eserin toplumsal yapılar ve ilişkiler üzerindeki etkilerini inceler. Bu tür disiplinler arası çalışmalar, edebi eserlerin daha geniş ve kapsamlı bir perspektiften ele alınmasını sağlar ve onların toplumsal ve kültürel değerlerini iyice kavramamıza yardımcı olur.

Ayrıca, romanların bilimsel çalışmalara konu edilmesi, edebiyatın eğitimdeki rolünü de vurgular (Ayrancı ve Aytaş, 2017). Üniversitelerde ve akademik kurumlarda yapılan roman çalışmaları, öğrencilere eleştirel düşünme, analiz etme ve akademik yazma becerilerini kazandırır. Romanların incelenmesi, öğrencilere sadece edebi bilgi sunmakla kalmaz, aynı zamanda onların entelektüel ve duygusal gelişimine de katkıda bulunur. Bu süreç, öğrencilerin kültürel farkındalıklarını artırır, farklı bakış açılarını anlamalarını sağlar ve onları daha bilinçli ve duyarlı bireyler haline getirir.

Bilimsel roman incelemesi, edebi eserlerin estetik, tematik ve yapısal unsurlarını derinlemesine anlamamızı sağlayan bir araçtır (Tekin, 2001). Bu süreç, romanların tarihsel ve toplumsal bağlamlarını analiz etmemize ve disiplinler arası bir perspektiften incelememize olanak tanır. Ayrıca, edebi eserlerin akademik çalışmalara konu edilmesi, eğitimde eleştirel düşünme ve analiz becerilerinin geliştirilmesine katkıda bulunur. Roman eleştirisi ve bilimsel çalışmalar, edebiyatın bireysel ve toplumsal düzeydeki etkilerini anlamamıza ve edebi eserlerin derinliklerini keşfetmemize yardımcı olan vazgeçilmez araçlardır. Bu nedenle, romanların bilimsel olarak incelenmesi, sadece edebiyat alanında değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel çalışmalar açısından da büyük bir öneme sahiptir.

1.2. Çalışmanın Önemi, Amacı ve Araştırma Soruları

1.2.1. Tezin önemi

Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât (Otomobil Kulübü) adlı romanı, 2013 yılında yayınlandığından bu yana epey tartışılmış, birçok edebi analize konu olmuştur. Roman, 1940'lı yılların Mısır toplumuna benzersiz bir bakış açısı sunmakta ve farklı karakterler aracılığıyla sınıf, toplumsal cinsiyet ve kimlik temalarını ayrıntılı bir şekilde irdelemektedir. Bu bağlamda, Nâdî es-Seyyârât romanı, 1940'lı yıllarda Mısır'ın sosyopolitik dinamiklerine dair önemli ve benzersiz bir perspektif sağlamaktadır.

Tezin konusu olan bu roman, dönemin toplumsal yapısını, sınıf çatışmalarını, cinsiyet rollerini ve kimlik oluşumlarını edebi bir bağlamda ele alarak okuyucuya geniş bir perspektif sunmaktadır. Söylem çözümlemesi yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışma, romanın altında yatan güç yapılarına, toplumsal hiyerarşilere ve anlatıda tasvir edilen direniş hareketlerine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Bu, edebi eserlerin sosyal ve politik meseleleri yansıtmaya ve yorumlamadaki rolüne dair süregelen tartışmalara önemli katkılar sağlayacaktır.

1.2.2. Tezin amaçları

“Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât Adlı Romanı: Bir Söylem Analizi” başlıklı bu çalışma, Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanını, dilin sosyal ve politik mesajlar oluşturmak ve iletmek için nasıl kullanıldığını inceleyerek, Mısır toplumuna dair kapsamlı bir anlayış sunmayı hedeflemektedir. Tez, romanda yer alan baskın söylemleri tespit etmeyi, bu söylemlerin anlatı içindeki etkileşimini analiz etmeyi ve romanın Mısır toplumu ve siyasetini yansıtmaya ve yorumlama biçimlerini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, söylem analizi yöntemini benimseyen çalışma, romandaki temel tema ve konuları belirleyerek, bunların dil ve retorik aracılığıyla nasıl aktarıldığını inceleyecek ve romanın toplumsal güç dinamiklerini, hiyerarşileri ve kimlik temsillerini nasıl yansıttığını değerlendirecektir.

Araştırma, özellikle romanda tasvir edilen güç ilişkilerini ve toplumsal hiyerarşileri, bunların bireysel eylemler ve direniş biçimleri üzerindeki etkilerini merkeze alarak analiz edecektir. Aynı zamanda, farklı sosyal grupların temsil edilme biçimlerini ve bu temsillerin genel söyleme nasıl katkıda bulunduğunu inceleyerek, dilin toplumsal yapıları ve güç ilişkilerini şekillendirme ve sürdürmedeki rolünü keşfedecektir. Bunun yanı sıra, 1940'larda Mısır'daki siyasi ve toplumsal hareketlerin romanın söylemi

üzerindeki potansiyel etkilerini değerlendirerek, tarihsel bağlamın metnin anlam katmanlarına nasıl yansıdığını ortaya koyacaktır.

Özetle, bu çalışma, Nâdî es-Seyyârât' söylem analizini yaparak metni çağdaş Mısır edebiyatı bağlamında incelemeyi, hâkim kültürel normları yansıtmaya ve bunlara meydan okuma biçimlerini araştırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, edebiyat, dil ve toplum arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik önemli katkılar sunarken, aynı zamanda Mısır'ın toplumsal ve siyasi tarihine dair kapsamlı bir okuma sağlayacaktır.

1.2.3. Araştırma soruları

Bu tez çalışması, Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât romanının söylem analizi aracılığıyla eserin dilsel ve retorik yapısını, toplumsal ve ideolojik bağlamlarını detaylı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Söylem çözümlemesi yöntemi, romanın sosyal ve politik mesajlarını açığa çıkararak, edebiyatın toplumsal işlevine dair önemli kavrayışlar sunmayı hedeflemektedir. Bu çalışma, edebiyatın sosyal ve siyasi meseleleri yansıtmaya ve yorumlamadaki rolünü ön plana çıkaracak ve bu alandaki mevcut tartışmalara değerli katkılar sağlayacaktır. Araştırma soruları doğrultusunda yürütülecek olan bu çalışma, edebiyat, dil ve toplum arasındaki ilişkinin anlaşılmasına yönelik süregelen çabaları daha ileriye taşımayı hedeflemektedir. Romandaki dil kullanımını analiz edecek olan çalışma, yazarın mesajını iletme için kullandığı söylemsel stratejileri ortaya koyacak ve edebiyatın sosyal ve siyasi işlevi üzerine süregelen tartışmalara da katkıda bulunacaktır.

Bu tez deneysel bir çalışma içermediği için hipotezler yerine araştırma sorularını temel alacaktır. Tezin yukarıda belirtilen amaçları ile ilişkili olarak geliştirilen araştırma soruları şunlardır:

1. Nâdî es-Seyyârât'ta Yer Alan Baskın Söylemleri Tespit Etmek ve Bunların Anlatı İçindeki Etkileşimini İncelemek:
 - 1.1. Romanda hangi söylemler baskın olarak yer almaktadır?
 - 1.2. Bu söylemler, romanın anlatısını nasıl şekillendirmektedir?
 - 1.3. Söylemler, romanın farklı karakterleri ve grupları arasında nasıl etkileşime girmektedir?
2. Romanda Tasvir Edilen Güç Dinamiklerini ve Toplumsal Hiyerarşileri, Bunların Bireysel Eylem ve Direniş Üzerindeki Etkilerine Odaklanarak Analiz Etmek:
 - 2.1. Romanda hangi güç dinamikleri ve toplumsal hiyerarşiler tasvir edilmektedir?

- 2.2. Bu güç dinamikleri ve toplumsal hiyerarşiler, bireysel eylem ve direniş üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?
- 2.3. Roman, bireysel eylem ve direnişin olasılıklarını nasıl tasvir etmektedir?
3. Farklı Sosyal Grupların Temsil Edilme Biçimlerini ve Kimliklerinin Genel Söyleme Nasıl Katkıda Bulunduğunu İncelemek:
 - 3.1. Romanda farklı sosyal gruplar nasıl temsil edilmektedir?
 - 3.2. Bu temsiller, karakterlerin kimliklerini nasıl şekillendirmektedir?
 - 3.3. Bu temsiller, romanın genel söylemine nasıl katkıda bulunmaktadır?
4. Dil ve Retoriğin Toplumsal Yapıları ve Güç İlişkilerini Şekillendirme ve Sürdürmedeki Rolünü Keşfetmek:
 - 4.1. Roman, dil ve retoriğin toplumsal yapıları ve güç ilişkilerini şekillendirme ve sürdürmedeki rolünü nasıl tasvir etmektedir?
 - 4.2. Roman, dil ve retoriğin bireysel eylem ve direniş üzerindeki etkilerini nasıl tasvir etmektedir?
5. Tarihsel Olayların Romanın Söylemi Üzerindeki Potansiyel Etkisini, Özellikle 1940'larda Mısır'daki Siyasi ve Toplumsal Hareketlerle Bağlantılı Olarak Değerlendirmek:
 - 5.1. Romanın söylemi, 1940'larda Mısır'daki siyasi ve toplumsal hareketlerden nasıl etkilenmiştir?
 - 5.2. Roman, bu hareketlerin olası sonuçlarını nasıl tasvir etmektedir?

1.3. Varsayımlar ve Sınırlılıklar

Bu tez çalışması bazı varsayımlar ve sınırlılıklar içermektedir. İlk olarak, romanın yazarı Alâ el-Esvânî'nin, Nâdî es-Seyyârât adlı eseri aracılığıyla Mısır toplumunun farklı kesimlerinin söylemlerini yansıttığı kabul edilmektedir. Bu varsayım, romanın karakterleri, olay örgüsü ve anlatım tarzı dikkate alınarak oluşturulmuştur. Romanın karakterleri, Mısır toplumunun çeşitli sosyal, ekonomik ve kültürel katmanlarını temsil ederken, olay örgüsü Mısır'ın siyasi, sosyal ve kültürel tarihine ışık tutmaktadır. Ayrıca, yazarın anlatım tarzının, Mısır'ın geleneksel anlatım biçimlerini yansıttığı düşünülmektedir.

Bir diğer varsayım, romanın Mısır toplumunun tarihsel süreçlerini ve toplumsal dinamiklerini kapsamlı bir şekilde yansıttığıdır. Bu varsayım, romanın içeriği, karakterlerin etkileşimleri ve olayların akışı incelenerek geliştirilmiştir. Roman, Mısır

toplumunda meydana gelen siyasi ve sosyal değişimleri, karakterlerin yaşamları ve deneyimleri üzerinden aktarmakta ve böylece ülkenin kültürel tarihini yansıtmaktadır.

Bu çalışmada kullanılan söylem analizi yönteminin, romanın içerdęi söylemleri ortaya çıkarmak için uygun bir yöntem olduğu da varsayılmaktadır. Söylem analizi, metinlerde kullanılan dilsel ve söylemsel yapıları incelemeye dayanan bir yaklaşımdır ve bu nedenle romanın alt metinlerinde yer alan ideolojik ve kültürel anlamları çözümlemek için etkili bir araç olarak değerlendirilmiştir. Bu yöntemle, romanın dil kullanımı ve metinsel yapıları analiz edilerek, eserin sosyal ve düşünsel mesajları ortaya çıkarılacaktır.

Tez çalışmasının belirli kısıtları da mevcuttur. Öncelikle, analiz yalnızca romanın metnine dayanmaktadır, bu nedenle metnin söylemsel yapısının eksiksiz olarak ortaya konulması her zaman mümkün olmayabilir. Romanın söylemini yorumlama süreci, doğal olarak belirli bir öznel yaklaşım içermektedir ve bu da farklı okuyucuların ve araştırmacıların aynı metni farklı şekillerde yorumlamasına neden olabilir. Bu durum, çalışmada sunulan bulguların göreceliğini vurgulamakta ve metnin farklı bağlamlarda yeniden yorumlanabilir olduğunu göstermektedir.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

2.1. Dünyada Önemli Roman İnceleme Çalışmaları

Roman inceleme çalışmaları, edebiyatın derinliklerine inen, metinlerin dilsel, tematik ve toplumsal boyutlarını araştıran akademik analizlerdir. Bu çalışmalar, romanların anlamını ve etkisini anlamak için çeşitli teorik çerçeveler ve yöntemler kullanır. Yazın taramamızın bu kısmı, şimdiye kadar yapılmış önemli roman inceleme çalışmalarına ışık tutmakta ve bu alanın nasıl evrildiğini ve farklı teorik yaklaşımların ne tür katkılarda bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Mikhail Bakhtin'in "Dostoyevski Poetikası Sorunları" adlı eseri, roman inceleme çalışmalarının önemli bir dönüm noktasıdır. Bakhtin, Dostoyevski'nin eserlerinde "çok seslilik" (polyphony) kavramını geliştirmiştir. Bu kavram, romanlardaki çeşitli karakterlerin bağımsız seslerini ve bakış açılarını yansıttığını belirtir. Bakhtin'e göre, Dostoyevski'nin romanları, her bir karakterin kendi hakikatini ifade ettiği, diyalektik bir yapıdadır (Bakhtin, 1984). Bu yaklaşım, edebiyat eleştirisinde karakterlerin bireysel seslerini ve bu seslerin metnin anlamına katkı sağladığı düşüncesini pekiştirmiştir.

Erich Auerbach'ın "Mimesis: Batı Edebiyatında Gerçekliğin Temsili" adlı eseri, edebi incelemenin kapsamını genişletmiştir. Auerbach, Batı edebiyatındaki çeşitli dönemlerin gerçekliği nasıl temsil ettiğini tarihsel bir perspektifle inceler. Homeros'tan başlayarak modern edebiyata kadar uzanan bu çalışma, edebiyatın gerçeklik temsillerinin nasıl değiştiğini ve bu temsillerin toplumsal bağlamla nasıl ilişkili olduğunu gösterir (Auerbach, 2003). Auerbach'ın analizi, edebiyatın tarihsel gelişimi ve gerçeklik anlayışının evrimi hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Edward Said'in "Oryantalizm" adlı eseri, Batı'nın Doğu'yu nasıl temsil ettiğini inceleyerek postkolonyal eleştirinin temel taşlarını oluşturmuştur. Said, Batı edebiyatında Doğu'nun egzotik ve tehlikeli bir şekilde betimlendiğini ve bu temsillerin Batı'nın egemenliğini pekiştirdiğini vurgulamıştır (Said, 1979). Said'in analizi, Batı'nın Doğu'yu nasıl bir diğer olarak gördüğünü ve bu diğerleşmenin kültürel ve politik etkilerini ortaya koymaktadır. "Oryantalizm," edebi metinlerin kültürel ve ideolojik işlevlerini anlamada kritik bir kaynak haline gelmiştir.

Terry Eagleton'ın "Edebiyat Teorisine Giriş" adlı eseri, edebi teorilerin ve eleştirinin tarihine dair kapsamlı bir bakış sunar. Eagleton, edebi eserlerin toplumsal ve ideolojik bağlamlarda nasıl değerlendirildiğini analiz ederken, Raymond Williams, Louis

Althusser ve Pierre Macherey gibi önemli teorisyenlerin çalışmalarına da yer verir (Eagleton, 2008). Eagleton'ın bu çalışması, edebiyatın siyasal ve içtimai işlevlerini vurgulayarak edebi eserlerin sadece estetik değil, aynı zamanda toplumsal yönlerinin de değerlendirilmesi gerektiğini savunur.

Roland Barthes'ın "Yazarın Ölümü" (The Death of the Author) adlı makalesi, edebi eleştirinin paradigmasını değiştirir. Barthes, bir eserin anlamının yazarın niyetlerinden bağımsız olduğunu ve okuyucunun eseri nasıl yorumladığının daha önemli olduğunu savunur (Barthes, 1977). Barthes'ın bu yaklaşımı, edebi metinlerin yorumlanmasında yazarın kişisel niyetlerinin ötesine geçmeyi ve metnin özerkliğini vurgulamaktadır. Bu düşünce, edebi eleştiride okuyucu odaklı bir yaklaşımı teşvik etmektedir.

Julia Kristeva'nın "Şiirsel Dilde Devrim" (Revolution in Poetic Language) adlı eseri, psikanaliz ve feminist eleştiriye birleştirir. Kristeva, edebi metinlerin bilinçdışı süreçlerle şekillendiğini iddia ederek bu süreçlerin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl etkilediğini inceler (Kristeva, 1984). Kristeva'nın analizi, edebi eserlerin psikolojik derinliklerini ve toplumsal cinsiyet dinamiklerini anlamada önemli bir araç sunmaktadır. Bu çalışma, edebiyatın psikolojik ve cinsiyet temsillerini anlamak için kapsamlı bir çerçeve ortaya koymuştur.

Georg Lukács'ın "Tarihsel Roman" adlı eseri, tarihsel roman türünün toplumsal ve tarihsel bağlamını analiz eder. Lukács, Walter Scott'un tarihsel romanlarını inceleyerek, bu eserlerin toplumsal mücadeleleri ve tarihsel süreçleri nasıl yansıttığını araştırır (Lukács, 1981). Lukács'ın bu çalışması, tarihsel romanların geçmiş olayları ve toplumsal dinamikleri temsil etme biçimlerini anlamada önemli bir kaynak oluşturmıştır.

Northrop Frye'ın "Eleştirinin Anatomisi" (Anatomy of Criticism) adlı eseri, edebi eleştirinin mitolojik ve arketipik boyutlarını incelemektedir. Frye, edebi metinlerdeki mitolojik yapıları ve arketipleri analiz eder ve bu yapıların insan deneyimlerinin evrensel temsilleri olduğunu savunur (Frye, 1973). Frye'ın çalışmaları, edebi eserlerin mitolojik ve sembolik boyutlarını anlamada önemli bir araç ortaya çıkmış ve edebi metinlerin evrensel temalarını ortaya koymuştur.

Bu önemli roman inceleme çalışmaları, edebiyat eleştirisinin çeşitli yönlerini ve yöntemlerini sergiler. Her biri, edebi eserlerin anlaşılmasına ve yorumlanmasına yeni perspektifler kazandırmış, edebiyatın çok katmanlı yapısını ve toplumsal etkilerini ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Bu çalışmalar, sadece edebiyat dünyasında değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal teorilerde de derin izler bırakmıştır.

Roman inceleme çalışmaları, edebiyat alanında derinlemesine analizler sunarak romanların dilsel, yapısal ve tematik unsurlarını anlamaya yönelik çeşitli akademik yaklaşımlar da geliştirmiştir. Bu çalışmaların önemli bir kısmı, yüksek lisans ve doktora tezleri aracılığıyla yapılmış ve bu tezler roman inceleme alanına önemli katkılarda bulunmuştur.

Jonathan Culler'ın "Literary Theory: A Very Short Introduction" adlı çalışması, edebi eleştirinin teorik gelişimlerini ele alır. Culler, yapısalcılık ve post-yapısalcılık gibi teorik akımların roman incelemesi üzerindeki etkilerini incelerken, Roland Barthes ve Jacques Derrida gibi önemli teorisyenlerin katkılarına odaklanır (Culler, 2000). Bu analiz, edebi eleştirinin nasıl evrildiğini ve romancılığın anlaşılma biçimlerini değiştirip dönüştüren teorik yaklaşımları ortaya koymuştur.

Laura Mulvey'in "Visual Pleasure and Narrative Cinema: An Analysis of Feminist Film Theory" adlı önemli çalışması, feminist eleştirinin roman incelemesine etkilerini araştırır. Mulvey, kadın bakış açısının ve cinsiyet temsillerinin edebi metinlerde nasıl yansıtıldığını inceler ve romanlarda kadın karakterlerin nasıl temsil edildiğini ele alır (Mulvey, 2013). Bu alışma, feminist teorilerin edebi metinlerdeki cinsiyet temsillerine nasıl uygulandığını ve bu uygulamaların toplumsal normlarla nasıl çatıştığını göstermektedir.

Fredric Jameson'ın "The Political Unconscious: Narrative as a Socially Symbolic Act" adlı çalışması, romanların toplumsal ve politik bağlamlarını ayrıntılı olarak inceler. Jameson, romanların toplumsal bilinçaltını nasıl yansıttığını ve bu metinlerin toplumsal çatışmaları nasıl sembolize ettiğini araştırmıştır (Jameson, 1981). Bu eser, romanların ideolojik işlevlerini ve toplumsal yapıların edebi temsillerini anlamada çok önemli bir kaynaktır.

Judith Butler'ın "Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity" adlı eseri ise, cinsiyet ve kimlik konularını feminist bir perspektiften ele alır. Butler, cinsiyet kimliğinin romanlarda nasıl inşa edildiğini ve bu kimliklerin toplumsal normlarla nasıl çatıştığını inceler (Butler, 1990). Butler'ın çalışması, feminist teorilerin roman incelemesinde nasıl uygulandığını ve cinsiyet temsillerinin toplumsal yapı üzerindeki etkilerini anlamak için kapsamlı bir ereve sunmaktadır.

Homi K. Bhabha'nın "The Location of Culture" adlı çalışması, kültürel temsil ve postkolonyal eleştirinin roman incelemesine olan katkılarını araştırmaktadır. Bhabha, kültürel kimliklerin ve hibridleşmenin romanlarda nasıl temsil edildiğini ve bu temsillerin kültürel ilişkileri nasıl etkilediğini incelemektedir (Bhabha, 1994). Bu alışma,

romanların kültürel ve toplumsal kimliklerin temsiline nasıl katkıda bulunduğunu ve bu temsillerin kültürel ilişkileri nasıl dönüştürdüğünü göstermiştir.

Öte yandan, Gayatri Chakravorty Spivak'ın "Can the Subaltern Speak?: Reflections on the History of an Idea" adlı çalışması, postkolonyal teorinin ve edebi eleştirinin önemli bir parçasıdır. Spivak, romanlarda alt sınıfların ve sömürge toplumlarının nasıl temsil edildiğini ve bu temsillerin toplumsal eşitsizlikleri nasıl yansıttığını araştırmıştır (Spivak, 1988). Bu tez, edebi metinlerde sömürgecilik ve toplumsal hiyerarşilerin nasıl temsil edildiğine dair ayrıntılı bir analiz ortaya koymuştur.

Benzer şekilde, Michel Foucault'un "The Archaeology of Knowledge" başlıklı önemli eseri, bilgi ve diskur analizi üzerine odaklanır. Foucault, edebi metinlerde bilgi üretimi ve güç ilişkilerinin nasıl yapılandığını araştırmış, romanların toplumsal ve entelektüel bağlamdaki yerini anlamada önemli bir kaynak sağlamıştır (Foucault, 1972). Bu çalışma, roman incelemesinde bilgi ve güç ilişkilerinin nasıl işlediğini ve bu ilişkilerin edebi temsiller üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur.

Bütün bu çalışmalar, roman inceleme çalışmalarına çeşitli teorik ve metodolojik perspektifler kazandırmış, romanların yapısını, temalarını ve toplumsal etkilerini detaylı olarak analiz ederek edebiyat eleştirisinin kapsamını genişletmiştir. Her biri, edebi metinlerin çok katmanlı yapısını ve toplumsal etkilerini anlamak için önemli katkılarda bulunmuş ve edebiyatın anlaşılmasına yeni boyutlar eklemiştir.

2.2. Mısır Romanının Ortaya Çıkışı

Mısır romanı, Arap edebiyatında önemli bir yer tutar ve Mısır'ın sosyal, kültürel ve politik tarihinin bir yansıması olarak değerlendirilir. Mısır'da roman sanatı, özellikle 20. yüzyılın başlarından itibaren gelişmeye başlamış, bu süreçte Batı edebiyatından etkilenmiş ve Mısır'ın yerel meseleleriyle harmanlanarak özgün bir edebi form kazanmıştır.

Tıpkı Türkiye'de olduğu gibi, Mısır'da roman sanatının gelişimi, büyük ölçüde modernleşme ve batılılaşma süreçlerine bağlı olarak şekillenmiştir. 19. yüzyılın sonlarına doğru, Mısır'da Batı etkisiyle gazetecilik ve edebi dergiler yaygınlaşmaya başlamış, bu da halk arasında okuma-yazma oranının artmasına ve yeni bir okur kitlesinin oluşmasına zemin hazırlamıştır (Selim, 2004). Bu dönemde, özellikle Mısır'da yaşayan Levanten toplulukların Fransızca ve İngilizce romanları çevirmesi ve bu eserlerin yerel okuyucular arasında yayılması, roman sanatının Mısır'da gelişmesine katkı sağlamıştır.

Bu süreçte Arap edebiyatında roman türünün ilk öncüleri olarak Rifâ'a Râfi et-Tahtâvî ve Ali Mubârek öne çıkmıştır. Et-Tahtâvî'nin Tahlîsu'l-İbrîz fî Telhîsi Bârîz veya ed-Dîvânü'n-Nefis bi-Îvâni adlı eseri, roman türündeki ilk yerli çalışma olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Batı edebiyatından Arapçaya çevrilen ilk roman olan Mevâkı'u'l-Eflâk fî Vakâ'i Telîmâk da yine et-Tahtâvî tarafından Arap okuyucusuna kazandırılmıştır. Roman türünün erken dönem Mısır edebiyatındaki önemli bir başka örneği ise Ali Mubârek'in kaleme aldığı Alemuddîn adlı eserdir (Er, 2021). Bu metinler, yalnızca edebi türün temellerini atmakla kalmamış, aynı zamanda Arap modernizminin edebi ifadesi olarak da büyük önem taşımıştır.

Mısır'da ilk roman örneklerinden biri olarak kabul edilen Zeynep (1914), Muhammad Huseyn Heykel tarafından yazılmıştır. Bu roman, Mısır toplumunun kırsal kesimlerinde yaşanan geleneksel yaşam tarzını ve modernleşme sürecini ele alması bakımından önemli bir eserdir (Brugman, 1984). Heykel, bu eserde yerel halkın yaşamını gerçekçi bir bakış açısıyla anlatırken, aynı zamanda Mısır toplumundaki sosyal değişimleri de yansıtmıştır. Bu eser, Mısır'da roman sanatının temellerinin atılmasında ve yerel konuların edebiyatta ele alınmasında öncü olmuştur.

Zeynep ve el-Eyyâm (Günler) romanlarının yayımlanmasının ardından roman türü, Mısır'da daha geniş kitlelere ulaşmış ve kısa sürede popülerlik kazanmıştır. 1931 yılında yayımlanan İbrâhîm el-Kâtib (Yazar İbrahim), İbrahim Abdulkadir el-Mâzinî'ye aittir. Bu eser, Zeynep'in bir uzantısı niteliğinde olmakla birlikte, el-Eyyâm romanından daha fazla etkilenmiştir. el-Mâzinî, bu eserinde kimi geleneksel yapıların eleştirisini yaparken, karakterler aracılığıyla da bu eleştiriye dramatik bir biçimde yansıtmıştır (Er, 2021).

Mısır romanı, 20. yüzyılın ilk yarısında daha da olgunlaşmış ve geniş kitleler tarafından okunmaya başlanmıştır. Bu dönemde, özellikle 1919 Devrimi sonrasında ortaya çıkan toplumsal ve siyasi değişimlerle birlikte, edebiyatta milliyetçilik temaları ön plana çıkmıştır (Mehrez, 2008). Tâhâ Hûseyn, Tevfik el-Hakîm ve Mahmûd Teymûr gibi yazarlar, Mısır toplumunun modernleşme sürecini, Batı etkisiyle yaşanan kültürel çatışmaları ve toplumsal değişimi eserlerinde ele almışlardır.

Bu dönemde öne çıkan yazarlardan biri olan Tevfik el-Hakîm'in 1933 yılında yayımlanan Avdetu'r-Rûh (Ruhun Dönüşü) isimli romanı, Mısırlıların gündelik yaşamlarına dair bilgiler sunarken, aynı zamanda 1919 Devrimi'nin etkilerini de yansıtmaktadır. Romanın, Kahire'de yaşayan düşük gelirli bir ailenin hayatını konu alması, Mısırlı okuyucuların yoğun ilgisini çekmiştir (Er, 2021).

1933 yılında yayımlanan bir diğer önemli eser olan Havvâ' bilâ Âdem, Mahmûd Tâhir Lâşîn tarafından kaleme alınmıştır. Lâşîn, bu eserinde yirminci yüzyıl Mısır'ında yoksulluk içinde yaşayan halkın karşılaştığı yapısal sorunları merkeze alarak derin bir sosyal eleştiri ortaya koymuştur. Kadın bir karakterin yaşadığı toplumsal ve mesleki sıkıntılar üzerinden ilerleyen roman, dönemi için oldukça cesur ve öncü bir örnek olarak değerlendirilmektedir (Er, 2021).

1934 yılında yayımlanan Mahmûd Teymûr'un el-Atlâl adlı romanı ise 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarında Kahire'de yaşayan bir ailenin yaşam öyküsünü merkeze alır. Her ne kadar eserde Mısır halkının sosyal yaşamına dair zengin betimlemelere yer verilmemiş olsa da, özellikle kadın karakterlerin davranışlarında gözlemlenen özgürleşme eğilimi dikkat çekicidir (Er, 2021).

Özellikle Tâhâ Hûseyn'in el-Eyyâm (Günler) adlı otobiyografik eseri, Mısır'daki eğitim sistemi ve sosyal eşitsizlikleri anlatması bakımından önemlidir. Hûseyn, bu eserinde kendi yaşam deneyimlerinden yola çıkarak, Mısır toplumundaki sosyal hiyerarşiyi ve eğitim sisteminin etkilerini eleştirmiştir (Allen, 2000). Aynı yazarın 1941'de kaleme aldığı Du'â'l-Keravân adlı roman ise aşk, intikam ve töre temalarını işlerken, Yukarı Mısır'ın kırsal coğrafyasında geçen olaylar aracılığıyla Mısır toplumundaki geleneksel yapıları eleştirel bir bakışla sorgular (Er, 2021).

1935 yılında yayımlanan Edîb, Tâhâ Hûseyn'in ikinci romanı olup Avrupa'ya eğitim amacıyla gönderilen Arap gençlerini konu alan ilk Arap romanı olarak dikkat çeker. Eserde, Fransa'ya giden bir Mısırlı gencin yaşamı ekseninde, bireysel özgürlük ile geleneksel değerler arasındaki çatışma derinlemesine işlenmektedir (Er, 2021).

Avrupa'ya giden öğrencileri merkeze alan bir diğer önemli eser ise 1938 yılında yayımlanan Tefîk el-Hakîm'in Usfû mine's-Şark (Doğulu Bir Serçe) adlı romanıdır. Bu eser, Batı'nın maddeci doğası ile Doğu'nun maneviyat temelli dünyası arasındaki çelişkiyi etkili bir biçimde yansıtır. Aynı zamanda modern yaşama dönük eleştiriler içerir ve Fransız işçi sınıfından bir ailenin yaşamına dair gözlemlerle bu temaları pekiştirir (Er, 2021).

1938 yılında Abbâs Mahmûd el-Akkâd tarafından kaleme alınan Sâra adlı roman ise, Batılı değerleri benimseyen bir kadın ile geleneksel yapıyı temsil eden bir erkeğin ilişkisini aşk, kıskançlık ve psikolojik çözümlemeler üzerinden işler. Ancak, psikolojik roman alanında önceki örnekler kadar güçlü bulunmamış ve anlatı daha çok iç gözlem ağırlıklı ilerlemiştir (Er, 2021).

Mısır romanının en önemli figürlerinden biri, şüphesiz ki Necip Mahfuz'dur. 1988 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanarak Arap edebiyatının uluslararası alanda tanınmasını sağlayan Mahfuz, Mısır toplumunun 20. yüzyıl boyunca geçirdiği dönüşümleri ve sosyal dinamikleri derinlemesine incelemiştir (El-Enany, 2003). Mahfuz'un eserleri, özellikle Kahire Üçlemesi (1956–57) ile bilinir. Bu üçleme, Mısır'ın modernleşme sürecini, bir aile üzerinden tarihsel bir perspektifle ele alır (Hafez, 2010).

2.3. Mısır Roman Sanatında Alâ el-Esvânînin Önemi

Alâ el-Esvânî, modern Arap edebiyatının önde gelen temsilcilerinden biri olarak uluslararası arenada tanınan Mısırlı bir romancıdır. Eserleri, hem Mısır'ın içsel dinamiklerini hem de küresel eleştiri perspektiflerini derinlemesine ele alarak geniş bir okuyucu kitlesi tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Esvânî'nin yazınsal kariyeri, sadece Mısır'ın egemen ve baskıcı güçlerine karşı güçlü bir eleştiri getirmekle kalmamış, aynı zamanda Batı-merkezci ve oryantalist yaklaşımları da sorgulamıştır (Esvânî, 2015).

Esvânî'nin romanları, özellikle Nâdî es-Seyyârât ve Chicago gibi eserleri, toplumsal ve siyasi eleştirileriyle dikkat çekmiştir. Eserlerinin çok sayıda dile çevrilmiş olması, onun evrensel temaları ve yenilikçi anlatım tarzının global edebiyat çevrelerinde geniş bir yankı uyandırdığını göstermektedir.

Çelenlioğlu (2019) Alâ el-Esvânî'nin romanlarını Mısır'ın son dönemlerde yaşadığı siyasi ve sosyal değişimlerin bir yansıması olarak görmektedir. Benzer şekilde, Turan'a (2019) göre, Al Asvânî'nin eserleri sadece birer kurgu eseri değil, aynı zamanda Mısır toplumunun sosyo-politik yapısına dair detaylı bir yorum sunmaktadır. Bu eserler, Mısır'ın modernleşme sürecindeki çatışmaları ve toplumsal dönüşümleri anlamak için önemli birer belge olarak değerlendirilmektedir.

Lewis (2013), Esvânî'nin özgürlük konusundaki görüşlerini ve bu görüşlerin İslam ile olan ilişkisini incelemiştir. Lewis'e göre, Esvânî'nin romanlarında İslam'ın çeşitli yönleri, kişisel ve politik mücadelelerin özgürleştirilmesinde hayati bir rol oynamaktadır. Esvânî'nin eserlerinde, İslam'ın hem toplumsal hem de bireysel özgürlük arayışındaki yeri ve etkisi detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu, Esvânî'nin yazılarının din ve özgürlük arasındaki karmaşık ilişkiyi nasıl kurguladığını ve bu ilişkilerin toplumsal yapıyı nasıl etkilediğini anlamak için önemli bir perspektif sunmaktadır.

Elmarsafy (2012), Esvânî'nin 2011 Mısır devrimindeki rolünü vurgulamaktadır. Elmarsafy, Esvânî'nin yazılarının kitleleri harekete geçirdiğini ve Mısır'daki değişim sürecine ilham verdiğini ileri sürmektedir. Bu çalışma, Esvânî'nin edebi katkılarının,

politik değişimlerle nasıl etkileşime girdiğini ve bu süreçte bir sosyal değişim aracı olarak nasıl işlev gördüğünü göstermektedir. Elmarsafy'nin analizi, Esvânî'nin eserlerinin devrimci bir nitelik taşıdığını ve bu eserlerin toplumsal harekete yönelik güçlü bir etki yarattığını ortaya koymaktadır.

Faruki (2022) de Esvânî'nin çalışmalarının siyasi ve toplumsal önemini kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Faruki'ye göre, Esvânî'nin yazıları, baskıcı rejimlere karşı bir direniş biçimi olarak değerlendirilmelidir. Esvânî'nin romanları, Mısır'daki otoriter yönetimlere karşı bir eleştiri sunduğu gibi, aynı zamanda toplumsal adalet ve özgürlük mücadelesinin bir yansımasıdır. Faruqi'nin çalışması, Esvânî'nin eserlerinin edebi ve politik direniş açısından nasıl bir rol oynadığını ve bu eserlerin toplumsal değişime nasıl katkıda bulunduğunu açıkça göstermektedir.

Esvânî'nin edebi kariyerinin bir diğer önemli yönü, onun yazınsal teknikleri ve anlatım tarzıdır. Özellikle karakter derinliği, toplumsal eleştiri ve çok katmanlı anlatı yapıları, Esvânî'nin eserlerinin dikkat çekici özelliklerindendir. Bu özellikler, onun Mısır romancılığındaki yerini pekiştirmekte ve modern Arap edebiyatında önemli bir figür haline gelmesini sağlamaktadır.

Alâ el-Esvânî'nin edebi eserleri, sanat ve edebiyat çevrelerinin yanı sıra akademik dünyanın da ilgisini çekmiştir. Kendine özgü hikâye anlatma tarzı ve sosyal ile siyasi meseleleri ele alma becerisi, onu modern Arap edebiyatının önemli bir figürü haline getirmiştir. Esvânî'nin eserleri, sadece edebi değil, aynı zamanda toplumsal ve politik analizler açısından da ayrıntılı incelenmeye değer niteliktedir. Bu nedenle, Alâ el-Esvânî'nin çalışmaları, daha fazla bilimsel incelemeye ve eleştiriye konu olmayı hak edecek kadar önemlidir. Bu önemli yazar ve romancının hayatına ve edebi-siyasi kimliğine aşağıda daha yakından bakalım.

2.4. Alâ el-Esvânî'nin Hayatı ve Edebi-Siyasi Kimliği

Alâ el-Esvânî, 26 Mayıs 1957 tarihinde Mısır'ın başkenti Kahire'de dünyaya gelmiştir. Kendisi yalnızca bir romancı değil, aynı zamanda bir köşe yazarı, siyasi aktivist ve diş hekimidir. Yazarın annesi aristokrat bir aileye mensup Zeynep Hanım'dır. Ailesi, 1952 Mısır Devrimi öncesi bürokraside etkin olmuş; annesinin amcası bu dönemde Eğitim Bakanı olarak görev yapmış ve "Paşa" unvanını taşımıştır.

Yazarın babası Abbas Esvânî, Yukarı Mısır'ın Asvan kentinde doğmuş bir avukat ve yazardır. 1950 yılında ailesiyle birlikte Kahire'ye taşınmıştır. Abbas el-Esvânî, edebiyat dünyasında da önemli bir figürdür. 1972 yılında yayımlanan *Al-Aswār al-*

'*Âliyah* (Yüksek Duvarlar) adlı eseriyle Mısır Devlet Edebiyat Ödülü'ne layık görülmüştür. Rûz el-Yûsuf dergisinde "Asvânîyat" başlığı altında siyasi ve edebi köşe yazıları yazmış, devrimci aydınlar arasında tanınan, etkili bir hatip olarak kabul edilmiştir. Alâ el-Esvânî, babasını henüz 19 yaşındayken kaybetmiştir (Alkharashi, 2016).

Esvânî, çocukluk ve gençlik yıllarını Kahire'nin merkezindeki Fransız mimarisiyle inşa edilmiş apartman bloklarının bulunduğu Downtown semtinde geçirmiştir. Bu çok kültürlü mahallede Ermeni, Lübnanlı, İtalyan, Rum ve Osmanlı kökenli ailelerin yanı sıra varlıklı Mısırlı Yahudi komşular da yaşamaktaydı (Steavenson, 2012).

Ortaöğrenimini Kahire'deki Fransız Uluslararası Lisesi olan French Lycée'de tamamlayan Esvânî, 1980 yılında Kahire Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1985 yılında yüksek lisans eğitimi için ABD'ye gitmiş ve Illinois Üniversitesi'nde dış hekimliği alanında ihtisas yapmıştır.

Edebiyata olan ilgisi erken yaşlarda başlamış; üniversite yıllarında babasının itirazlarına rağmen kısa öyküler, makaleler ve siyasi taşlamalar kaleme almıştır. Ana dili Arapçaya ek olarak Fransızca, İngilizce ve İspanyolca bilen yazar, bunun yanında edebiyata ve dile olan ilgisinden dolayı Madrid'de İspanyol edebiyatı eğitimi de almıştır.

İlk evliliğini yirmili yaşlarında yapan Esvânî, bu evlilikten Seyfi adında bir erkek çocuk sahibidir. Bu evliliği sona erdikten sonra 37 yaşında İman Teymûr ile ikinci evliliğini yapmış; bu evlilikten de Nada ve Meyy adlarında iki kızı olmuştur.

Yazar, Mısır'da yayımlanan edebi dergilerde kısa öyküleriyle ve çeşitli gazetelerde makaleleriyle tanınmaya başlamıştır. *Es-Şab* gazetesinde "Parenthetically" başlığı altında yazılar yazmış, daha sonra kültür sayfasından sorumlu olmuştur. *Ed-Dustûr* ve *El-Arabi el-Nasiri* gibi gazetelerde de düzenli yazılar yazmıştır. 2014 yılına kadar *El-Mısri El-Yevm* gazetesinde haftalık köşe yazıları yazmış, ancak siyasi baskılar nedeniyle yazılarına son verilmiştir. Uluslararası alanda ise yazıları *Le Monde*, *The Independent*, *The Guardian*, *The New York Times*, *La Repubblica* gibi gazetelerde yayımlanmıştır.

Esvânî, 1998 yılından itibaren yeni yazarların tanıtılması amacıyla edebi toplantılar düzenlemiş; bu toplantıların 2011 yılında patlak veren 25 Ocak Mısır Devrimi'nin fikir altyapısında etkili olduğu ileri sürülmektedir. *Deutsche Welle*'nin Arapça edisyonunda yayımlanan yazıları İngilizce ve Almancaya da çevrilmiştir.

Eserlerinde sıkça Mısır'ın toplumsal yapısı, devletin işleyişi, yolsuzluk, baskı politikaları ve sınıfsal eşitsizlikler gibi konuları işleyen Esvânî, politik makaleleriyle özellikle 25 Ocak Devrimi sürecinde geniş kitlelere ulaşmıştır.

Yazarın ilk romanı *Evrâk İsâm 'Abdulâtî* (İsâm Abdulâtî'nin Kağıtları), 1990 yılında yayımlanmıştır. Ancak asıl ününü kazandığı eseri 2002 yılında yayımlanan *İmâret Ya'kûbiyân* (Yakubyan Apartmanı) adlı romanıdır. Eser yalnızca 40 günde ilk baskısını tüketmiş ve geniş bir okuyucu kitlesi edinmiştir. 2006 yılında İngilizceye çevrilmiş, ardından 36 dile çevrilerek dünyanın en çok çevrilen Arapça romanı olmuştur. 2006'da aynı adla sinemaya uyarlanmış ve Mısır sinemasının en yüksek bütçeli yapımı olarak tanıtılmıştır (Onat, 2020). Eserdeki cürekâr politik ve toplumsal eleştiriler, yazarın resmi törenlere katılımını engelleyen yasaklara maruz kalmasına neden olmuştur (Alkharashi, 2016).

2007 yılında yayımlanan *Chicago* adlı romanı, hem kendi deneyimlerinden hem de Mısır diasporasından izler taşımaktadır. 2013'te yayımladığı *Nâdî es-Seyyârât* (Mısır Otomobil Kulübü), 2016'da İngilizceye çevrilmiş ve devrim sonrası dönemi sorgulayan siyasi göndermeler içermiştir.

The Times gazetesi, Esvânî'yi son 50 yılda eserleri İngilizceye çevrilmiş en iyi 50 yazardan biri olarak göstermiştir (Onat, 2020). 2007'de *El-Arabiya*'nın anketine göre Arap dünyasının en çok tanınan figürlerinden biri olarak seçilmiştir. 2010 yılında Paris Uluslararası Kitap Fuarı'na davet edilen 30 yabancı yazardan biri olmuş; *Marathon des mots* ve *Blois* gibi Fransız edebiyat festivallerinde onur konuğu ve onursal başkan olarak yer almıştır.

Yazarın adı Fransız ansiklopedisi *Le Petit Larousse*'de yer almakta, 2017'de New York'taki Bard College tarafından "seçkin yazar" olarak tanıtılmaktadır.

Alâ el-Esvânî, Mısır'daki askeri yönetimi ve Mübarek rejimini açıkça eleştiren bir figürdür. Demokratikleşmeyi savunmuş, bu nedenle devlet tarafından sansürlenmiş ve kitapları kamu yayınevlerinde yayımlanmamıştır. 25 Ocak Devrimi'nde aktif rol oynamış; Tahrir Meydanı'nda yer alarak lideri olmayan devrimin simgelerinden biri haline gelmiştir. Hüsnü Mübarek rejiminin son bulması için kurulan *Kefaya* hareketinin de kurucu üyelerindendir.

Bugün Paris'te yaşamını sürdüren yazar, yaratıcı yazarlık kursları düzenlemekte, yazmanın kuramsal ve uygulamalı yönlerini öğretmektedir.

2.4.1. Alâ el-Esvânî'nin edebi kişiliği

Alâ el-Esvânî'nin edebi dünyası, bireyin yalnızlığını değil, toplumsal yapının birey üzerindeki etkilerini odağa alan güçlü bir eleştirel gerçekçilikle şekillenmiştir. Yazarlığının merkezine Mısır toplumunun yapısal çarpıklıklarını, yozlaşmış kurumlarını, sınıfsal eşitsizliklerini ve siyasal baskı mekanizmalarını koymuştur. Ona göre bireyin yaşadığı psikolojik ve toplumsal sıkıntıların temelinde sadece kişisel tercihler değil, çoğunlukla sistemin çarpıklıkları ve kültürel yozlaşma yatmaktadır (Onat, 2020).

Esvânî'nin eserleri, Mısır toplumunun neredeyse bir mikroskop altına alınmış halidir. Yazar, karakterlerini Mısır'ın farklı sınıf, din ve etnik kökenlerinden seçerek, çok katmanlı bir toplum tablosu çizer. Karakterlerin dili, yaşadıkları çevreye ve sosyal statülerine göre belirlenmiştir. Bir polis, bir eşcinsel, bir işçi, bir aristokrat ya da bir din adamı, kendi sosyolojik bağlamına uygun şekilde konuşur. Bu da onun karakterlerini hem inandırıcı hem de otantik kılar (Onat, 2020).

Gerçekçiliği yalnızca tematik düzeyde değil, biçimsel olarak da benimseyen Esvânî, süslü anlatımlardan kaçınır. Dilini sade tutar; kısa, etkili ve doğrudan cümlelerle anlatımını kurar. Bu sadelik, karakterlerin iç dünyasını yansıtmasında da önemli bir avantaj sağlar. İç monologlara sıkça yer vererek karakterlerin duygu ve düşünce dünyalarını derinlemesine işler. Bu yönüyle eserleri, hem klasik anlatının izlerini taşır hem de modern anlatım tekniklerinden beslenir (Onat, 2020).

Esvânî'nin anlatımı, olaylardan çok karakterlerin dönüşümüne ve düşünce yapılarına yoğunlaşır. Bu da onun romanlarını yalnızca birer hikâye değil, aynı zamanda sosyo-politik analiz metinleri haline getirir. Yazar, edebi üretimini bir tür kamusal sorumluluk olarak görür ve kalemini halk adına konuşan bir araç gibi kullanır.

2.4.2. Eserleri

2.4.2.1. Romanları

Alâ el-Esvânî'nin romanları, çağdaş Arap edebiyatının sosyal gerçekçiliğini temsil eder. Her biri, Mısır toplumunun farklı bir dönemine, sınıfına ya da yapısına ışık tutar:

- *Evrâk 'Îsâm 'Abdulâtî ('Îsâm Abdulatî'nin Kağıtları, 1990):* Yazarın ilk romanıdır ve bürokrasi içinde ezilen bireyin çöküşünü işler. Her ne kadar ilk baskısı geniş yankı uyandırmasa da yazarın sonraki eserlerine temel teşkil etmiştir.

- *İmâret Ya 'kūbiyân (Yakubyan Apartmanı, 2002)*: Mısır'da 1990'lı yıllarda yaşanan sosyal, cinsel ve politik çöküntüyü anlatır. Roman, tabuları yıkan bir cesaretle eşcinsellik, yolsuzluk, dini istismar ve güvenlik aygıtlarının işkence uygulamaları gibi konuları işler. Bu eser, dünya çapında 36 dile çevrilerek en çok çevrilen Arapça roman olmuştur (Steavenson, 2012).
- *Chicago, 2007*: Yazarın eğitim gördüğü şehir olan Chicago'da geçen roman, diasporadaki Mısırlıların kimlik krizini, yabancılaşmasını ve rejim baskısının sınır tanımadığını anlatır.
- *Nâdî es-Seyyârât (Otomobil Kulübü, 2013)*: 1940'lar Mısır'ında monarşi, işgal, toplumsal adaletsizlik ve elitist yapılar çerçevesinde işçi-efendi ilişkisini irdeler. Eser, modern Mısır'ın doğuşuna dair tarihsel bir arka plan sunar.
- *Cumhûriyyetu Ke'enne (Sanki Cumhuriyet, 2018)*: Bu roman, devrim sonrası Mısır'da baskıcı rejimin yeniden kurduğu otoriteyi hicveder.
- *Syndrûm el-Diktâtûriyye (Diktatörlük Sendromu, 2020)*: Bu uzun deneme, Arap dünyasında diktatörlük psikolojisini Freudyen ve siyasal bağlamda analiz eder.
- *El-EşcârTemşî fî el-İskenderiyye (İskenderiye'de Ağaçlar Yürür, 2024)*: Post-rejim döneminde bireyin yeniden şekillenen hafızasını ve şehirle kurduğu ilişkiyi metaforik bir anlatımla işler.

2.4.2.2. Kısa hikâyeler

- *Ellezi İkterebe ve Re'â (Yaklaşan ve Gören, 1990)*: Bireyin içsel çatışmasını ve ahlaki ikilemlerini işler.
- *Cem'iyetu Muntaziri'z-Za'im (Lideri Bekleyenler Topluluğu, 1998)*: Körü körüne lider arayışının doğurduğu otoriter sistem eleştirisi içerir.
- *Nîrân Şadîka (Dost Ateşi, 2004)*: Yazarın politik dostluklar, ihanet ve iktidar hırsı üzerine yoğunlaştığı kısa öykü kitabıdır.

2.4.2.3. Makaleleri

Alâ el-Esvânî, sadece bir romancı değil, aynı zamanda aktif bir kamusal entelektüeldir. Politik eleştirileri ve sosyal analizleri, Mısır'da ve dünyada geniş yankı uyandırmıştır. Öne çıkan bazı makaleleri şunlardır:

- “*Li mâzâ lâ yesûr el-Mıṣriyyûn?*” (*Mısırlılar Neden İsyan Etmiyor?*, 2010)
- “*Hel nestahikku'd- dîmûkrâtiyye?*” (*Demokrasiyi Hak Ediyor muyuz?*, 2011)
- “*Mıṣr 'alâ Dekketî'l el-iḥtiyâfî*” (*Mısır Yedek Bankta*, 2011)

- “*Hel Ahṭa ’at es-Sevre el-Mısrıyye?*” (*Mısır Devrimi Yanlış mı Gitti?*, 2012)
- “*Keyfe Naşna ’ed-Dıktâtūr?*” (*Diktatörü Nasıl Yapıyoruz?*, 2014).

2013'ten itibaren *International Herald Tribune* ve *The New York Times* için aylık köşe yazıları kaleme almaktadır (Onat, 2020).

2.4.2.4. Ödülleri ve onurları

Alâ el-Esvânî, yalnızca Arap dünyasında değil, küresel ölçekte de tanınan ve takdir edilen bir edebi figürdür. Eserleriyle hem okur hem de eleştirmen nezdinde geniş yankı uyandırmış, sosyal adalet ve özgürlük temalı yazıları ve romanları sayesinde birçok ulusal ve uluslararası ödüle layık görülmüştür.

Esvânî'nin kazandığı ödüller, onun yalnızca bir yazar olarak değil, aynı zamanda bir entelektüel ve özgürlük savunucusu olarak da değer gördüğünü göstermektedir. Aşağıda yazarın aldığı önemli ödül ve onurlar sıralanmıştır:

- Ordre des Arts et des Lettres – Chevalier (Şövalye Nişanı), Fransa, 2016: Fransa Kültür Bakanlığı tarafından verilen bu nişan, sanat ve edebiyata katkı sunan seçkin kişilere verilir. Esvânî bu nişana "Chevalier" (Şövalye) derecesiyle layık görülmüştür. Bu nişan üç seviyeden oluşur: Chevalier (şövalye), Officier (subay) ve Commandeur (komutan).
- Johann Philipp Palm Özgür Düşünce ve Basın Özgürlüğü Ödülü, Almanya, 2012: Esvânî bu ödüle, ifade özgürlüğünü savunan duruşu ve yazılarındaki cesur siyasi eleştirileri nedeniyle layık görülmüştür.
- Tiziano Terzani Uluslararası Edebiyat Ödülü, İtalya (Odeon), Mayıs 2011: Edebiyat ve gazetecilikte insani ve etik değerleri koruyan yazarlara verilen bu ödül, Esvânî'nin entelektüel duruşunu takdir etmiştir.
- Mâcidî bin Zâhir Arap Edebiyat Ödülü, Montreal, Kanada, 2011: Arap edebiyatını uluslararası düzeyde tanıtan yazarlara verilen bu ödül, Esvânî'nin Arap diliyle verdiği evrensel mesajların etkisini göstermektedir.
- Illinois Üniversitesi Başarı Ödülü, ABD, Ekim 2010: Eğitim aldığı kurum olan Illinois Üniversitesi, Esvânî'yi mezuniyet sonrası kariyerindeki başarıları nedeniyle onurlandırmıştır.
- Bruno Kreisky İnsan Hakları Edebiyat Ödülü, Avusturya, 2008: Eski Avusturya Başbakanı Bruno Kreisky adına verilen bu ödül, yazarın insan haklarına verdiği katkıların edebi değerini tanımıştır.

- Friedrich Rückert Edebiyat Ödülü, Almanya, 2008: Esvânî bu ödülün ilk sahibidir. Şair ve doğubilimci Friedrich Rückert’in adına verilen ödül, Doğu ve Batı kültürleri arasındaki anlayışı geliştirmeyi amaçlamaktadır.
- Akdeniz Kültür Ödülü, Napoli, İtalya, 2007: Esvânî bu ödüle, Akdeniz coğrafyasının kültürel mirasını edebiyata taşıma yeteneği nedeniyle layık görülmüştür.
- Grinzane Cavour Ödülü, Torino, İtalya, 2007: Çeviri edebiyatı alanında İtalya’nın en prestijli ödülllerinden biri olan bu ödül, *Yakubyan Apartmanı* romanının İtalyanca çevirisiyle kazanılmıştır.
- Grand Prix de Littérature, Toulon, Fransa, 2006: Fransız Akademisi tarafından 1918 yılından bu yana verilen bu ödül, Esvânî’nin Fransız edebi çevrelerindeki etkisini göstermektedir.
- Başrâhîl Arap Romanı Ödülü, 2005: Arap dünyasının saygın edebiyat ödülllerinden biri olan Başrahil Ödülü, Esvânî’nin romanlarının içerdiği politik ve sosyal derinliği tanımıştır.
- Cavafy Edebiyat Ödülü, Yunanistan, 2005: Bu ödül, yazarın edebi yeteneğini ve eserlerinin Akdeniz dünyasındaki etkisini takdir etmektedir.

Bunların yanı sıra:

- 2007: *El-Arabiya* televizyon kanalı anketine göre Arap dünyasının en etkili edebiyatçısı seçildi.
- 2009: Kısa öyküleri *The Sunday Times*’ın edebiyat ekinde yayımlandı.
- 2010: Paris Uluslararası Kitap Fuarı’na katılan 30 yabancı yazardan biri oldu.
- 2009 & 2012: Fransa’daki *Marathon des mots* edebiyat festivalinde onur konuğu olarak yer aldı.
- 2015: *Blois Tarih Festivali*’nde onursal başkan seçildi.
- 2015: *Nâdî es-Seyyârât* romanı, *The Christian Science Monitor* tarafından yılın en iyi üçüncü romanı seçildi ve Amerikan Yayıncılar Dergisi tarafından “haftanın kitabı” ilan edildi.
- 2017: Bard College (New York) tarafından “seçkin yazar” olarak tanıtıldı.
- Esvânî’nin adı ve eserleri, prestijli Fransız ansiklopedisi *Le Petit Larousse*’de yer almıştır (Steavenson, 2012; Onat, 2020).

Bu ödüller, Esvânî’nin yalnızca bir edebiyatçı değil, aynı zamanda halkın vicdanı ve özgürlük arayışının sesi olduğunu göstermektedir.

2.5. Nâdî es-Seyyârât: Genel Değerlendirme

Alâ el-Esvânî'nin 2013 yılında yayımlanan romanı Nâdî es-Seyyârât, hem edebiyat eleştirmenleri hem de akademisyenler tarafından büyük ilgi görmüş ve geniş çapta tartışılmıştır. 1940'ların Kahire'sinde geçen bu roman, büyük bir geçiş ve çalkantı dönemindeki Mısır toplumunun sosyal ve siyasi dinamiklerini gözler önüne sermektedir. Bu dönem, hem ülkenin iç meseleleri hem de küresel etkiler tarafından şekillendirilen karmaşık bir yapıya sahiptir. Roman, özellikle Nâdî es-Seyyârât'a odaklanarak, dönemin sosyal tabakalaşmasını ve Batı sömürgeciliğinin etkilerini güçlü bir dil ile anlatmaktadır.

Nâdî es-Seyyârât hakkında sınırlı sayıda akademik araştırma olmasına rağmen, Esvânî'nin daha geniş kapsamlı eserleri analiz edilerek, temaları, anlatım teknikleri ve sosyo-politik yorumları hakkında önemli iç görüler sağlanmıştır (Örn. Al-Majali, 2015; Jacquemond, 2013; Naaman, 2016). Esvânî'nin romanlarında tekrar eden yolsuzluk, sosyal eşitsizlik ve adalet mücadelesi gibi temalar, araştırmacılar tarafından titizlikle incelenmiştir (Örn. Baharvand et al, 2022; Shihada, 2013; Suleiman, 2016). Bu kaynaklar, Esvânî'nin eserlerinin Mısır toplumunun eleştirel bir tasvirini sunduğunu ve sıradan vatandaşların karşılaştığı zorluklara ışık tuttuğunu göstermektedir.

Romanın merkezi mekânı olan Otomobil Kulübü, Mısır toplumunun ve Batı sömürgeciliğinin eleştirisini barındıran sembolik bir yapıdır (Albo, 2020; Casini, 2015; Çelenlioğlu, 2018). Bu ikonik bina, hikâyenin arka planını oluştururken, aynı zamanda karakterlerin yaşamlarını ve mücadelelerini şekillendirir. Roman, Gaffar ailesinin, özellikle de kulübün deposundaki göreviyle hukuk eğitimini birleştiren oğlu Kemal'in, ilişkilerini ve toplumsal mücadelelerini hikâyeleştirir.

Bir zamanlar saygın bir toprak sahibi olan Abdülaziz Gaffar, ailesini Kahire'ye taşımış ve Avrupalı üyeleri için bir sömürge lüksü olan Otomobil Kulübü'nde çalışmaya başlamıştır. Mısır'ın yozlaşmış kralının ömür boyu hizmetkârı olan Nubyeli Alku, korku ve sürekli endişe içinde yaşayan kulüp çalışanlarına hükmetmektedir. Abdülaziz'in dövülerek öldürülmesi, ailesini daha da yoksullaştırır ve her bir aile üyesini farklı yollara sürükler.

Kemal, babasının görevini devralırken, Mahmud Kulüp'te çalışan kardeşine katılır ve boş zamanlarını değerlendirmekten uzak bir hayat sürer. Said, kendi hırslarının peşinden gitmek için aileden ayrılırken, Saliha, okuma hayali ile evlenip aile kurmanın güvenliği arasında kalır. Saliha, kadınların toplumdaki yerini ve bu yerin getirdiği zorlukları simgeler. Saliha'nın ikilemleri, Mısır toplumunda kadınların karşılaştığı geleneksel baskılar ve modernleşme süreçlerini gözler önüne serer. Bu karakter

aracılığıyla, Esvânî, kadınların toplumsal değişimdeki rollerini ve bu rollerin getirdiği mücadeleleri inceler. Kemal'in tehlikeli politikaları, kralın isyancı kuzeninin gözüne girince, toplumsal kargaşa ve haysiyetsiz bir şekilde güven içinde yaşamak ile hakları için savaşmak arasında keskin bir seçim ortaya çıkar.

Alâ el-Esvânî'nin bu romanı, onu Orta Doğu'nun en büyüleyici hikâye anlatıcılarından ve insan ruhunun iç görülü yorumcularından biri yapmıştır. Nâdî es-Seyyârât, Mısır toplumunun karmaşıklığını ve bireylerin bu karmaşıklık içinde var olma mücadelesini etkileyici bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu eser, yalnızca tarihsel bir anlatı değil, aynı zamanda insan doğasının ve toplumsal yapının derinliklerine inen bir incelemedir.

Esvânî, Mısır'ın güncel sorunlarına ve tarihsel arka planına dair güçlü bir bakış açısı sunmuştur. Romanın odak noktası olan Nâdî es-Seyyârât, 1920'lerde kurulan gerçek bir kulüpten esinlenmiştir. Kulüp, Mısır'ın aristokrasi ve burjuvazisi için bir sembol olmuş ve sömürge döneminin sosyal yapısını yansıtmıştır. Roman, bu kulübün içindeki sınıf çatışmalarını, kültürel farklılıkları ve bireylerin yaşam mücadelesini ayrıntılı olarak ele almıştır.

Esvânî, karakterlerinin psikolojik derinliklerini ve toplumsal rollerini ustalıkla işler. Abdülaziz Gaffar'ın ölümü, yalnızca bir ailenin yıkımını değil, aynı zamanda bir toplumun adaletsizliklerine karşı verilen mücadelenin simgesini oluşturur. Kemal'in hukuk fakültesindeki öğrenciliği ve politik aktivizmi, genç kuşağın adalet arayışını ve toplumsal değişim umutlarını yansıtırken, Saliha'nın ikilemleri, kadınların geleneksel rollerle modernleşme arasındaki mücadelesini vurgular.

Roman, Mısır'ın bağımsızlık mücadelesi ve 1952 devrimi öncesi dönemi kapsayan tarihsel bir arka plan üzerine kuruludur. Bu tarihsel süreç, karakterlerin yaşamlarını ve seçimlerini derinden etkileyen önemli bir faktör olarak öne çıkar. Esvânî, tarihi olayları ve kişisel hikâyeleri ustalıkla bir araya getirerek, okuyuculara hem duygusal hem de entelektüel bir deneyim sunar. Bu tarihsel bağlam, yalnızca karakterlerin bireysel yolculuklarını zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda romanın toplumsal ve politik eleştirilerini de daha derin ve anlamlı bir boyuta taşır.

Esvânî'nin eserlerinin bir diğer önemli yönü de, karakterlerin çeşitliliği ve derinlemesine işlenmiş kişisel hikâyeleridir. Bu romanda, karakterlerin yaşamları ve mücadeleleri üzerinden, Mısır toplumunun farklı katmanlarına ve bu katmanlar arasındaki ilişkilere dair kapsamlı bir anlayış geliştirilir. Romanın başkarakterlerinden biri olan Kemal, adalet arayışı ve kişisel onur mücadelesi ile öne çıkar. Üniversite

öğrencisi olan Kemal, bir yandan Otomobil Kulübü'nde çalışarak ailesini geçindirmeye çalışırken, diğer yandan toplumsal adaletsizliklere karşı savaşıyor. Kemal'in hikâyesi, genç kuşağın değişim arzusunu ve bu arzusunun karşılaştığı engelleri temsil eder.

Romanın diğer önemli karakterleri arasında Mahmud ve Said bulunur. Mahmud, Kulüp'te çalışarak ailesine katkıda bulunmaya çalışırken, aynı zamanda boş zamanlarını değerlendirmekten uzak bir yaşam sürer. Mahmud'un hikâyesi, bireysel hedeflerin ve toplumsal beklentilerin çatışmasını yansıtır. Said ise, kendi hırslarının peşinden giderek aileden ayrılır. Said'in hikâyesi, bireysel özgürlüğün ve kişisel hedeflerin peşinden gitmenin getirdiği zorlukları ve bedelleri anlatır.

Esvânî'nin anlatım tarzı, ayrıntılı karakter tasvirleri ve zengin diyaloglarıyla dikkat çeker. Karakterlerin iç dünyalarını ve toplumsal rollerini ustalıkla işlerken, okuyucuyu Mısır'ın karmaşık sosyal yapısına ve bu yapının getirdiği sorunlara dair derin bir anlayışa davet eder. Esvânî'nin dili ve anlatım tarzı, romanın atmosferini ve duygusal yoğunluğunu başarıyla yansıtır.

Nâdî es-Seyyârât, Alâ el-Asvânî'nin edebi yeteneğinin ve derin toplumsal gözlemlerinin bir kanıtıdır. Roman, hem bireysel karakterlerin yaşamlarını hem de Mısır'ın sosyal ve politik yapısının eleştirel bir analizini sunar. Esvânî, tarihsel olayları ve kişisel hikâyeleri ustalıkla harmanlayarak, okuyuculara duygusal ve entelektüel bir deneyim sunar.

Romanda, Gaffar ailesinin üyeleri aracılığıyla Mısır toplumunun çeşitli katmanları temsil edilir. Abdülaziz Gaffar, bir zamanlar saygın bir toprak sahibi iken, daha sonra ailesini geçindirmek için Otomobil Kulübü'nde çalışmak zorunda kalan bir adamdır. Onun trajik ölümü, ailesini derin bir yoksulluğa ve dağılmaya sürükler. Kemal, babasının mirasını devralarak adalet mücadelesine girer ve bu süreçte kişisel onurunu korumaya çalışır. Mahmud, Said ve Saliha ise kendi yollarında hayatlarını şekillendirmeye çalışırken, toplumsal ve kişisel zorluklarla mücadele ederler.

Romanın arka planında, Mısır'ın bağımsızlık mücadelesi ve 1952 devrimi yer alır. Bu tarihsel bağlam, karakterlerin yaşamlarını ve seçimlerini etkiler ve romanın toplumsal ve politik eleştirilerini daha da derinleştirir. Esvânî, dönemin sosyal tabakalaşmasını, sınıf çatışmalarını ve Batı sömürgeciliğinin etkilerini ele alarak, Mısır toplumunun karmaşıklığını ve çelişkilerini gözler önüne serer.

Romanın dili ve anlatım tarzı, zengin karakter tasvirleri ve detaylı diyaloglarla doludur. Esvânî'nin kalemi, okuyucuyu Mısır'ın sokaklarına, evlerine ve sosyal mekânlarına götürürken, aynı zamanda karakterlerin iç dünyalarına derinlemesine bir

bakış sunar. Roman, bireysel hikâyelerin ötesinde, evrensel insan deneyimine dair önemli temaları ele alır.

Bunların ötesinde, Nâdî es-Seyyârât romanı, Mısır'ın sömürge geçmişi ve bu geçmişin Mısır halkı üzerindeki kalıcı etkilerinin de detaylı bir analizini sunmaktadır. Roman, sadece bireylerin hikâyeleriyle sınırlı kalmaz, aynı zamanda Mısır'ın toplumsal yapısını, kültürel değişimlerini ve siyasi çatışmalarını da kapsamaktadır. Esvânî, bu zengin dokuyu, hem mikro hem de makro düzeyde ustalıkla işleyerek, okuyucularına karmaşık ve çok katmanlı bir anlatı sunmaktadır.

Nâdî es-Seyyârât, Alâ el-Esvânî'nin eserleri arasında önemli bir yer tutar ve Mısır edebiyatının modern klasikleri arasında kabul edilir. Roman, yalnızca Mısır toplumunu değil, aynı zamanda evrensel insan deneyimini de ele alarak, her okurun kendinden bir parça bulabileceği zengin bir anlatı sunmaktadır. Bu eser, yalnızca Mısır'ın tarihini ve toplumunu anlamak için değil, aynı zamanda insan doğasının ve toplumsal yapının derinliklerine inen bir inceleme olarak da okunabilir. Esvânî'nin ustalıkla dokuduğu bu hikâye, her okurun kendinden bir parça bulabileceği zengin ve çok katmanlı bir anlatıdır. Roman, aynı zamanda, Mısır'ın kültürel mirasını ve bu mirasın modern Mısır üzerindeki etkilerini de keşfeder. Esvânî'nin detaylı anlatımı ve ayrıntılı karakter analizleri, okuyucuların Mısır'ın tarihine ve kültürüne dair daha derin bir anlayış geliştirmelerine olanak tanır.

Bu bağlamda, Nâdî es-Seyyârât, sadece bir edebi eser olarak değil, aynı zamanda tarihsel ve sosyolojik bir inceleme olarak da değerlendirilebilir. Roman, Mısır'ın bağımsızlık sürecini ve bu sürecin bireyler üzerindeki etkilerini anlatarak, tarihin ve politikanın kişisel yaşamlar üzerindeki derin etkisini gözler önüne serer. Esvânî'nin bu eseri, onun edebi yeteneği ve derin toplumsal gözlemlerinden dolayı da bu yüksek lisans tezi kapsamında derinlikli ve kapsamlı bir şekilde incelenmeyi hak eder niteliktedir.

2.5.1. Nâdî es-Seyyârât'ın ayrıntılı özeti

Roman, 1872 yılında Karl Benz'in ilk otomobili icat ettiği tarihi anekdotla başlar. Bu teknolojik devrim, kısa sürede Avrupa'yı ve ardından dünyanın geri kalanını etkisi altına alır. Mısır ise otomobille, Hidiv İsmail'in torunu Prens Hasan'ın 1890 yılında Fransa'dan getirdiği De Dion-Bouton marka araçla tanışır. Prens Hasan, bu araçla çıktığı uzun ve gösterişli yolculuklarda birçok tarım alanına zarar vermiş, pek çok hayvanın ölümüne neden olmuştur. Otomobil, yalnızca bir ulaşım aracı değil, aynı zamanda Mısır'daki sınıfsal ve kültürel ayrışmanın da sembolü hâline gelmiştir.

1914 yılına gelindiğinde, Kahire sokaklarında dolaşan araç sayısı 218'e ulaşmış, bununla birlikte modern altyapı talepleri doğmuştur: asfalt yollar, sürücü ehliyeti, düzenleyici kurumlar. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda, 1924 yılında *Kraliyet Otomobil Kulübü* kurulmuştur. Kulüp, yalnızca yabancı uyruklulara ait seçkin bir mekân olarak faaliyet gösterir. Üyeleri Avrupalılar ve Mısırlı elitlerden oluşurken, hizmet personeli ise yoksul yerli halktan seçilmiştir. Kulüpte ilanlar İngilizce yapılır, Arapça yasaklanmış gibidir. Kulübün yöneticisi İngiliz Bay Wright'tır; Mısırlı çalışanlar aşağılanır, hakarete ve hatta ölüme varan fiziksel şiddet görür.

Romanın merkezindeki Gaffar ailesi; baba Abdülaziz, anne Rukayye ve çocukları Said, Kemal, Mahmud ve Saliha'dan oluşur. Aile, Yukarı Mısır'da yer alan Darav'da saygın ve varlıklı bir yaşam sürerken, mirasın tükenmesi ve borçların artması nedeniyle Kahire'ye göç etmek zorunda kalır. Abdülaziz, burada Kraliyet Otomobil Kulübü'nde bir depoda çalışmaya başlar. Önceleri bu işi gururuna yediremediği için çocuklarına bile çalıştığı yeri gizler, onlara bir müzede memur olduğunu söyler.

Kulübün iç işleyişinin başında, "Alku" lakaplı Kasım Muhammed Kasım yer almaktadır. Nubyalı kökenli olan Alku, adını Nubya dilinde "lider" anlamına gelen bu unvandan alır. Kralın doğumundan itibaren sarayda bulunan, onun büyümesine tanıklık etmiş biridir. Fransızca ve İtalyanca konuşmasına rağmen yazı yazamaz. Aksanlı Arapçasıyla, kralın sırdaşı ve saraydaki en yetkili teşrifatçısıdır. Saraydaki personelin seçimi, eğitimi ve denetlenmesi onun sorumluluğundadır. Bu otoriter figür, kulüpte de aynı baskıcı tavrı sürdürür; astlarına asla hoşgörü göstermez. Cezaları ise yardımcısı Hamid uygular.

Abdülaziz'in maaşı ailesine yetmeyince ek iş talep eder ve kapı görevlisi Süleyman'ın yardımcısı olarak gece nöbetine başlar. Ancak bir gece Alku'nun kulübe yaptığı ziyarette, belirsiz bir nedenle onu görmezden gelmesi üzerine Hamid, Abdülaziz'e hakaret eder ve ardından onu acımasızca döver. Abdülaziz, kanlar içinde evine döner, sessizce yemek masasına oturur ve kısa süre sonra vefat eder. Onurunu son anına kadar koruyan bir baba figürü olarak anılır.

Eşi Rukayye, geleneklerine bağlı, dua eden, misafirperver ve vakur bir kadındır. Kocasının ölümünün ardından ayakta kalmaya çalışır, çocuklarını korur ve destekler. Dul maaşı almak için kulüp yönetimiyle görüşür, sonuç alamayınca avukat tutarak dava açar. Oğlunu, Kemal'i, ailenin yükünü taşıması için çalışmaya teşvik eder.

Kemal, üniversitede başarılı bir hukuk öğrencisidir. Babasının ölümünün ardından kulüpte onun yerine çalışmaya başlar. Derslerini aksatmadan sürdürürken zamanla

ülkedeki sömürü düzenini sorgulamaya başlar. Bir gün, arkadaşlarının yönlendirmesiyle Wafd Partisi'nin lideri Hasan Mümin'in bir konuşmasına katılır. Hasan Mümin'in vatansever söylemleri Kemal'i derinden etkiler. Kemal, zamanla partinin faaliyetlerine katılır, broşür dağıtır, toplantılara katılır ve kulüpteki gelişmeleri örgüte aktarmaya başlar. Bu süreçte, bir toplantıda kralın kuzeni Prens Şamil'in de örgütte olduğunu öğrenir. Örgüt ona kulüpteki avizeye gizli bir kamera yerleştirme görevi verir. Görevi başarıyla yerine getirirse de daha sonra bu eylemi nedeniyle gözaltına alınır.

Kemal'in kulüpteki görevlerinden biri de kulüp yöneticisi Bay Wright'ın kızı Mitsy'ye Arapça öğretmektir. Mitsy, babasının aksine Mısır halkına ve Arap kültürüne sempati duyan, duyarlı bir genç kızdır. Kemal zamanla Mitsy'ye karşı romantik duygular besler. Bu duyguların sonucunda Mitsy cezaevinde Kemal ile evlenir.

Saliha, ailenin tek kızıdır. Darav'daki bolluk içindeki çocukluğunun ardından Kahire'deki yoksullukla ve Said'in baskılarıyla baş etmeye çalışır. Babasının ölümüyle okul hayatı yarım kalır. Ablalık sorumluluğuyla yüklenmemek adına, abisi Said'in zoruyla, onun ortağıyla evlenmeyi kabul eder. Evlilik konusunda deneyimsiz olan Saliha, evliliğinde sıkıntılar yaşar ve eşinden şiddet görür.

Said, ailenin en büyük çocuğudur. Kaba, bencil ve otoriter bir karakterdir. Teknik lisede okur, evde baskın bir figürdür. Kardeşi Kemal ile sürekli çatışır. Faika adında bir kıza âşıktır ve onunla evlenir. Saliha'nın evliliğinde çıkar gözetmiş, kendi ailesine gelir sağlamayı amaçlamıştır. Babası hayattayken onu sık sık eleştirir, kardeşleriyle süreli çatışma halindedir, romanda yer yer kardeşlerine şiddet uyguladığı kısımlar görülmektedir.

Mahmud ise evin en küçük oğludur. Zekâ bakımından kardeşlerinden daha geridedir, ancak Kemal'e sadık bir yardımcıdır. Mahallede Faika'nın abisi Fevzi ile yakın arkadaştır. Başına gelen birçok olayda Fevzi'nin yönlendirmesi etkilidir.

Odetta'nın isteği üzerine Abdun kulüpte işe başlar. Abdun kulüpte çalışmaya başladıktan sonra çalışanları kulüpteki sistem hakkında uyarır, haksızlıklar karşısında sessiz kalmaz. Gerektiğinde Alku'ya bile kafa tutar. Bu davranışları çalışanlara örnek olur. Abdun'dan sonra kulüpteki işleyiş değişir.

Roman, sınıf ayrımcılığını, sömürge yönetimini, geleneksel değerlerle modernitenin çatışmasını ve bireysel direnişi işleyen çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Son sahnede, kulüpte çalışanlara sistematik olarak zulmeden Alku'nun öldürülmesi, halkın sabrının ve birikmiş öfkesinin sembolik bir patlaması olarak sunulur. Roman Alku karakterinin öldürülmesiyle son bulur.

2.5.2. Nâdî es-Seyyârât romanında önemli karakterler

Abdülaziz Gaffar

Abdülaziz Gaffar, romanın merkezinde yer alan Gaffar ailesinin babası ve ahlaki olarak en tutarlı karakterlerinden biridir. Elli yaşlarında, geleneksel aile yapısına sıkı sıkıya bağlı, çalışkan, onurlu ve gururlu bir adamdır. Darav'da toprak sahibi iken, akrabalarına yaptığı yardımlar, misafirperverliği ve toplumsal sorumluluk bilinci nedeniyle tüm servetini tüketmiş, ailesini Kahire'ye taşımak zorunda kalmıştır. Yeni hayatta, toplumsal sınıf düşüşü yaşayan Abdülaziz, Otomobil Kulübü'nde depo sorumlusunun yardımcısı olarak çalışmak zorunda kalır. Bu durum, onun iç dünyasında derin bir yıkıma neden olur. Gururunu çiğnetmemek için işini ailesinden gizler, çocuklarına "müzede memurum" der. İş yerindeki aşağılamaya sabır gösterir, ancak Alku'nun emriyle görmezden gelinmesi ve Hamid tarafından ağır şekilde dövülmesi, onun gururunu son darbeye yıkar. Eve kanlar içinde döner, hiçbir şey söylemeden sofraya oturur ve orada hayatını kaybeder. Bu son, Abdülaziz'in onuruna sıkı sıkıya bağlı yaşamının ve sistematik adaletsizliğin trajik bir çıkmazıdır.

Rukayye Gaffar

Abdülaziz'in birinci dereceden kuzeni ve sadık eşi olan Rukayye, geleneksel Mısır kadın tipolojisinin ama aynı zamanda dirençli, zeki ve ailesine bağlı bir figürdür. Nazardan korkar, çocuklarını dualarla uğurlar, evin maneviyatını ayakta tutar. Kocasına her türlü konuda destek olmuş, onun düşüşünü görmesine rağmen onu asla hor görmemiştir. Abdülaziz'in vefatından sonra hem anne hem baba rolü üstlenir. Dul maaşı almak için kulüp yönetimine başvurur, ret cevabı alınca dava açarak hakkını arar. Bu tutumu, onun pasif bir karakter değil, adalet duygusu güçlü bir kadın olduğunu gösterir.

Said Gaffar

Gaffar ailesinin en büyük oğludur. Sınır tanımayan kibir, bencillik ve menfaatperestliğiyle dikkat çeker. Teknik lisede iki sene aynı sınıfta kalan, çalışma disiplini olmayan Said, ailesi için de baskı aracıdır. Kardeşlerine, özellikle Saliha'ya sıklıkla şiddet uygular. Tek derdi para ve statüdür. Komşu kızı Faika ile evlenerek maddi olarak rahatlasa da, bu evlilik onun bencil karakterini daha da belirginleştirir. İktidar arzusu ve merhametsiz tutumuyla romanın içsel yozlaşmasının simgelerinden biridir.

Kemal Gaffar

Romanın aydınlanma ve direniş temsili olan karakteridir. Gaffar ailesinin ikinci oğludur. Yakışıklı, esmer, ince yapılı ve akli başında bir gençtir. Hukuk fakültesinde başarılı bir öğrencidir. Ailesine karşı sorumluluk sahibidir. Babasının ölümünden sonra hem çalışıp hem okumaya devam eder. Sömürüye başkaldıran Wafd Partisi'ne katılır, broşür dağıtır, toplantılara katılır ve kulüp içinden bilgi aktarır. Politik bilinçlenmesi adım adım gelişir. Bay Wright'ın kızı Mitsy ile Arapça dersleri verirken duygusal yakınlık kurar ve cezaevindeyken evlenir. Kemal, yeni Mısır'ın sesi, adalet arayışının temsilcisidir.

Saliha Gaffar

Evin tek kızı olan Saliha, güzelliğiyle ve duygusal derinliğiyle öne çıkar. Yeşil gözlü, esmer, zarif ve zeki bir genç kadındır. Çocukluğunda mutlu olmasına rağmen Kahire'de yoksulluk ve abisi Said'in zorbalığı altında ezilir. Öğrenimini sürdürmez. Babasının vefatından sonra Said'in zoru ile tanımadığı bir adamla evlenir. Evliliğinde şiddete maruz kalır. Komşuları Aişe ve annesi Rukayye'nin yönlendirmeleriyle ayakta kalmaya çalışır. Saliha, ataerkil sistemin kurbanı ve aynı zamanda sessiz direnişin sembolüdür.

Mahmud Gaffar

Gaffar ailesinin en küçük oğludur. Fiziksel olarak güçlü ama zihinsel gelişimi sınırlıdır. 17 yaşındadır, kara tenli, kaslı bir yapıya sahiptir. Kendini ifade etmekte zorlanır, sıklıkla alay edilmesine karşı şiddetle cevap verir. Ancak annesine karşı uysaldır. En yakın arkadaşı Fevzi ile birlikte olayların merkezine çekilir. Mahmud, sistemin çarkları arasında sıkışıp kalan, sesi duyulmayan bireylerin temsilidir.

Alku

Gerçek adı Kasım Muhammed Kasım olan Alku, Nubyalı kökenlidir ve bu nedenle Arapçayı kendine has bir aksanla konuşur. Aynı zamanda iyi derecede Fransızca ve İtalyanca bilmektedir. Saray çevresinde büyümüş ve Kral'ın doğup büyümesine birebir şahitlik etmiş ender kişilerden biridir. Bu yakınlık, zamanla onu kralın en güvendiği isimlerden biri hâline getirmiştir. Kraldan sonra kulüpteki en yetkili kişidir; adeta görünmeyen bir iktidarın temsilcisidir.

Alku, görevinde son derece disiplinli ve katı kurallara bağlı biridir. Krala karşı her daim saygılı ve sadıktır; onun her türlü ihtiyacını karşılayan bir gölge gibi davranır.

Ancak bu sadakat, alt kademe çalışanlara karşı sert, acımasız ve mesafeli bir tavırla dengelenir. Kimsenin gözünün yaşına bakmaz, küçük bir hatada bile sert cezalar uygulamaktan çekinmez. Nerede, kime, nasıl davranacağını çok iyi bilen Alku, aynı zamanda stratejik bir zekâyâ da sahiptir. Kendisini kralın ve kulüpteki Avrupalı elitlerin hizmetkârı; kulübün yerli çalışanlarının ise efendisi olarak görür. Bu çelişkili konumu, dönemin sınıfsal ve sömürgeci yapısını da simgeler.

Hamid

Alku'nun gölgesi gibi hareket eden sağ koludur. Yirmili yaşlarının ortalarında, iri yapılı, güçlü kuvvetli ve gösterişli bir adamdır. Fiziksel görünüşü kadar etkili olan bir başka özelliği ise Alku'ya olan mutlak itaati ve sadakatidir. Alku'nun yalnızca bir bakışı ya da ufak bir el hareketiyle harekete geçer, cezalandırılması gereken kişilere gözünü kırpmadan müdahale eder. Gücü, zekâsından çok fiziksel kuvvetine dayanır; düşünmekten çok uygulamakla görevlidir. Bu yönüyle baskının günlük yüzünü temsil eder.

Kral

Sarayda lüks içinde yaşayan, halktan ve ülkesinden kopuk bir figürdür. Kumar, kadın ve eğlenceye olan düşkünlüğüyle tanınır. Günlerini genellikle uyuyarak geçirir; uyanık olduğu saatlerde ise ya kulüpte vakit geçirir ya da sefahat âlemine dalar. Ülkenin yönetimiyle ilgilenmez; İngiliz sömürge yönetiminin etkisinde kalmasından rahatsızlık duymaz, aksine onların himayesinde konforlu bir hayat sürdürmekten memnundur. Devletle ilgili önemli kararlar ve yazışmalarla bile bizzat ilgilenmek yerine bu işleri Alku'ya bırakır. Bu yönüyle pasif bir sembol iktidarı temsil eder ve ülkenin içinde bulunduğu yozlaşmayı cisimleştirir.

Prens Şamil

Kralın kuzenidir. Babası Türk, annesi ise İspanyol kökenlidir. Henüz iki yaşındayken Mısır'a gelmiş olmasına rağmen kendisini tam anlamıyla bir Mısırlı gibi hisseder. Mısır'ın siyasi durumu, İngiliz etkisi ve Kral'ın halktan uzak yaşantısı, Prens Şamil'i derinden rahatsız eder. Bu yüzden genç, aydın ve yurtsever çevrelerle bağlantı kurarak, ülkede bağımsızlık mücadelesi veren örgütlerin kurulmasına öncülük etmiştir. Kemal ve onun gibi gençlerin siyasi bilinçlenme sürecinde doğrudan etkisi olmuştur. Ülkenin sömürgecilikten kurtulacağına dair inancını kaybetmemiş ve bu uğurda elinden

gelen çabayı göstermiştir. Hem aristokrat bir figür olması hem de halkın kurtuluşunu savunması, onu çelişkili ama güçlü bir karakter yapar.

Ali Hamâme

Gaffar ailesinin komşusudur. Eşi Aişe ile birlikte yaşar, Fevzi ve Faika adında iki çocuk babasıdır. Cimriliği, tembelliği ve huysuzluğu ile tanınır. Sürekli surat asan, geçimsiz biri olarak mahalle halkı tarafından pek sevilmez. Ev içindeki otoritesini kaba ve ilgisiz bir şekilde sürdüren Ali Hamâme, toplumsal sorumluluklardan uzak bir birey olarak kurgulanmıştır. Ailesine karşı da kayıtsızdır; mahalledeki diğer erkeklerin aksine hiçbir sosyal etkisi veya saygınlığı yoktur.

Aişe Hamâme

Ali Hamâme'nin eşi, Fevzi ve Faika'nın annesidir. Kocasının aksine mahallede çok sevilen, aktif, zeki ve açık sözlü bir kadındır. Komşuları arasında fikir danışılan, evlilik ve kadınlık meselelerinde söz sahibi bir figürdür. Rukayye ile kurduğu dostluk, onun sosyal ve entelektüel yönünü gözler önüne serer. Kadınlar arasında evlilik, sadakat ve cinsellik gibi konularda açıkça konuşmaktan çekinmez. Özellikle Saliha'ya evlilik yaşamında nasıl davranması gerektiği konusunda yol gösterici olmuştur. Aişe, kadınların gündelik yaşam içindeki bilgi birikimini ve dayanışmasını temsil eder.

Fevzi Hamâme

Ali ve Aişe'nin oğludur. Fiziksel olarak koyu tenli, kişilik olarak ise silik bir karakterdir. Mahmud Gaffar'ın yakın arkadaşı olmasına rağmen hayata dair bir amacı yoktur. Tembel, pasif ve yönlendirilmeye açık bir yapıya sahiptir. Eylemsizliği, toplumun genç bireyleri içinde amaçsız ve sürüklenen bir kesimi temsil eder. İçsel boşluğu ve yavanlığı, dönemin eğitim ve toplumsal yapısının eleştirisi gibidir.

Faika Hamâme

Aişe Hamâme'nin kızı, Said Gaffar'ın eşidir. Annesine benzeyen güçlü ve alımlı bir karakterdir. Fiziksel olarak beyaz tenli ve son derece güzel bir kadındır. Güzelliği ve zarafetiyle çevresinde dikkat çeker. Ancak onun değeri yalnızca dış görünüşüyle sınırlı değildir; akıllı ve bilinçli bir birey olarak da öne çıkar. Faika, kadınların toplumdaki çok yönlü rolünü; hem güzellik hem de zekâyla donanmış olmanın getirdiği çelişkili beklentileri temsil eder.

James Wright

Kulüp müdürü olan James Wright, İngiliz sömürge idaresinin Mısır'daki sivil uzantılarından biridir. Kulübün kuruluşundan itibaren başında bulunmuş, yerleşik düzenin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Evli ve bir çocuk babasıdır; karısı Victoria, kızı Mitsy'dir. Altmış yaşlarında, dış görünüş olarak sıradan bir beyefendi izlenimi verse de iç dünyasında taşıdığı yoğun önyargılar ve kibirli bakış açısı dikkat çekicidir. Mısırlılara karşı derin bir nefret duymakta, onları kültürel ve ahlaki açıdan aşağı görmektedir. Onun için kulüp, yalnızca bir yönetim alanı değil, aynı zamanda İngiliz üstünlüğünün sembolü ve Mısırlılar üzerinde kurulan tahakkümün mekânsal temsilidir.

Mitsy Wright

James Wright'ın kızı Mitsy, İngiliz kökenli olmasına rağmen babasının taşıdığı sömürgeci görüşlerin tam tersine sahiptir. Güzelliği ve zarafetiyle dikkat çeken Mitsy, Mısır kültürüne büyük ilgi duymakta, bu toprakları ve halkını yürekten sevmektedir. Arapçayı kulüpte çalışan Kemal'den öğrenmiş, onunla yakınlaşarak zamanla aralarında duygusal bir bağ oluşmuştur. Tüm toplumsal ve kültürel engellere rağmen Kemal ile evlenmesi, romanın sömürge karşıtı ve insanî boyutunu destekleyen önemli bir kırılma anıdır. Mitsy, sevgi, anlayış ve empati yoluyla kurulan yeni bir dünyanın mümkün olduğunu temsil eder.

Madam Odetta Fattal

Kırkklı yaşlarında, kömür karası saçlara sahip, zarif bir kadın olan Odetta, Fransız lisesinde öğretmenlik yapmaktadır. Mısır'ın önde gelen zengin ailelerinden birinin kızıdır ve entelektüel donanımı ile öne çıkar. Açık sözlü, cesur ve devrimci fikirleri olan Odetta, sömürge düzenine karşı duran bir bilinçle hareket eder. Sömürgeciliğe karşı duyduğu öfke ve adalet arzusu, onu örgütü bağlamıştır. Mısır halkının kurtuluşuna inanan, bağımsızlık mücadelesine entelektüel katkı sunan bir figürdür. Toplumsal dönüşümün eğitimle mümkün olabileceğini düşünen idealist bir kadındır.

Hasan Mü'min

Wafd Partisi'nin önde gelen liderlerinden biridir. Mitinglerde halka hitap eder, özellikle işçiler ve alt sınıflar arasında sömürge karşıtı bilinci uyandırmak için çalışır. Üslubu serttir ama etkilidir; halka verdiği umut, onun mücadeleye olan bağlılığını simgeler. Yer altı örgütüyle de irtibatlı olan Hasan Mü'min, aynı zamanda siyasi bir öncü

ve halkı bilinçlendirme konusunda etkili bir kanaat önderidir. Sömürgeciliğin karşısında duran en güçlü sivil siyasi figürlerden biridir.

Barmen Bahr

Elli yaşlarında, işine bağlı ve titiz bir kulüp çalışanıdır. Kulüpte barmen olarak görev yapan Bahr, mesleğinde son derece başarılı ve disiplinlidir. İşini yalnızca geçim kaynağı olarak değil, bir onur meselesi olarak görmektedir. Müşterilere saygılı davranır, ancak hiçbir şekilde ezik ya da itaatkâr değildir. Bahşışleri toplayıp düzenli şekilde Alku'ya teslim etse de, onun otoriterliğinden hoşnut değildir. Kendi duruşunu korur, dik duruşu ve haysiyetli tavrıyla diğer çalışanlar arasında saygı görür.

George Komanus

Yunan asıllı ve Şubralı olan George, kulüpte depo sorumlusu olarak görev yapmaktadır. Şişman, konuşkan, neşeli ve sevecen bir adamdır. Düzgün, kibar ve tertipli yapısıyla hem personel hem de üstleri tarafından sevilir. Kulübün arka planındaki işleyişin sorunsuz yürümesini sağlayan önemli bir figürdür. Yardımcısı olarak onurlu ve çalışkan Abdülaziz'i işe almış, ona hem kulüpteki iş disiplinini hem de kulüpteki işleyişi öğretmeye çalışmıştır. George, sömürge düzenine doğrudan karşı çıkmasa da, kendi çevresinde adaletli ve dengeli bir yönetim anlayışı benimsemiştir.

Aşçıbaşı Rikabi

Ellili yaşlarında, kısa boylu, tıknaz, kel ve şişman bir adam olan Rikabi, kulübün mutfağından sorumludur. Sert mizacı, çalışanlarına yönelik şiddet eğilimi ve sürekli bağırarak iletişim kurması, onun zor bir karaktere sahip olduğunu gösterir. Hayatın çeşitli zorlukları içinde yoğrulmuş, yaşadığı travmaların izlerini hâlâ üzerinde taşıyan bir adamdır. Yardımcılarını sıkça azarlar, küfrederek, hatta döver. Ancak tüm bu kabalığın altında bastırılmış bir çaresizlik ve hayal kırıklığı yatar. Onun mutfaktaki baskıcı tarzı, kulübün genel otoriter yapısıyla örtüşür.

Şef Garson Şakir

Altmışlı yaşlarında olan Şakir, yazar tarafından adeta “kaypaklık timsali” olarak betimlenir. Kulüp müşterilerine aşırı saygı gösterileriyle yaklaşır, yalakalıkta sınır tanımaz. Bahşış almak için türlü numaralara başvurur; yeri gelir müşteriyi pohpohlar, yeri gelir çalışma arkadaşlarını yönetime ispiyonlar. Arkadan iş çevirme konusunda uzmandır. Şakir'in bu davranışları, hem kulüp içindeki çürümüşlüğü hem de bireysel çıkar uğruna

karakter zafiyetini simgeler. Sistemin bir parçası olarak hayatta kalmayı öğrenmiş, ilkelere değil çıkarılara göre davranan bir figürdür.

Abdun

Madam Odetta'nın çalıştığı okulda kapıcının oğlu olan Abdun, kulübe onun referansıylayla alınır. Esmer tenli, atletik yapılı, uzun boylu ve dikkat çekici derecede yakışıklı bir gençtir. Büyük, hülyalı gözleri ve inci gibi beyaz dişleriyle hemen göze çarpar. Zarif tavırları ve doğuştan gelen karizması ile çevresine etki eder. Sadece fiziksel değil, zihinsel olarak da güçlüdür. Kısa sürede kulüp çalışanları arasında önder bir figüre dönüşür. Emek sömürsüne karşı çıkması, adaletsizlikleri yüksek sesle dile getirmesi ve örgüt içinde yer alması, onun bir nevi devrimci bir kahraman haline gelmesine neden olur. Alku'nun otoritesini tehdit eden varlığı, kulüp içindeki çatışmaların tırmanmasında etkili olur. Kulübe yalnızca çalışmak için değil, mücadele etmek için girmiştir.

Abd el-Berr

Said'in ortağıdır. Genç ve zengindir. İş ortaklığı için Saliha ile evlenir. Eşine şiddet gösteren kaba bir eştir. Evlilikten önce kendini çok kibar biri olarak gösterir ancak evlendikten sonra eşini döver, kırıcı sözler sarf eder.

3. YÖNTEM

Romanların bilimsel olarak ve söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmesi, edebi eserlerin derinlemesine anlaşılmasını sağlayan önemli bir akademik faaliyettir (Strauss & Feiz, 2013). Bu süreç, romanların sadece yüzeydeki hikâyelerini değil, aynı zamanda yazarın dil kullanımını, metin içindeki güç ilişkilerini ve toplumsal bağlamları da içerir. Söylem çözümlemesi, dilin nasıl kullanıldığını, dil aracılığıyla hangi ideolojilerin ve güç dinamiklerinin inşa edildiğini ve bu dilin okur üzerindeki etkilerini inceler.

Romanların söylem çözümlemesi yöntemiyle analizinde ilk adım, eserin dil ve üslup özelliklerini incelemektir (Gee, 2014). Dilin nasıl kullanıldığı, hangi kelime ve deyimlerin seçildiği, cümle yapılarına ve anlatım tarzına odaklanmak, yazarın bilinçli veya bilinçsiz olarak ne tür mesajlar verdiğini ortaya çıkarır. Örneğin, George Orwell'ın "1984" adlı romanında kullanılan dil, totaliter rejimin ideolojik kontrolünü ve bireysel özgürlüğün kısıtlanmasını vurgulamaktadır. Newspeak adı verilen dil, düşünce kontrolünü ve manipülasyonunu simgelemektedir (Orwell, 2013).

Söylem çözümlemesi ayrıca karakterler arasındaki diyalogları ve anlatıcının dilini inceleyerek, karakterler arasındaki güç ilişkilerini ve sosyal dinamikleri açığa çıkarır. Diyaloglar, karakterlerin sosyal statüsünü, ilişkilerini ve çatışmalarını yansıtır (De Fina, & Georgakopoulou, 2011). Toni Morrison'ın "Beloved" romanında, karakterlerin konuşmaları ve sessizlikleri, kölelik döneminin travmatik etkilerini ve Afro-Amerikan topluluğun mücadelelerini gözler önüne sermektedir (Morrison, 2004). Bu şekilde, söylem çözümlemesi, karakterler arası etkileşimlerin kapsamlı ve derinlikli olarak anlaşılmasını sağlar.

Romanların tarihsel ve toplumsal bağlamları, söylem çözümlemesinde önemli bir yer tutar (Fonseka, 2014). Romanın yazıldığı dönemin sosyo-politik koşulları ve yazarın bu koşullarla olan ilişkisi, metindeki söylemlerin analizinde dikkate alınmalıdır. Buna örnek vermek gerekirse, Virginia Woolf'un "Mrs. Dalloway" adlı romanı, Birinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere'sinde geçen bir hikâye olup, dönemin toplumsal ve psikolojik atmosferini yansıtır. Woolf'un kullandığı iç monolog ve bilinç akışı teknikleri, karakterlerin içsel dünyalarını ve toplumla olan çatışmalarını açığa çıkarmaktadır (Woolf, 2005).

Söylem çözümlemesi, metindeki ideolojik ve kültürel kodları da çözümlemeye çalışır. Romanlarda, belirli ideolojiler ve kültürel değerler dil aracılığıyla inşa edilir ve pekiştirilir (Van Dijk, 2013). Jane Austen’ın “Gurur ve Önyargı” adlı romanında, sınıf farkları ve toplumsal normlar, karakterlerin davranışları ve diyalogları aracılığıyla vurgulanır. Austen’ın ince alay ve ironik anlatımı, dönemin toplumsal yapısına eleştirel bir bakış sunmaktadır (Austen, 2003).

Romanların bilimsel analizi, eleştirmenlerin ve okuyucuların tepkilerini de içerebilir ve araştırmacı bu tür tepkilere ya da eleştirilere de odaklanabilir. Eserin yayımlandığı dönemde ve sonrasında aldığı eleştiriler, eserin nasıl karşılandığını ve hangi yönlerinin öne çıktığını anlamamıza yardımcı olur (Beach, 1993). James Joyce’un “Ulysses” adlı romanı, yayımlandığı dönemde hem büyük övgüler hem de yoğun eleştiriler almış olup, modernist edebiyatın önemli bir örneği olarak kabul edilmektedir (Joyce, 2013).

Özetlemek gerekirse, romanların bilimsel olarak ve söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmesi, edebi eserlerin dilsel, ideolojik ve toplumsal boyutlarını derinlemesine anlamayı sağlar. Bu yöntem, yazarın dil kullanımını, karakterler arasındaki güç ilişkilerini, eserin tarihsel ve toplumsal bağlamını ve metindeki ideolojik kodları çözümleyerek, edebi eserlerin zenginliğini ve çok katmanlı yapısını ortaya çıkarır.

Bu yüksek lisans tez çalışmasında, Alâ el-Esvânî’nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanı, söylem çözümlemesi yöntemiyle ayrıntılı bir şekilde incelenecektir. Çalışmanın odak noktası, romanın dilsel ve edebi unsurlarının yanı sıra, metnin toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamlarla olan ilişkisini çözümlemektir. Bu amaçla, söylem analizi yöntemi kullanılarak romanın içerdiği söylemler, dil kullanımı, semboller ve karakterlerin konuşma biçimleri detaylı bir şekilde analiz edilecektir.

Söylem analizi, dilbilim, sosyoloji, psikoloji ve iletişim gibi disiplinlerde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, metinlerin ya da konuşmaların içeriğini, yapılarını, kullanılan dili, sembollerini ve anlamları inceleyerek derin bir anlam çıkarımında bulunmayı amaçlar. Söylem analizi, bir metin ya da konuşmanın toplumsal, kültürel, politik ve psikolojik bağlamlarını çözümlemek için etkili bir araçtır. Bu yaklaşım, metinlerin arkasında yer alan güç ilişkilerini, ideolojileri, normları ve değerleri ortaya çıkarma hedefi taşır (Kaplan & Grabe, 2002; Widdowson, 2007).

Bu çalışmada, söylem analizi yöntemi nitel araştırma teknikleri çerçevesinde kullanılacaktır. Romanın içeriği, dil kullanımı, semboller ve karakterlerin konuşma biçimleri ayrıntılı bir şekilde analiz edilecektir. Anlatıcının bakış açısı, metinde kullanılan

edebi unsurlar ve bu unsurların toplumsal bağlamla olan ilişkisi üzerinde durulacaktır. Söylem analizi, romanın sosyo-kültürel ve ideolojik bağlamlarla nasıl bir etkileşim içerisinde olduğunu ortaya çıkarmak için etkili bir araç olacaktır.

Tezin bu bölümünde, söylem çözümlemesi yönteminin teorik altyapısı detaylandırıldıktan sonra, bu yöntemin Nâdî es-Seyyârât romanına nasıl uygulandığı adım adım açıklanacaktır. Analiz bölümünde ise romanın toplumsal yapıyı ve güç ilişkilerini nasıl yansıttığı veya eleştirdiği incelenecektir. Özellikle, karakterlerin konuşmaları ve metinde kullanılan dilsel stratejiler, toplumsal dinamiklerle nasıl ilişkilendirildiği bağlamında analiz edilecektir. Ayrıca, metinde yer alan semboller ve metaforlar, romanın ideolojik ve kültürel mesajlarını anlamak için çözümlenecektir.

Bu analiz sürecinde, söylem analizinin sunduğu kavramsal çerçeve kullanılarak, romanın içerdiği söylemlerin toplumsal gerçeklikle nasıl bir ilişki içinde olduğu ortaya konulacaktır. Bu sayede, Nâdî es-Seyyârât romanının yalnızca edebi bir metin olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir belge olarak taşıdığı anlamlar da kapsamlı olarak irdelenecektir.

Sonuç olarak, bu çalışma, söylem analizi yöntemiyle Nâdî es-Seyyârât romanının dilsel, edebi ve toplumsal katmanlarını çözümlemeyi hedeflemektedir. Bu yöntem, romanın içerdiği söylemlerin ve bu söylemlerin toplumsal dinamiklerle olan ilişkisinin anlaşılmasına önemli bir katkı sağlayacaktır.

3.1. Birincil Kaynak: Nâdî es-Seyyârât

Bu yüksek lisans tez çalışmasının materyali ve birincil kaynağı, Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanıdır (Esvânî, 2017). Romanın analizi, Maya Kitap (İstanbul) tarafından 2017 yılında basılan ve Avi Pardo tarafından çevrilen Türkçe baskısı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Kitap, iç kapak ve bilgi sayfaları dâhil olmak üzere toplam 429 sayfadan oluşmaktadır. Bu çalışmada, romanın dilsel, biçimsel ve anlatısal özellikleri detaylı bir şekilde incelenmiş ve bu özelliklerin romanın söylemlerini nasıl şekillendirdiği analiz edilmiştir.

Roman, Alâ el-Esvânî'nin edebi anlayışını ve roman yazma sürecine dair düşüncelerini yansıtan bir çerçeve öykü ile başlamaktadır. Bu bölümde, yazar, roman yazmanın poetikasına dair fikirlerini paylaşır ve okuyucuyu metnin yapısı hakkında bilgilendirir. Ancak, bu çerçeve öykü ile romanın ana hikâyesi arasındaki bağ oldukça zayıf kalmıştır. Roman ilerledikçe, bu çerçeve öykü unutulmakta ve ana hikâyenin

yoğunluğu ön plana çıkmaktadır. Bu durum, romanın yapısal bütünlüğü açısından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Romanın birinci bölümü, ilk otomobilin ortaya çıkışını hikâyeleştiren bir girişle başlar. Bu bölüm, otomobilin toplumsal ve kültürel etkilerini vurgularken, aynı zamanda modernleşme ve teknolojik gelişmelerin Mısır toplumu üzerindeki etkilerine dair ipuçları sunar. Ancak, bu bölümün de romanın diğer bölümleriyle olan bağlantısı zayıf kalmıştır. Bu durum, romanın yapısal olarak parçalı bir görünüm sergilemesine neden olmaktadır.

Roman boyunca, Alâ el-Esvânî hem ilahi/hâkim anlatıcı hem de kahraman/karakter anlatıcı tekniklerini kullanmaktadır. Bu anlatıcı türleri arasındaki geçişler, romanın anlatısal akışını etkilemekte ve okuyucunun metni anlama çabasını zorlaştırabilmektedir. Özellikle, hangi bölümde hangi anlatıcı türünün neden tercih edildiği açıkça belirtilmediği için, okuyucu romanın anlatısal yapısını takip etmekte zorlanabilir. Bu durum, romanın biçimsel karmaşıklığını artırmakta ve metnin anlaşılabilirliğini etkilemektedir.

Bununla birlikte, Alâ el-Esvânî'nin akıcı dili ve etkileyici anlatımı, romanın söylemlerini öne çıkarmakta ve metni araştırmaya değer kılmaktadır. Roman, Mısır toplumunun sınıfsal yapısını, güç ilişkilerini, sömürgecilik sonrası dönemin etkilerini ve bireylerin bu süreçte yaşadığı çelişkileri ayrıntılı olarak ele almaktadır. Yazar, karakterlerin iç dünyalarını ve toplumsal bağlamlarını ustalıkla işleyerek, okuyucuya zengin bir anlatı sunmaktadır.

Romanın dilsel özellikleri de dikkat çekicidir. Yazar, karakterlerin konuşma biçimlerini ve dil kullanımlarını, toplumsal statülerine ve kimliklerine uygun bir şekilde kurgulamıştır. Bu durum, romanın söylemlerinin toplumsal gerçeklikle olan bağını güçlendirmekte ve metnin analiz edilmesini daha da önemli hale getirmektedir. Ayrıca, romanda kullanılan semboller ve metaforlar, yazarın toplumsal eleştirilerini ve ideolojik mesajlarını aktarmada önemli bir rol oynamaktadır.

Romanın biçimsel ve dilsel karmaşıklığına rağmen, Alâ el-Esvânî'nin ortaya koyduğu söylemler ve toplumsal eleştiriler, metni akademik bir inceleme için değerli kılmaktadır. Bu çalışmada, romanın söylem analizi yöntemiyle incelenmesi, metnin dilsel ve anlatısal özelliklerinin yanı sıra, toplumsal ve kültürel bağlamlarla olan ilişkisinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Özetle, Nâdî es-Seyyârât romanı, biçimsel ve dilsel açıdan bazı zorluklar barındırsa da, yazarın akıcı dili, etkileyici anlatımı ve derin toplumsal eleştirileri nedeniyle önemli bir edebi eser olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışma, romanın

söylemlerini ve bu söylemlerin toplumsal dinamiklerle olan ilişkisini ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu sayede, romanın yalnızca edebi bir metin olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir belge olarak taşıdığı anlamlar da ayrıntılı olarak irdelenecektir.

3.2. Veri Toplama Süreci

Bu yüksek lisans tez çalışmasında, Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanı, söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Veri toplama süreci, romanın detaylı incelenmesi ve araştırma sorularına yanıt bulunması amacıyla sistematik ve kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu süreç, romanın bütünsel olarak anlaşılması, anahtar sözcüklerin belirlenmesi, kodlama, sınıflandırma, uzman görüşü alınması ve dijital ortama aktarılma aşamalarını içermektedir. Her bir aşama, araştırmanın bilimsel niteliğini artırmak ve verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla titizlikle uygulanmıştır.

3.2.1. Romanın ilk okunması ve aşinalık kazanma

Veri toplama sürecinin ilk aşamasında, araştırmacı tarafından roman hiçbir işaretleme yapılmadan bütünsel bir şekilde okundu. Bu okuma, romanın genel yapısını, temalarını, karakterlerini, anlatısal özelliklerini ve dil kullanımını anlamak amacıyla gerçekleştirildi. Bu aşamada, romanın edebi ve toplumsal bağlamı üzerinde duruldu ve araştırma sorularına temel oluşturacak ön bilgiler elde edildi.

Romanın ilk okunması sırasında, yazarın kullandığı anlatı teknikleri, karakterlerin toplumsal konumları, dilsel stratejiler ve metnin genel atmosferi dikkatle incelendi. Bu süreç, araştırmacının romana aşinalık kazanmasını sağladı ve sonraki aşamalarda yapılacak detaylı analizler için bir zemin hazırladı. İlk okuma, romanın bütünsel bir şekilde anlaşılmasını sağlamakla birlikte, araştırma sorularına yönelik ipuçlarının belirlenmesine de katkıda bulundu.

3.2.2. Anahtar sözcüklerin belirlenmesi ve kodlama

İlk okumanın ardından, araştırma soruları oluşturuldu ve araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla her bir soru için anahtar sözcükler belirlendi. Bu anahtar sözcükler, romanın söylemlerini, güç dinamiklerini, kimlikleri, dil ve retorik özelliklerini ve tarihsel olayları ortaya çıkarmaya yönelikti. Anahtar sözcüklerin belirlenmesi, romanın içeriğinin sistematik bir şekilde analiz edilmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirildi.

Belirlenen anahtar sözcükler, her bir araştırma sorusu için farklı bir renk ile kodlandı:

- Araştırma Sorusu 1 (Baskın Söylemler): Yeşil
- Araştırma Sorusu 2 (Güç Dinamikleri ve Toplumsal Hiyerarşiler): Sarı
- Araştırma Sorusu 3 (Kimlikler): Pembe
- Araştırma Sorusu 4 (Dil ve Retorik): Mavi
- Araştırma Sorusu 5 (Tarihsel Olaylar): Kırmızı

Bu renk kodları, romanın ikinci okunması sırasında ilgili cümlelerin kolayca tanımlanabilmesini ve sınıflandırılabilmesini sağladı.

3.2.3. Romanın ikinci okunması ve kodlama işlemi

Anahtar sözcüklerin belirlenmesinin ardından, roman ikinci kez okundu. Bu okuma sırasında, araştırmacı tarafından belirlenen anahtar sözcüklerle ilgili olan cümleler, ilgili renklerle işaretlendi. Örneğin, baskın söylemlerle ilgili bir cümle yeşil renkle, güç dinamiklerine dair bir ifade sarı renkle işaretlendi. Bu işlem, romanın her bir bölümünde dikkatlice gerçekleştirildi ve her bir araştırma sorusu için ilgili veriler sınıflandırıldı.

Kodlama işlemi sırasında, romanın dilsel ve anlatısal özellikleri dikkatle incelendi. Özellikle, karakterlerin konuşma biçimleri, anlatıcının bakış açısı, metinde kullanılan semboller ve metaforlar üzerinde duruldu. Bu aşama, veri toplama sürecinin en detaylı ve zaman alıcı kısmını oluşturdu. Kodlama işlemi, romanın bütünsel yapısını bozmadan, araştırma sorularına yönelik verilerin sistematik bir şekilde toplanmasını sağladı.

3.2.4. Uzman görüşü ve kodlamaların geçerliliği

Kodlama işlemi tamamlandıktan sonra, romanın kodlanmış hali bir uzmana okutuldu. Uzman, kodlamaların geçerliliğini ve güvenilirliğini değerlendirdi. Bu süreç, araştırmanın bilimsel niteliğini artırmak ve kodlamaların tutarlılığını sağlamak amacıyla gerçekleştirildi. Uzman, kodlamaların doğruluğunu ve araştırma sorularına uygunluğunu kontrol etti ve gerekli düzeltmeler yapıldı.

Uzman görüşü alınması, araştırmanın nesnelliğini ve güvenilirliğini artırdı. Bu aşama, kodlamaların yanlış yorumlanmasını önlemek ve verilerin doğru bir şekilde sınıflandırılmasını sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Uzman onayı alındıktan sonra, kodlanmış cümleler analiz için bilgisayar ortamına aktarıldı.

3.2.5. Dijital ortama aktarım ve ses tanıma teknolojisi

Kodlanmış cümlelerin dijital ortama aktarılması, Google Dokümanlar'ın ses tanıma ve sesi metne dönüştürme özelliği kullanılarak gerçekleştirildi. Bu yöntem, verilerin hızlı ve hatasız bir şekilde dijital ortama aktarılmasını sağladı. Aktarılan veriler, renk kodlarına göre sınıflandırıldı ve analiz sürecine hazır hale getirildi.

Ses tanıma teknolojisi, araştırmacının zamanını önemli ölçüde tasarruf etmesini sağladı. Bu yöntem, özellikle büyük metinlerin dijital ortama aktarılmasında etkili bir araç olarak kullanıldı. Aktarılan veriler, renk kodlarına göre düzenlendi ve her bir araştırma sorusu için ayrı ayrı sınıflandırıldı.

Veri toplama süreci, romanın bütünsel olarak anlaşılması, anahtar sözcüklerin belirlenmesi, kodlama, uzman görüşü alınması ve dijital ortama aktarılma aşamalarını içeren kapsamlı bir süreç olarak gerçekleşti. Bu süreç, araştırmanın bilimsel niteliğini artırmış ve romanın söylemlerinin detaylı bir şekilde analiz edilmesine olanak sağlamıştır. Elde edilen veriler, söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenerek, romanın toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamlarla olan ilişkisi ortaya konulmuştur. Özetlemek gerekirse, bu çalışma, söylem analizi yöntemini kullanarak Nâdî es-Seyyârât romanının yalnızca edebi bir metin olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir belge olarak taşıdığı anlamları ayrıntılı olarak incelemiştir.

3.3. Temel Analiz Yöntemi: Söylem Çözümlemesi

Söylem çözümlemesi, dilin kullanımına odaklanarak, metinlerin ve konuşmaların toplumsal ve kültürel bağlamlarını anlamaya çalışan bir yöntemdir (Toker, 2022). Bu analiz yöntemi, metinlerin içerdiği ideolojik, politik ve toplumsal mesajları ortaya çıkararak, dilin güç ilişkileri ve toplumsal yapıdaki rolünü incelemektedir. Söylem çözümlemesi, edebiyat çalışmalarında, özellikle romanların derinlikli olarak incelenmesinde önemli bir araçtır. Bu yazı, söylem çözümlemesinin önemini ve bu yöntemin roman incelemesinde nasıl kullanıldığını akademik bir perspektiften ele almayı amaçlamaktadır.

Söylem çözümlemesi, dilin sadece bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda toplumsal gerçeklikleri inşa eden ve güç ilişkilerini şekillendiren bir araç olarak görülmesini sağlar. Bu yöntem, metinlerin dil yapılarının, söylemlerinin ve bağlamlarının incelenmesini içerir. Söylem çözümlemesi, dilin nasıl kullanıldığını, hangi anlamların üretildiğini ve bu anlamların hangi siyasal bağlamlarda yer aldığını araştırır.

Söylem çözümlemesinin temel ilkeleri şu şekilde özetlenebilir:

Dil ve İdeoloji: Söylem çözümlemesi, dilin ideolojik yapısını ve toplumsal normları nasıl yansıttığını ve pekiştirdiğini inceler. Metinlerin dil yapıları, belirli ideolojik perspektifleri ve toplumsal değerleri yansıtarak, okuyucuların bu değerleri nasıl algıladığını ve benimsediğini gösterir.

Bağlam ve Anlam Üretimi: Söylem çözümlemesi, metinlerin üretildiği ve tüketildiği bağlamları dikkate alarak, anlamın nasıl üretildiğini ve bu anlamların toplumsal ve kültürel bağlamda nasıl yer aldığını analiz eder. Metinlerin anlamı, sadece kelimelerin anlamlarından değil, aynı zamanda metinlerin üretildiği ve okunduğu bağlamlardan da türetilir.

Güç ve Hegemonya: Söylem çözümlemesi, dilin toplumsal güç ilişkilerini nasıl yansıttığını ve şekillendirdiğini inceler. Güç ve hegemonya, dil aracılığıyla kurulabilir ve sürdürülür. Metinler, belirli güç ilişkilerini pekiştiren veya bunlara karşı çıkan söylemler içerebilir (Çelik ve Ekşi, 2008; Jones, 2024).

3.3.1. Söylem çözümlemesinin önemi

Söylem çözümlemesi, metinlerin içerdiği ideolojik ve politik mesajları açığa çıkarır. Edebiyat eserleri, belirli ideolojik perspektifleri ve politik duruşları yansıtabilir. Söylem çözümlemesi, bu mesajların nasıl iletilildiğini ve okuyucular üzerinde nasıl etkiler yarattığını analiz eder. Bu süreç, edebi eserlerin toplumsal ve politik bağlamlarını anlamamıza yardımcı olur (Jones, 2024).

Söylem çözümlemesi, metinlerin toplumsal normları ve değerleri nasıl yansıttığını ve pekiştirdiğini inceler. Edebiyat eserleri, belirli toplumsal normları ve değerleri yansıtarak, okuyucuların bu normları ve değerleri nasıl algıladığını ve benimsediğini gösterir. Bu analiz, edebi eserlerin toplumsal yapılar ve süreçler üzerindeki etkilerini anlamamıza katkıda bulunur.

Söylem çözümlemesi, dilin toplumsal güç ilişkilerini nasıl yansıttığını ve şekillendirdiğini inceler. Edebiyat eserleri, belirli güç ilişkilerini pekiştiren veya bunlara karşı çıkan söylemler içerebilir. Bu analiz, edebi eserlerin toplumsal güç dinamiklerini ve bu dinamiklerin nasıl işlediğini anlamamıza yardımcı olur.

3.3.2. Söylem çözümlemesinin roman incelemesinde kullanılması

Romanlarda kullanılan dil yapıları ve söylemler, yazarın ideolojik perspektifini ve eserin toplumsal bağlamını yansıtır. Söylem çözümlemesi, romanlarda kullanılan dil yapılarının ve söylemlerin nasıl anlam ürettiğini ve bu anlamların sosyolojik bağlamlarını

inceler. Örneğin, George Orwell'in "1984" adlı romanında, dilin nasıl bir kontrol aracı olarak kullanıldığını ve bu dil yapısının totaliter rejimlerin güç dinamiklerini nasıl yansıttığını söylem çözümlemesi aracılığıyla inceleyebiliriz (Essien, 2000).

Romanlarda yer alan karakterlerin konuşmaları ve karşılıklı diyalogları, eserin toplumsal ve düşünsel çerçevesini ortaya koyan temel unsurlardandır. Söylem analizi, bu diyalogların nasıl bir anlam dünyası oluşturduğunu ve bu anlamların hangi toplumsal ya da siyasal yapılarla ilişkili olduğunu incelemeyi amaçlar. Bu inceleme sayesinde, karakterlerin toplum içindeki konumları, otorite ilişkileri ve ideolojik eğilimleri hakkında önemli ipuçları elde edilir.

Romanlardaki anlatıcı ve perspektif, eserin ideolojik ve toplumsal mesajlarını ileten önemli unsurlardır. Söylem çözümlemesi, anlatıcının ve perspektifin nasıl anlam ürettiğini ve bu anlamların sosyal bağlamlarını inceler. Anlatıcının bakış açısı, eserin ideolojik duruşunu ve toplumsal mesajlarını yansıtarak, okuyuculara belirli bir perspektiften olayları ve karakterleri görme fırsatı sunar.

Romanlardaki metinler arası ilişkiler ve referanslar, eserin anlam katmanlarını ve toplumsal bağlamını zenginleştirir. Söylem çözümlemesi, romanlardaki metinler arası ilişkilerin ve referansların nasıl anlam ürettiğini ve bu anlamların sosyolojik bağlamlarını inceler. Bu analiz, romanın diğer metinlerle olan ilişkisini ve bu ilişkilerin eserin anlamına katkılarını değerlendirir.

Söylem çözümlemesi, dilin çeşitli bağlamlarını inceleyerek, metinlerin içerdiği anlam katmanlarını ve toplumsal mesajları ortaya çıkaran önemli bir yöntemdir. Bu yöntem, edebi eserlerin anlaşılmasını sağlayarak, ideolojik ve politik mesajların, toplumsal normların ve değerlerin, dil ve güç ilişkilerinin incelenmesine katkıda bulunur. Roman incelemelerinde söylem çözümlemesi, dil yapılarının, karakterlerin, diyalogların, anlatıcı ve perspektifin, metinler arası ilişkilerin ve referansların analizini içerir. Bu süreç, romanların çeşitli bağlamlarını anlamamıza ve edebi eserlerin sunduğu zengin anlam dünyasını keşfetmemize yardımcı olur (Fonseka, 2014).

3.3.3. Söylem analizinin teorik temelleri

Söylem analizinin teorik temelleri, büyük ölçüde Michel Foucault'nun çalışmalarından etkilenmiştir. Foucault'ya göre, söylemler, belirli bir dönemin bilgi sistemini, yani "episteme"yi oluşturan ve sürdüren yapılardır. Söylemler, toplumsal gerçekliklerin inşasında ve bu gerçekliklerin sürdürülmesinde kritik bir rol oynar. Bu bağlamda, söylem analizi, bir metnin ya da söylemin hangi toplumsal pratiklerle iç içe

geçtiğini ve bu pratiklerin hangi güç ilişkilerini ve ideolojileri yeniden ürettiğini anlamaya çalışır (Foucault, 1972).

Örneğin, Van Dijk (2008) söylem analizini, dilin sosyal yapılarla nasıl etkileşimde bulunduğunu inceleyen bir araç olarak tanımlar. Ona göre, dil, toplumsal gerçeklikleri sadece yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda bu gerçeklikleri inşa eder ve yeniden üretir. Bu çerçevede, bir metnin söylem analizi, yalnızca metin içi dilsel yapıların incelenmesiyle sınırlı kalmaz, aynı zamanda metnin üretildiği ve tüketildiği toplumsal ve tarihsel bağlamların da göz önünde bulundurulmasını gerektirir. Bu çalışmada, Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât romanı, Foucault ve Van Dijk'in söylem analizine dair kuramları temel alınarak incelenecektir.

3.3.4. Söylem analizinin uygulama aşamaları

Bu tez çalışmasında, söylem analizi yöntemi belirli aşamalarla uygulanacaktır. İlk olarak, metin kapsamlı bir şekilde okunacak ve ana temalar, karakterler arasındaki etkileşimler ve metin içi söylemler tespit edilecektir. Bu aşamada, özellikle karakterlerin birbirleriyle olan ilişkileri ve bu ilişkilerin toplumsal hiyerarşiyi nasıl yansıttığı veya sorguladığı üzerine odaklanılacaktır. Örneğin, romanda yer alan üst sınıf ile alt sınıf arasındaki diyaloglar, bu sınıfsal farkların söylemsel olarak nasıl inşa edildiğini anlamak için analiz edilecektir.

İkinci aşamada, belirlenen söylemler, metin dışı bağlamlarla ilişkilendirilerek incelenecektir. Bu aşama, söylem analizi yönteminin sosyo-kültürel boyutunu ön plana çıkarır. Nâdî es-Seyyârât, Mısır'ın belirli bir dönemine ışık tutan bir eser olarak, tarihsel ve toplumsal bir bağlama oturtulacak ve bu bağlam içinde söylemler çözümlenecektir. Örneğin, romanda İngiliz sömürge yönetimiyle ilgili olarak kullanılan dil, bu dönemin politik yapısını yansıtan söylemler açısından analiz edilecektir. Böylelikle, metindeki karakterlerin sömürgecilik karşısındaki tutumları, bu söylemsel yapıların tarihsel ve ideolojik bağlamlarıyla nasıl örtüştüğü ya da bunlara nasıl meydan okuduğu anlaşılacaktır.

Üçüncü aşamada, elde edilen veriler nitel ve nicel analiz yöntemleriyle değerlendirilecektir. Nitel analiz yöntemiyle, romanın dil kullanımı, sembolik anlamları ve içerik yapısı detaylı bir şekilde incelenecek; bu inceleme sürecinde, metinlerin altında yatan anlamların ve ideolojik yapıların açığa çıkarılması hedeflenecektir. Bu aşamada, karakterlerin konuşma biçimleri, anlatıcının bakış açısı ve metinde kullanılan metaforlar gibi dilsel öğeler üzerinde durulacaktır. Örneğin, Esvânî'nin metninde sıkça rastlanan güç

ilişkilerine dair metaforlar, bu metaforların metin içindeki işlevleri ve anlamları üzerinden analiz edilecektir.

Nicel analiz yöntemiyle ise, metinlerdeki belirli dilsel özelliklerin frekansı, dağılımı ve bu özelliklerin birbirleriyle olan ilişkileri sayısal verilerle desteklenerek analiz edilecektir (Brown & Yule, 1983; Çelik ve Halil, 2008; Potter, 2004). Bu süreçte, metin içerisindeki anahtar kelimeler, belirli kavramların kullanım sıklığı ve bunların metnin genel yapısı içerisindeki yeri gibi unsurlar incelenecektir. Örneğin, "güç", "otorite", "özgürlük" gibi kavramların metindeki dağılımı, bu kavramların söylemsel olarak nasıl yapılandırıldığını ve metnin genel ideolojik çerçevesini nasıl oluşturduğunu anlamamıza yardımcı olacaktır.

3.3.5. Söylem analizine yönelik örnek uygulamalar

Bu çalışmada, söylem analizinin nasıl uygulandığına dair bazı örnekler de sunulacaktır. Örneğin, romanda geçen bir diyalog sahnesi üzerinde durularak, karakterlerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin hangi söylemsel yapılar üzerinden gerçekleştiği analiz edilecektir. Bu bağlamda, örneğin, "*Siz bizim efendimizsiniz, biz de sizin hizmetkârınızız*" gibi bir ifade, sınıfsal ilişkilerin nasıl dilsel olarak yapılandırıldığını ve bu yapıların toplumsal hiyerarşiyi nasıl yeniden ürettiğini anlamak için analiz edilecektir.

Bir diğer örnek olarak, romanda geçen ve İngiliz sömürge yönetimine atıfta bulunan bir pasaj, sömürgeciliğin söylemsel yapısı açısından incelenecektir. Bu tür pasajlar, sömürge yönetiminin toplumsal ve kültürel etkilerinin nasıl temsil edildiğini ve bu temsilin hangi söylemsel stratejilerle gerçekleştirildiğini anlamak için değerlendirilecektir. Bu bağlamda, metnin sömürgecilik karşısındaki tutumunu ve bu tutumun hangi ideolojik çerçevelerle uyumlu olduğunu ortaya koymak hedeflenecektir.

3.3.6. Yöntemin güvenirliği ve geçerliliği

Bu çalışmada kullanılan söylem analizi yöntemi, titizlikle uygulanacak ve elde edilen bulguların güvenirliği ve geçerliliği çeşitli yollarla test edilecektir. İlk olarak, analiz süreci boyunca çeşitli kaynaklardan elde edilen veriler karşılaştırılarak, tutarlılık sağlanmaya çalışılacaktır. Örneğin, metinlerdeki söylemsel yapılar farklı bölümlerde benzer şekilde mi ortaya çıkıyor, yoksa farklılık gösteriyor mu? Bu tür soruların cevaplanması, analiz sürecinin tutarlılığını artıracaktır.

Ayrıca, analiz sürecinde kullanılan kodlama sistemleri ve diğer yöntemler, literatürdeki geçerli ve güvenilir yöntemlerle karşılaştırılacak ve bu yöntemlerin doğruluğu test edilecektir. Bu bağlamda, söylem analizinin uygulandığı diğer akademik çalışmalar incelenecek ve bu çalışmaların yöntemsel yaklaşımlarıyla karşılaştırmalar yapılacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışmada söylem analizi yöntemi, Alâ el-Asvânî'nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanının toplumsal, kültürel ve politik bağlamını anlamak için kapsamlı bir araç olarak kullanılacaktır. Bu yöntem, metin içi dilsel yapıları incelemenin ötesine geçerek, metnin toplumsal ve ideolojik bağlamını açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, söylem analizi, metnin Mısır toplumundaki güç ilişkilerini, ideolojik yapıları ve toplumsal normları nasıl yansıttığını ve eleştirdiğini anlamamıza olanak tanıyacaktır.

3.3.7. Bu tezin temel yöntemi olarak söylem çözümlemesi

Yukarıda da belirtildiği gibi, söylem analizi, metinlerde yer alan dilsel yapılar ve toplumsal bağlamlar arasındaki etkileşimi anlamaya yönelik bir yöntem olarak, dilbilim, sosyoloji, psikoloji ve iletişim gibi çeşitli disiplinlerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu analiz türü, metinlerin yalnızca yüzeyde görünen anlamlarını değil, aynı zamanda altında yatan toplumsal, kültürel ve ideolojik anlamları da açığa çıkarmayı hedefler. Söylem analizi, dilin sadece bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda toplumsal gerçekliklerin ve güç ilişkilerinin inşasında nasıl bir rol oynadığını anlamamıza olanak tanır (Fairclough, 1995). Özetle, söylem analizi yöntemi bu çalışmanın amaçlarına ve araştırma sorularının cevaplanmasına en uygun yöntemdir.

Bu nedenle bu yüksek lisans tez çalışmasında, Alâ el-Asvânî'nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanı, söylem analizi yöntemi kullanılarak detaylı bir şekilde incelenmiştir. Veri toplama ve analiz süreçlerinde toplanan, dijital ortama aktarılan ve sınıflandırılan veriler, söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edildi. Bu analiz sürecinde, her bir araştırma sorusu için belirlenen anahtar sözcükler ve renk kodları temel alındı. Romanın söylemleri, güç dinamikleri, kimlikler, dil ve retorik özellikleri ile tarihsel olaylar, bu yöntemle etraflıca incelendi. Analiz sürecinde, romanın dilsel ve anlatısal özellikleri üzerinde duruldu. Özellikle, karakterlerin konuşma biçimleri, anlatıcının bakış açısı, metinde kullanılan semboller ve metaforlar analiz edildi. Bu süreç, romanın toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamlarla olan ilişkisini ortaya çıkarmayı hedefledi.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanındaki söylemsel yapıların, toplumsal, kültürel ve politik bağlamlar içinde nasıl işlediği detaylı bir şekilde incelenmiştir. Analizler, tezin belirlenen amaçları ve araştırma soruları çerçevesinde, söylem çözümlemesi yöntemiyle titizlikle gerçekleştirilmiştir. Analiz sürecinde, romanın karakterleri, olay örgüsü, anlatıcı bakış açısı ve kullanılan dilsel yapılar, söylem çözümlemesi yöntemiyle çözümlenmiş, elde edilen bulgular tezin ana amaçlarına ve araştırma sorularına ışık tutacak şekilde yorumlanmıştır. Romanın metninde yer alan dilsel ve söylemsel örnekler, Mısır toplumundaki güç ilişkilerini, ideolojik çatışmaları ve toplumsal normları yansıtan belirgin temalar olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda, analizler, romanın metninden alınan ilgili ve uygun örneklerle desteklenmiş, bu örnekler üzerinden elde edilen bulgular, romanın toplumsal yapıyı ve dönemin siyasi atmosferini nasıl yansıttığına dair kapsamlı bir tartışma sunmak amacıyla detaylandırılmıştır. Bu bölüm, tezin genel amacı doğrultusunda, romanın içeriğindeki söylemsel yapıların anlaşılmasına ve bu yapıların Mısır toplumuna dair sunduğu eleştirel perspektifin ortaya konulmasına odaklanmaktadır.

4.1. Amaç 1: Nâdî Es-Seyyârât'ta Yer Alan Baskın Söylemleri Tespit Etmek ve Bunların Anlatı İçindeki Etkileşimini İncelemek

4.1.1. Araştırma sorusu 1.1: Romanda hangi söylemler baskın olarak yer almaktadır?

Nâdî es-Seyyârât romanı, Mısır'ın İngiliz sömürgesi altındaki toplumsal, kültürel ve politik dinamiklerini irdeleyen çok katmanlı bir eser olarak öne çıkar. Romanın anlatısında, sömürgecilik, toplumsal hiyerarşi, cinsiyet rolleri, ahlak ve din gibi temalar etrafında örülen söylemler belirgin bir şekilde ön plana çıkar. Bu söylemler, bireylerin günlük yaşamlarından toplumsal yapıya kadar geniş bir perspektifle işlenir. Aşağıda, bu söylemler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

4.1.1.1 Sömürgecilik ve ulusal kimlik söylemi

Romanın en belirgin temalarından biri, İngiliz sömürgeciliğinin Mısır üzerindeki etkileridir. Anlatı, sömürgeciliğin yalnızca ekonomik ve siyasi değil, aynı zamanda kültürel bir hegemonya kurarak halk üzerinde nasıl bir baskı yarattığını ortaya koyar. İngiliz askerlerinin varlığı ve Mısırlılara yönelik küçümseyici tutumları, sömürgeciliğin yerel halk üzerinde yarattığı aşağılanma duygusunu vurgular. Örneğin: “Pisler. Aptallar.

Yalancılar ve hırsızlar. Bu sözleri bir Fransız Kurulu üyesi dillendirdi fakat çoğunluğun fikrini yansıtıyordu” (Esvânî, 2017, s. 36).

Bu alıntı, işgalin yalnızca fiziksel bir varlık değil, aynı zamanda bir onur kırıcı işgal olarak algılandığını gösterir. İngilizlerin kendilerini "uygarlaştırıcı" olarak sunmalarına karşın, yerel halk üzerindeki baskıcı politikaları ve sömürüyü gözler önüne seren şu ifade dikkat çekicidir: “İngiltere barbarlara uygarlık götürmeyi görev saymayı daha ne kadar sürdürebilir bilmiyorum” (Esvânî, 2017, s. 76).

İşgal, halkın yaşamını sosyal ve toplumsal açıdan zorlaştırmakla kalmamış, aynı zamanda ulusal bir bilinç ve direniş duygusunun da filizlenmesine yol açmıştır. Bu bağlamda, sömürgecilik karşıtı söylem, romandaki karakterlerin birçoğunun duygu ve eylemlerine yön verir.

4.1.1.2. Toplumsal hiyerarşi ve güç ilişkileri

Toplumsal hiyerarşi, romanda geniş bir yer tutar ve Otomobil Kulübü, bu hiyerarşinin bir mikrokozmosu olarak tasvir edilir. Kulüpte çalışan hizmetkârlar, otoritenin en alt tabakasında yer alırken, Alku gibi yöneticiler bu otoriteyi sert bir şekilde uygular. Alku’nun cezalandırıcı ve baskıcı tutumu, sömürgecilik ile yerel otoriteler arasındaki işbirliğini sembolize eder: “Kırlıya ya da tırnakları uzunsu adama ‘kırı ayaklarla krala nasıl hizmet edebilirsin hayvan!’ diye bağırır, falakaya yatırılmasını emrederdi” (Esvânî, 2017, s. 44).

Bu ifade, sömürgecilik altındaki toplumsal yapının nasıl insani değerlerden uzaklaştığını ve güç ilişkilerinin nasıl baskıcı bir hale dönüştüğünü açıkça gösterir. Hizmetkârlar arasındaki hiyerarşik düzen bile bu yapıyı yansıtır: “Alku bahşişlerin yarısını kendi alır, öteki yarısını hizmetkârlar arasında kıdem derecelerine göre bölüştürdü. Sistemin adı sandıktı ve tartışmaya kapalıydı” (Esvânî, 2017, s. 46).

Hiyerarşinin bu şekilde katmanlara ayrılması, güç sahibi olanların çıkarlarını korumasına ve alt tabakaların ezilmesine olanak tanır.

4.1.1.3. Cinsiyet rolleri ve kadın söylemi

Roman, kadınların toplumsal konumlarını ve cinsiyet rollerini sorgulayan güçlü bir söylem sunar. Kadınların yaşamları, genellikle erkek egemen toplumun dayattığı normlar ve beklentiler çerçevesinde şekillenir. Ancak roman, kadınların bu baskılara karşı nasıl stratejiler geliştirdiğini ve bu stratejilerin onların bireysel kimliklerini nasıl etkilediğini etraflıca işler.

Kadınların toplum içindeki rolleri, sıklıkla aile içindeki hizmet ve itaatle ilişkilendirilir. Aişe karakteri, toplumun kadınlardan beklentilerini sembolize ederken, bu beklentilere nasıl yanıt verdiğini ve bunları kendi lehine kullanma çabalarını gösterir. Aişe'nin çevresindeki kadınlara ilham veren bir figür olarak tasvir edilmesi, onun geleneksel kadınlık rollerini sorgulayan bir karakter olduğunu ortaya koyar: “Kadınlar Aişe'nin güçlü duruşunu ve neşeli tavırlarını örnek alır, onun konuşmalarını dinlerken kendi hayatlarına dair sorular sormaya başlardı” (Esvânî, 2017, s. 60).

Bu alıntı, kadınların kendi konumlarını sorgulamaya nasıl başladıklarını ve toplumsal baskılara karşı dayanışma arayışı içinde olduklarını gösterir.

Roman, kadınların toplumsal baskılar altında hayatta kalmak ve güçlü kalmak için geliştirdikleri stratejilere de dikkat çeker. Faika karakteri, geleneksel aile düzenini korurken, aynı zamanda ev içinde dengeyi sağlama çabasıyla öne çıkar: “Faika kocasının rahat etmesi için elinden geleni yapar, ancak bu çaba, ailenin huzurunu sağlama isteğinden kaynaklanırdı” (Esvânî, 2017, s. 216).

Bu ifade, kadınların toplumsal rollerini yalnızca bir itaat aracı olarak görmediklerini, aynı zamanda aile içindeki güç dengelerini sağlamanın bir yolu olarak kullandıklarını ortaya koyar. Roman, bu tür stratejileri kadınların pasif birer figür olmadığını, aksine toplumsal düzeni şekillendiren aktif özneler olduklarını göstermek için kullanır.

Kadınlar arasındaki etkileşimler ve dayanışma örnekleri, romanda güçlü bir şekilde vurgulanır. Aişe'nin diğer kadınlarla kurduğu bağlar, kadınların toplumsal baskılar karşısında birbirlerine destek oldukları bir alan yaratır: “Kadınlar, Aişe'nin hikâyelerini dinlerken birlikte gülüyor, zaman zaman sessizce düşüncelere dalıyorlardı” (Esvânî, 2017, s. 62).

Bu sahne, kadınların birlikte olmalarının, toplumsal baskıları sorgulamalarını ve kendi seslerini bulmalarını nasıl kolaylaştırdığını gösterir. Roman, kadınların sadece bireysel değil, aynı zamanda kolektif olarak da güçlenebileceğini vurgular.

Roman, kadınların toplum içindeki rollerine dair eleştirileri sadece bireysel hikâyeler üzerinden değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı sorgulayan bir perspektifle de işler. Aişe ve Faika gibi karakterler, kadınların geleneksel normlar karşısında nasıl bir tavır alabileceklerini ve bu normlarla nasıl müzakere ettiklerini ortaya koyar. Bu söylem, toplumsal cinsiyetin hem bireyler hem de topluluklar üzerindeki etkisini anlamamızı sağlar.

Roman, cinsiyet rolleri ve kadın söylemi üzerine yaptığı eleştirilerle, kadınların toplumsal normlara uyum sağlama ve bu normları kendi lehlerine kullanma çabalarını ustalıklı işler. Kadınların dayanışması, toplumsal baskılara karşı bireysel ve kolektif dirençlerini güçlendiren bir unsur olarak öne çıkar. Bu bölüm, romanın kadınların toplumsal konumlarını ele alışındaki derinliği ve çok katmanlılığı anlamamızı sağlar.

4.1.1.4. Ahlak, çıkar çatışması ve çöküş

Roman, ahlaki değerlerin bireysel ve toplumsal çıkarlarla çatışmasını ustalıklı ele alarak, yozlaşma ve çıkarıcılığın toplumun farklı katmanlarındaki etkilerini gözler önüne serer. *Nâdî es-Seyyârât*, karakterlerin ahlaki kararlarını, baskı altındaki koşullarda nasıl şekillendirdiklerini ve bu kararların toplumsal düzen üzerindeki sonuçlarını inceler. Otomobil Kulübü, yozlaşmış bireylerin ahlaki değerlerden uzaklaşıp kendi çıkarlarını merkeze aldığı bir sahne olarak sunulmaktadır. Bu bağlamda, kulüp yalnızca bir mekân değil, aynı zamanda toplumsal düzenin çürümesini yansıtan bir metafordur.

Kulüpteki güç sahiplerinin rüşvet, yolsuzluk ve adaletsizlikle kurduğu düzen, bireylerin ahlaki değerlerini zayıflatarak, onları pragmatik bir hayatta kalma mücadelesine zorlar. Örneğin, Alku'nun bahşişlerin büyük kısmını kendisine alarak çalışanları sömürmesi, bireysel kazançların kolektif çıkarların önüne geçtiği bir sistemi temsil eder. Bu durum ahlaki değerlerin sistematik olarak nasıl aşındığını ve bireylerin bu tür bir düzene karşı geliştirdikleri dirençsizlik durumunu göstermektedir. Alku'nun dayattığı sistem, adaletsizliği meşrulaştırarak çalışanların çaresizliğini ve umutsuzluğunu artırır.

Ahlaki çöküş, yalnızca bireysel seviyede değil, toplumsal yapının geneline de sirayet eder. Kralın yozlaşmış yaşam tarzı ve toplumsal adaleti sağlama konusundaki yetersizliği, ahlakın yalnızca bireyler düzeyinde değil, kurumsal düzeyde de nasıl erozyona uğradığını vurgular. Kraliyet üyelerinin savurgan yaşam tarzları, toplumdaki kaynakların eşitsiz dağılımına ve alt tabakalardaki bireylerin daha da yoksullaşmasına yol açar. “Her ay sonunda kullanılmış bütün kraliyet desteler toplanıp Abidin Sarayı'nın fırınında yakılır, külleri saray çöpleri ile birlikte atılırdı. Kraliyet destelerinden biri popüler kahvelerden birine düşse kralın saygınlığına gölge düşerdi” (Esvânî, 2017, s.83).

Bu tür sahneler, ahlaki değerlerin prestij ve güç hırsıyla nasıl yok edildiğini ve halkın kaynaklarının israf edilmesinin, yöneticilere duyulan güvensizliği nasıl artırdığını gösterir. Toplumun üst kademelerindeki bu yozlaşma, alt tabakalarda daha büyük çatışmalara ve direniş çabalarına yol açmaktadır.

Roman ayrıca bireylerin ahlaki ikilemlerle yüzleşmek zorunda kaldığını ve bu yüzleşmelerin sonuçlarının her zaman idealist olmadığını gösterir. Örneğin, bir karakterin kendi ailesini korumak için hasta numarası yapması, bireysel ahlakın toplumsal beklentiler ve kişisel çaresizlikle nasıl çatıştığını gösterir. “Babama okul taksiti parasını bulma fırsatı tanımak için hasta numarası yaptım. Onu utandırmaktan kaçınmanın başka yolu yoktu. Ondan parayı istemeye ya da konuyu yüz yüze tartışmaya cesaret edemezdim” (Esvânî, 2017, s.40).

Bu durum, bireylerin ahlaki değerlerini koruma çabalarının genellikle mevcut toplumsal düzenin baskıları altında nasıl ödün vermek zorunda kaldığını yansıtır. Roman, bireysel ve toplumsal ahlak arasındaki bu çatışmayı ustalıkla işleyerek, karakterlerin çaresizliklerini ve ahlaki çöküşün kaçınılmazlığını okuyucunun gözleri önüne serer.

Roman, ahlaki değerlerin bireylerin çıkar çatışmaları ve toplumsal baskılar altında nasıl aşıldığını ve bu sürecin toplumsal yapının bütünlüğünü nasıl etkilediğini derinlemesine inceler. Bu anlatım, yalnızca bireylerin içsel çatışmalarını değil, aynı zamanda toplumsal adalet arayışının karmaşıklığını da vurgular.

4.1.1.5. Din ve geleneksel değerler

Din ve geleneksel değerler, romandaki karakterlerin kimliklerini ve eylemlerini şekillendiren önemli unsurlardır. Ancak, bu değerler sıklıkla bireylerin iç çatışmalarıyla yüzleşmesine neden olur. Mahmud’un zina ve dini değerler arasında yaşadığı içsel mücadele, bu temanın bir yansımasıdır: “Seccadenin üstüne oturup Kur’an okumaya başladı, sonra iri cücesi hıçkırıklarla sarsılmaya başladı ve şiddetli bir ağlama krizine girdi” (Esvânî, 2017, s. 413).

Bu sahne, bireysel ahlak ile dini değerlerin çatışmasını ve kişinin inançlarına rağmen ahlaki ikilemlerle nasıl mücadele ettiğini ortaya koyar.

Nâdî es-Seyyârât romanı, sömürgecilik, toplumsal hiyerarşi, kadınların toplumsal rolleri, ahlaki çöküş ve dini değerler gibi temalar aracılığıyla Mısır toplumunun çok yönlü bir portresini çizer. Bu söylemler, karakterlerin kişisel deneyimlerinden başlayarak toplumun genel yapısına kadar geniş bir perspektifte işlenir. Roman, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde bir dönüşüm ve çatışma hikâyesi sunarak okuyucusuna kapsamlı bir analiz imkânı sağlar.

4.1.2. Araştırma sorusu 1.2: Bu söylemler, romanın anlatısını nasıl şekillendirmektedir?

4.1.2.1. Söylemler üzerinden romanın anlatısı

Romanın söylemsel yapısı, anlatıyı derinleştiren, karakterlerin bireysel ve toplumsal mücadelelerini şekillendiren güçlü bir unsurdur. Nâdî es-Seyyârât, sömürgecilik, toplumsal hiyerarşi, cinsiyet rolleri, ahlaki çöküş ve dini değerler gibi temaları merkeze alarak, bireylerin ve toplumun içinde bulunduğu çatışmaları çok boyutlu bir şekilde işler. Söylemler, yalnızca anlatının arka planını oluşturmakla kalmaz; aynı zamanda olay örgüsünün ilerleyişini, karakterlerin kararlarını ve okuyucunun metinle kurduğu ilişkiyi doğrudan etkiler. Sömürgecilik söylemi, İngiliz işgali altındaki Mısır'da bireylerin kimlik ve onur mücadelesini vurgularken; toplumsal hiyerarşi, güç ilişkilerinin dinamiklerini görünür kılar. Cinsiyet rolleri, kadınların patriyarkal baskı altında var olma çabalarını ve bu çabaların yarattığı içsel çatışmaları açığa çıkarır. Ahlaki çöküş ve dini değerler ise bireysel kimliklerin ve toplumsal düzenin zayıflayan yapısını yansıtarak, romanın dramatik gerilimini artırır. Söylemler, yalnızca karakterler arasında bir etkileşim alanı yaratmaz; aynı zamanda okuyucunun, romanın ele aldığı tarihsel ve toplumsal bağlamı daha iyi anlamasını sağlar. Bu şekilde roman, bireysel ve kolektif deneyimleri iç içe geçirerek, okurun söylemleri çok katmanlı bir şekilde yorumlamasına olanak tanır.

Nâdî es-Seyyârât romanı, farklı söylemler aracılığıyla bireysel ve toplumsal çatışmaları çok boyutlu bir şekilde ele alır. Sömürgecilik, toplumsal hiyerarşi, cinsiyet rolleri, ahlaki çöküş ve dini değerler gibi temalar, yalnızca anlatının içeriğini değil, aynı zamanda romanın atmosferini ve karakter gelişimlerini de derinleştiren unsurlar olarak öne çıkar. Aşağıda bu söylemlerin her biri için genişletilmiş analizler yer almaktadır.

Romanın en belirgin söylemlerinden biri olan sömürgecilik, İngiliz işgalinin Mısır toplumu üzerindeki etkilerini ele alır. Sömürgeci baskı, bireylerin hem günlük hayatını hem de ulusal kimlik algısını şekillendirir. Roman, işgalci İngilizlerin Mısır halkını yalnızca ekonomik olarak değil, aynı zamanda kültürel ve ahlaki düzeyde nasıl sömürdüğünü gözler önüne serer. Şu alıntı, işgalin yalnızca fiziksel bir işgal olmadığını, aynı zamanda Mısır halkının onurunu ve kimliğini hedef alan bir saldırı olduğunu ifade eder: “O soluk yüzlü İngilizler mavi gözleri ve beyaz tenleriyle ülkemizin ırzına geçmeye gelmişlerdi” (Esvânî, 2017, s. 55).

Bu söylem, İngiliz askerlerinin varlığını bir tecavüz metaforu üzerinden aktararak, okuyucunun sömürgeciliği derin bir duygusal düzeyde anlamasına olanak tanır. Aynı zamanda, İngilizlerin aşağılayıcı tutum, tavır ve söylemleri Mısırlıların bu baskıya karşı geliştirdiği ulusal bilinç ve direnişi güçlendirir.

Bu bağlamda, sömürgecilik söylemi, romanın olay örgüsüne hem politik hem de dramatik bir derinlik katar. İngiliz askerlerinin varlığı, karakterlerin eylemlerini ve duygusal çatışmalarını tetikleyen bir güç olarak anlatıda merkezi bir rol oynar.

Roman, toplumsal hiyerarşiyi Otomobil Kulübü gibi sınırlı bir mekânda ustalıkla işler. Kulüp, Mısır toplumundaki sınıfsal farklılıkların ve bu farklılıkların yarattığı güç ilişkilerinin küçük bir modeli olarak tasvir edilir. Yönetici sınıfın baskıcı tutumları ve çalışanların maruz kaldığı adaletsizlikler, hiyerarşik düzenin nasıl işlediğini ve bu düzenin bireyler üzerindeki etkilerini gözler önüne serer: “Yusuf Tarbuş kumarhanede personelin arkasına sinsice yaklaşıyor ve yolunda gitmeyen bir şey fark ettiğinde adama sessizce, “İki günlük maaşını kesiyorum” diyordu. Şef garson Şakir de muhtelif cezalar uyguluyor, zavallı garsonların itirazlarına kulak asmadan çekip gidiyordu” (Esvânî, 2017, s. 200).

Bu ifadeler, hiyerarşinin yalnızca bir düzenleme aracı olmadığını, aynı zamanda baskı ve kontrol mekanizması olarak işlev gördüğünü gösterir. Alku’nun baskıcı yönetimi ve hizmetkârların çaresizce bu düzene boyun eğmesi, romanın dramatik gerilimini artırır. Hiyerarşiye karşı gelişen küçük çaplı direnişler ve bu direnişlerin başarısızlıkla sonuçlanması, romanın trajik atmosferini güçlendirir.

Kulüp, aynı zamanda sömürgeci ve yerel otoriteler arasındaki güç ilişkilerinin sembolik bir sahnesi olarak da işlev görür. Yerel yöneticiler (örneğin Alku), sömürgecilerin kurduğu düzenin devamlılığını sağlamak için çalışır ve bu durum, karakterler arasında hem bireysel hem de toplumsal çatışmalara yol açar.

Toplumların tarihsel, kültürel ve ekonomik bağlamları, kadınların toplumsal rollerini ve bu rollerin sıkışmışlığını anlamak için önemli bir çerçeve sunar. Nâdî es-Seyyârât adlı eserde yer alan anlatılar, kadınların hem toplumsal hem de bireysel boyutlardaki sıkışmışlıklarını çok yönlü bir şekilde ortaya koymaktadır. Eserdeki birçok anlatı, kadınların toplum tarafından belirlenen roller doğrultusunda sıkıştırıldığını açıkça göstermektedir. Kadınların evlenme ve çocuk yapma gibi toplumsal beklentilere indirgenmesi, bireysel özgürlüklerinin önündeki en büyük engellerden biridir: "Onun geleceği evlenip çocuk yapmak" (Esvânî, 2017, s. 31).

Bu ifade, kadının birey olarak değil, yalnızca aile ve toplum için işlevsel bir araç olarak görüldüğünü yansıtır. Benzer şekilde, kadınların fiziksel görünimleri, davranışları ve konuşmaları üzerine kurulan toplumsal kontrol, onların bireysel kimliklerini şekillendirme çabasını göstermektedir.

Kadınların aile içinde yaşadığı baskılar da toplumsal cinsiyet rollerinin sıkışmışlığını açıkça ortaya koyar. Örneğin, Saliha karakteri üzerinden yansıtılan sahneler, kadınların aile içinde bile baskı altında olduğunu, birey olarak varlıklarının küçümsendiğini ortaya koyar: "Benimle tartışıyor, annemi sindiriyor, hiçbir neden yokken Mahmud'a vuruyordu. Zavallı Saliha'ya gelince, ona olan öfkesinin sınırı yoktu" (Esvânî, 2017, s. 53).

Bu tür davranışlar, kadınların sadece toplum tarafından değil, aynı zamanda en yakınlarındaki kişilerce de nasıl baskı altında tutulduğunu göstermektedir. Eser, kadınların fiziksel ve psikolojik istismara uğradığını ve bu durumun çoğu zaman sessizlikle karşılandığını da gözler önüne serer. Bu durum, kadının toplumsal değerler içinde susturulmuş bir özneye dönüştüğünü göstermektedir: "Annemin gözüne bakamadan ona Abd el-Berr'la yaşadığım sorunu, Aişe'nin tavsiyesini, Abd el-Berr'ın sergilediği şiddeti... anlattım" (Esvânî, 2017, s. 319).

Bu tür anlatılar, kadınların aile içindeki istismarı dile getirirken bile suçluluk hissettiğini ve toplum tarafından "ayıp" olarak damgalanma korkusuyla susturulduğunu vurgular.

Kadınların toplumsal sıkışmışlıkları, sadece dışsal faktörlerle değil, aynı zamanda içselleştirilmiş normlar ve beklentilerle de derinleşmektedir. Nâdî es-Seyyârât romanındaki anlatılar, bu sıkışmışlığın aileden topluma, bireysel özgürlükten toplumsal baskılara kadar çok katmanlı olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınların özgürleşmesi, bu baskıların ve sıkışmışlıkların fark edilmesi ve üzerine gidilmesiyle mümkündür.

Roman, ahlaki çöküş temasını bireysel ve toplumsal düzeyde işler. Kulüpteki yozlaşma ve kralın ahlaki çöküşü, hem bireylerin içsel mücadelelerini hem de toplumsal düzenin nasıl çökmekte olduğunu gösterir: "Burada otomobil kulübünde hırsızlar en iyi giysileri giyer, kolonya sürerler ve bir tür saygınlık pantomiminde rol alırlar" (Esvânî, 2017, s. 73).

Kralın lüks ve ahlaksızlıkla dolu yaşamı, halkın umudunu bağladığı liderin nasıl yozlaştığını gösterir. Bu durum, anlatının dramatik gerilimini artırır ve okuyucunun karakterlere karşı empati geliştirmesini zorlaştırarak daha karmaşık bir anlatı sağlar.

Roman, dini değerlerin bireylerin içsel çatışmalarında nasıl bir rol oynadığını derinlemesine işler. Mahmud'un dini inançlarıyla yaşadığı ahlaki ikilemler, anlatının manevi bir boyut kazanmasını sağlar: “Bu sözcükleri bu kadar rahatlıkla dillendirmiş olmasına kendi bile şaşıtı. Fevzi ona ne yapması gerektiğini söylemiş, fakat Mahmut bütün gün bu konuda kararsız kalmıştı” (Esvânî, 2017, s. 307).

Bu tür anlatımlar, karakterlerin inançları ile eylemleri arasındaki çelişkileri ortaya koymaktadır. Dini değerlerin bireylerin ahlaki seçimlerini şekillendirmesi, karakter gelişimini ve anlatının ilerleyişini doğrudan etkiler. Aynı zamanda, dini söylemler aracılığıyla toplumsal normlar da eleştirilir ve bu, romanın hem bireysel hem de kolektif düzeyde bir dönüşüm hikâyesi sunmasını sağlar.

Nâdî es-Seyyârât romanı, baskın söylemleri aracılığıyla çok katmanlı bir anlatı sunar. Sömürgecilik, toplumsal hiyerarşi, cinsiyet rolleri, ahlaki çöküş ve dini değerler gibi temalar, romanın anlatısını şekillendiren temel unsurlar olarak öne çıkar. Bu söylemler, yalnızca karakterlerin içsel çatışmalarını ve bireysel hikâyelerini değil, aynı zamanda toplumsal düzenin işleyişini ve bu düzenin eleştirisini de yansıtır. Anlatının bu derinliği, okuyucunun hem bireysel hem de toplumsal meseleler üzerinde düşünmesini sağlar ve romanı etkileyici bir edebi eser haline getirir.

4.1.3. Araştırma sorusu 1.3: Söylemler, romanın farklı karakterleri ve grupları arasında nasıl etkileşime girmektedir?

4.1.3.1. Söylem, karakter ve grup etkileşimi

Nâdî es-Seyyârât romanı, farklı sosyal, politik ve kültürel söylemleri, bireyler ve gruplar arasındaki etkileşimleri şekillendiren temel unsurlar olarak işler. Roman, İngiliz sömürgeciliğinin etkileri, toplumsal hiyerarşiler, cinsiyet rolleri, ahlaki yozlaşma ve dini değerler gibi temaları, yalnızca bireylerin iç dünyalarındaki çatışmaları değil, aynı zamanda gruplar arasındaki güç dinamiklerini de anlamamızı sağlayacak bir çerçevede sunar. Bu analiz, söylemlerin bireyler ve gruplar üzerindeki etkilerini, onların birbirleriyle olan ilişkilerinde nasıl bir rol oynadığını detaylandırır.

Nâdî es-Seyyârât romanı, İngiliz sömürgeciliğinin Mısır toplumundaki etkilerini ele alırken, bireyler ve gruplar arasındaki güç ilişkilerini ve bu ilişkilerdeki çatışmaları ayrıntılı olarak işler. İngilizlerin Mısır halkına yönelik sömürgeci tutumu, yalnızca ekonomik ve siyasi boyutlarıyla değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal etkileriyle de romanın anlatısına yön verir. Bu söylem, baskı ve direnişin iç içe geçtiği bir çatışma alanı

olarak şekillenir ve karakterlerin hem bireysel hem de toplumsal düzeydeki tepkilerini anlamamıza olanak tanır.

İngilizlerin Mısır'daki fiziksel varlığı, yerel halkın yaşamının hemen her alanına nüfuz eder. Sömürgeciliğin en belirgin etkisi, İngiliz askerlerinin ve yöneticilerinin yerel halk üzerindeki otoriter tutumunda görülür. Bu baskı, yalnızca doğrudan bir fiziksel tahakküm değil, aynı zamanda bir kimlik erozyonuna da yol açar. Örneğin:

Oturdum ve sigara içip günün olaylarını tekrar zihnimden geçirdim. Gitgide duygulandım. İşgal ve tecavüz arasında benzerlik kurulması içime öfke salmıştı. Pencereyi açıp dışarı baktım. İngiliz asker devriyesi el-Saad Caddesi'nden meydana doğru ilerliyordu. Orada durup onları seyrettim ve öfkem daha da arttı (Esvânî, 2017, s. 55).

Bu ifade, sömürgeci düzenin yerel halk üzerinde yarattığı aşağılama duygusunu ve kültürel saldırganlığı çarpıcı bir şekilde dile getirir. İngilizler, kendilerini “medeniyet getirenler” olarak tanımlarken, Mısır halkını sürekli olarak aşağı bir statüde konumlandırır. Bu durum, bireyler arasındaki ilişkilerde bir gerilim ve çatışma kaynağı oluşturur.

Sömürgeci düzen, yalnızca genel toplumu değil, Otomobil Kulübü gibi daha küçük toplulukları da şekillendirir. Kulüp, İngiliz sömürgeciliğinin yerel düzeyde nasıl işlediğinin bir örneği olarak ele alınabilir. Kulüp çalışanları, İngiliz yöneticilerin ve yerel otorite figürlerinin sürekli baskısına maruz kalır. Alku, bu düzende bir ara figür olarak, hem sömürgeci düzenin bir uygulayıcısı hem de bu düzenin kendi çıkarlarına hizmet ettiği bir figür olarak dikkat çeker:

Alku personelin tedirginliğinden haberdar olmuşcasına kulübü her gün acımasızca denetlemeye başladı. Gözleri kara yüzünde avına saldırmaya hazırlanan yırtıcı bir kedinin gözleri gibi parlıyordu. Artık bir şikâyeti sorgulamak ya da işlerini denetlemek için gelmiyordu. Onları cezalandırmak için bahane arıyordu. Biri ona ters bakacak olsa eliyle Hamit'e bir işaret çakıyor Hamit de kurbana tekme tokat girişiyordu. Çalışanlar cezaya ya kaçınılmaz kaderleri olarak sessizce katlanıyorlar ya da Alku'nun karşısında diz çöküp bağışlanmayı diliyorlardı. Fakat artık tuhaf bir şey dikkat çekiyordu. Çalışanlardan biri Hamit tarafından dövülürken itiraz ettiğini belirten bir hareket yapıyordu (Esvânî, 2017, s. 200).

Bu tür uygulamalar, hizmetkârların hiyerarşik düzen içinde ne kadar baskı altında olduklarını ve otoritenin fiziksel ve psikolojik tahakküm yoluyla nasıl işlediğini gösterir. Ancak, bu baskıya karşı gelişen bireysel ve toplu tepkiler, direnişin mümkün olduğunu da ima eder.

Sömürgeciliğin baskıcı doğasına rağmen, roman, Mısır halkının bu düzene karşı geliştirdiği direnişi ve ulusal bilincin filizlenmesini de ele alır. Abdun'un Alku'ya yönelik açık suçlamaları, bu direnişin sembolik bir örneğidir: “Abdülaziz öldürüldü. Onu Alku öldürdü!” (Esvânî, 2017, s. 144).

Bu ifade, bireylerin otoriteye karşı cesaretle seslerini yükseltebildiğini ve adalet arayışını sürdürdüklerini gösterir. Aynı zamanda, bu tür sahneler, bireysel direnişin toplumsal bir dönüşüme yol açabilecek potansiyele sahip olduğunu vurgular. Roman, sömürgeciliğin yarattığı baskıya karşı halkın kendi kimliğini ve bağımsızlığını koruma çabalarını bir direniş biçimi olarak öne çıkarır.

İngiliz sömürgeciliği, yalnızca bir işgalci güç olarak değil, aynı zamanda yerel toplumsal hiyerarşiyi yeniden düzenleyen bir sistem olarak da işlev görür. İngilizlerin yerel otorite figürleriyle kurduğu işbirliği, toplum içindeki güç dinamiklerini değiştirmiştir. Alku gibi figürler, bu düzenin bir parçası haline gelerek, yerel halk üzerindeki baskıyı artırır. Ancak, bu durum aynı zamanda sömürgeciliğin yalnızca dışsal bir güç değil, toplumun içyapısında bir dönüşüm yaratan bir sistem olduğunu gösterir.

Romanın genel atmosferi, sömürgeciliğin bireyler ve toplum üzerindeki etkisiyle şekillenir. İngilizlerin fiziksel varlığı, karakterlerin motivasyonlarını ve çatışmalarını belirlerken, aynı zamanda hikâyeye gerilim ve trajik bir ton katar. İngilizlerin kültürel hegemonyası ve yerel halk üzerindeki tahakkümü, anlatının hem tematik hem de dramatik yapısını derinleştirir.

“Sömürgecilik Söylemi: Baskı ve Direnişin Çatışma Alanı” başlığı, romandaki en merkezi temalardan birini oluşturur. İngiliz sömürgeciliği, bireyler ve gruplar arasındaki güç ilişkilerini ve bu ilişkilerdeki çatışmaları şekillendirirken, aynı zamanda ulusal bilinç ve direniş hareketlerini de tetikler. Roman, sömürgeciliğin etkilerini yalnızca bireysel düzeyde değil, toplumsal yapılar ve ilişkiler düzeyinde de ele alarak çok katmanlı bir anlatı sunar. Bu söylem, romanın dramatik gerilimini artırırken, okuyucunun Mısır toplumunun tarihsel bağlamını anlamasına da olanak tanır.

Nâdî es-Seyyârât romanı, toplumsal hiyerarşiyi ve bu hiyerarşinin bireyler ve gruplar üzerindeki etkisini merkeze alarak, sömürgecilik bağlamında sınıfsal ilişkilerin kapsamlı bir analizini sunar. Roman, toplumsal hiyerarşiyi yalnızca bir baskı mekanizması olarak değil, aynı zamanda bireyler ve gruplar arasındaki dayanışma çabalarını tetikleyen bir yapı olarak da ele alır. Bu başlık altında, toplumsal sınıfların birbirleriyle nasıl ilişki kurduğu, güç dengesizliklerinin bireyler üzerindeki etkileri ve dayanışma örnekleri incelenmektedir.

Romanın merkezindeki Otomobil Kulübü, toplumsal hiyerarşinin işleyişini anlamak için bir mikrokozmos işlevi görür. Kulüp, sömürgeciliğin getirdiği sınıf farklılıklarını ve bu farklılıkların nasıl derinleştiğini gözler önüne serer. İngiliz sömürgeciler en üstte yer alırken, yerel otorite figürleri (örneğin Alku) bu düzenin

uygulayıcıları olarak konumlanır. En altta ise hizmetkârlar, hiyerarşinin en kırılgan ve sömürülen tabakası olarak bulunur. Bu sistemin işleyişi, baskıcı mekanizmalar ve adaletsiz uygulamalarla karakterize edilir. Hiyerarşi, yalnızca üst düzey yöneticiler ve hizmetkârlar arasında değil, hizmetkârlar arasında da bir alt-üst ilişkisi yaratır. Örneğin, Alku'nun bahşiş sistemini kendi çıkarları doğrultusunda manipüle etmesi, hiyerarşinin yalnızca yukarıdan aşağıya değil, aynı zamanda yatay düzlemde de adaletsizlikler yarattığını gösterir:

Bahşişlerden pay alacak olmaktan duydukları mutluluğa rağmen tutuklanan meslektaşlarına dair karışık duygular içindeydiler; yakın akrabalarının ölümünden üzüntü duyarken derinde bir yerde bunun onların başına gelmediği için sevinme hali. Kahramanlığa soyunup Alku'nun karşısına dikilerek haklarını talep edenler onlar değil miydi? (Esvânî, 2017, s. 422).

Bu sistem, hizmetkârlar arasında bir rekabet ortamı yaratırken, aynı zamanda gruplar arası güvensizliğe yol açar. Ancak, bu baskıcı sistem, bireylerin adalet arayışını da tetikler. Abdun'un Alku'ya karşı açık suçlamaları, bu adaletsizliğe karşı yükselen bireysel bir direnişin sembolü olarak okunabilir. Bu tür örnekler, hiyerarşinin sadece bir baskı mekanizması olmadığını, aynı zamanda bireylerin adalet arayışı ve direniş eylemleri için bir katalizör işlevi gördüğünü gösterir.

Hiyerarşinin baskıcı yapısına rağmen, hizmetkârlar arasında zaman zaman dayanışma örnekleri görülür. Bu dayanışma, bireylerin birbirlerine destek olarak hiyerarşinin baskılarına karşı direnme çabalarını temsil eder. Hamit'ten dayak yedikten sonra arkadaşlarının Absülaziz'i teselli etmeye çalışması, bu dayanışmanın somut bir örneğidir: “İdris ve Labib babamı teselli etmeye çalıştılar. Tokat yesin diye onu tuttukları için kendilerini suçlu hissediyorlardı” (Esvânî, 2017, s. 133).

Bu tür sahneler, hiyerarşinin bireyler üzerindeki etkisini azaltmaya yönelik kolektif çabaların nasıl geliştiğini ve bireylerin toplumsal adaletsizliklere karşı nasıl bir araya geldiklerini gösterir.

Toplumsal hiyerarşi, sadece fiziksel baskılarla değil, aynı zamanda dilsel ve söylemsel araçlarla da güçlendirilir. Örneğin, hizmetkârların sürekli aşağılanması ve küçük düşürülmesi, onların toplumsal statülerini içselleştirmelerine neden olur. Ancak, bu söylemsel baskıya karşı zaman zaman ortaya çıkan itirazlar ve karşı söylemler, bireylerin hiyerarşiyi sorgulamalarına olanak tanır. Yusuf'un kişisel gelişimi ve liderlik potansiyeli, bu karşı söylemlerin bir yansımasıdır: “Yusuf, kendini sürekli geliştirerek kulübün baskıcı düzenine karşı bir alternatif yaratmanın yollarını arıyordu” (Esvânî, 2017, s. 102).

Bu ifade, bireylerin hiyerarşik düzen içinde kendi seslerini nasıl bulduklarını ve bu sesi nasıl bir direniş aracı haline getirdiklerini gösterir.

Hiyerarşi, bireyler arasındaki çatışmaların yanı sıra gruplar arası ilişkileri de şekillendirir. Hizmetkârlar ve yöneticiler arasındaki ilişkilerdeki gerilim, sömürgeci düzenin yarattığı eşitsizliklerin bir yansımasıdır. Bu tür bir toplumsal yapı, bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerinde güvensizliği artırırken, aynı zamanda dayanışma için bir zemin de yaratır. Bu bağlamda, hiyerarşi, hem bireysel hem de kolektif düzeyde bir mücadele alanı olarak işlev görür.

Toplumsal hiyerarşi, romanın bireyler ve gruplar arasındaki ilişkileri anlamak için temel bir çerçeve sunar. Hiyerarşi, yalnızca bir baskı ve adaletsizlik kaynağı olarak değil, aynı zamanda dayanışmayı ve direnişi teşvik eden bir mekanizma olarak da işlev görür. Roman, hiyerarşinin karmaşıklığını ve bireylerin bu sistem içinde hayatta kalma çabalarını detaylı bir şekilde ele alarak, toplumsal yapıların bireysel yaşamlar üzerindeki etkisini derinleştirir.

Roman, kadınların toplumsal rollerini ve bu rollerin bireyler arası ilişkilerde nasıl şekillendiğini güçlü bir şekilde ele alır. Kadınların aile içindeki rolleri, toplum tarafından belirlenen geleneksel normlarla sınırlandırılmış gibi görünse de, roman, kadınların bu sınırları nasıl sorguladıklarını ve güç dinamiklerinde nasıl rol oynadıklarını ortaya koyar. Faika'nın evlilikte izlediği yol, bir kadının toplumun dayattığı kurallar çerçevesinde kendi etkisini ve kontrolünü nasıl kurduğuna dair bir örnektir: “Faika kocasına özgürlük tanıyordu. Ancak bu özgürlük, ailedeki dengeyi koruma ve kendi huzurunu sağlama amacı güdüyordu” (Esvânî, 2017, s. 216).

Bu ifade, kadınların aile yaşamındaki stratejik rollerine dikkat çeker. Faika gibi karakterler, yalnızca edilgen bir şekilde toplumun taleplerine uymaz; aynı zamanda bu rolleri kendi avantajlarına çevirmeye çalışır. Bu, kadınların pasif figürler olarak değil, aktif ve bilinçli bireyler olarak sunulmasını sağlar.

Ayrıca, Aişe karakterinin anlatıya katkısı, kadınların toplumsal rollerini nasıl müzakere ettiklerini anlamamıza olanak tanır. Aişe'nin toplumun dayattığı geleneksel rollerle başa çıkma şekli, diğer kadınlar için hem bir ilham kaynağı hem de bir tartışma alanı yaratır: “Aişe'nin özgüveni, onun çevresindeki kadınlar üzerinde güçlü bir etki bırakıyordu. Kadınlar onun konuşmalarını dinlerken, hayatlarına dair cesur kararlar almayı tartışmaya başlıyorlardı” (Esvânî, 2017, s. 60).

Bu tür etkileşimler, kadınların birbirlerinden öğrenerek ve destek alarak toplumsal beklentilere meydan okuma yollarını gösterir.

Toplumdaki erkeklerle olan ilişkilerde ise kadınların sessizce yürüttükleri bir güç mücadelesi göze çarpar. Faika'nın kocasına yönelik tutumu, bu durumu daha açık bir şekilde yansıtır. Geleneksel aile yapısında erkeğin lider olduğu varsayılırken, roman, kadının bu liderlik üzerindeki etkisini ve kontrolünü ortaya koyar: “Faika evde huzurlu bir ortam yaratarak, ailesini bir arada tutmayı başarırdı” (Esvânî, 2017, s. 217).

Bu tür örnekler, toplumsal normların ötesine geçen kadın-erkek ilişkilerindeki güç dinamiklerini incelemek için bir zemin hazırlar.

Romanın cinsiyet rolleri üzerine işlediği söylemler, kadınların toplumsal normlar içindeki mücadelelerini ve bu normları kendi lehlerine nasıl kullandıklarını inceliklerle işler. Kadınların, erkek egemen bir toplumda stratejik bir şekilde konumlanması, romanın bireysel çatışmalara ve toplumsal eleştiriye dair sunduğu zenginliği artırır. Bu analiz, kadınların ilişkilerdeki rollerini anlamak ve güç dinamiklerini daha geniş bir bağlamda ele almak için güçlü bir perspektif sunar.

Nâdî es-Seyyârât romanında ahlaki çöküş, bireylerin ve grupların toplumsal bağlarının zayıfladığı ve çıkar ilişkilerinin öne çıktığı bir ortamda, çatışmaların ve yozlaşmanın temel bir unsuru olarak işlenir. Roman, bireysel ahlaki değerlerin nasıl aşındığını ve toplumsal yapıların bu çöküşten nasıl etkilendiğini inceliklerle anlatır. Ahlaki çöküş, yalnızca bireysel bir yozlaşma sorunu olarak değil, aynı zamanda toplumsal düzenin çürümesinin bir yansıması olarak karşımıza çıkar.

Otomobil Kulübü, ahlaki yozlaşmanın merkezinde yer alır ve bu yozlaşmanın bireyler arasındaki etkileşimlere nasıl yansıdığını gösterir. Kulüp, sömürgeci düzenin yarattığı sınıf farklarının ve adaletsizliklerin küçük bir örneği olarak tasvir edilir. Çalışanlar arasındaki ilişkiler, genellikle çıkar üzerine kurulu yüzeysel bağlardan ibarettir. Bu durum, kulüpteki bireylerin toplumsal statülerini yükseltmek ve görünürde bir "saygınlık" elde etmek için ahlaki değerleri nasıl göz ardı ettiklerini açıkça göstermektedir. Roman, bu tür bireysel davranışların daha geniş bir toplumsal yozlaşmanın parçası olduğunu ima eder.

Ahlaki çöküş, bireyler arasındaki güvenin kaybolmasına ve ilişkilerin yalnızca pragmatik çıkarlar üzerinden şekillenmesine neden olur. Alku gibi karakterler, otoriteyi kendi çıkarları doğrultusunda kullanarak, yalnızca kendi güçlerini artırmayı hedefler. Bu durum, hem çalışanlar arasındaki bağları zayıflatır hem de hiyerarşik düzenin insani değerlerden uzaklaşmasına yol açar:

Hepsi Abdun'a hayretle baktılar. Abdun duygularını bastırmaya çalışıyormuş gibi derin bir soluk aldıktan sonra yüksek ve kararlı bir sesle, “Olan budur. Alku Abdülaziz'i

öldürdü!” diye haykırdı. Orada bulunanların kimi sessizliği tercih etti diğerleri itiraz etmek için ayağa fırladılar. Kollarını sallayıp katıldıklarını belirten sesler çıkarmaya başladılar. Canları sıkılmış kafaları karışmıştı olanları kavrayamıyorlardı. Abdun’un uluorta söylediği şeyleri çalışanlar o güne kadar aralarında sadece fısıltıyla dillendirmeye cesaret etmişlerdi. Yalnızca duyulmayacaklarından emin olduklarında alkolün vicdansız davranışını kınayan bir şeyler fısıldarlardı. Bunun uluorta konuşulabileceğini hayal bile edilemezdi (Esvânî, 2017, s. 144).

Bu tür manzaralar, çalışanlar arasında eşitsizliği artırırken, ahlaki çöküşün nasıl bir sömürü aracı olarak kullanıldığını da açıkça ortaya koyar. Bireylerin bu sistem içinde hayatta kalma çabaları, onları kendi değerlerinden ödün vermek zorunda bırakır.

Roman, ahlaki çöküş temasını yalnızca bireylerin günlük yaşamlarıyla sınırlı tutmaz; aynı zamanda yönetici sınıfın yozlaşmış yapısını da detaylı bir şekilde işler. Kralın lüks yaşamı ve sorumsuz davranışları, toplumun üst kesimlerinde dahi ahlaki değerlerin tamamen kaybolduğunu gösterir: “Kral, halkın sefaletini görmezden gelerek sarayın içinde lüks içinde bir yaşam sürüyordu” (Esvânî, 2017, s. 138).

Bu tür betimlemeler, yöneticilerin yozlaşmasının, halkın umutlarını ve beklentilerini nasıl zedelediğini vurgular. Kralın ahlaki çöküşü, yalnızca bireysel bir zaaf olarak değil, aynı zamanda halkın öfkesini ve hayal kırıklığını artıran bir unsur olarak ele alınır.

Roman, ahlaki çöküşü yalnızca bir karakter özelliği olarak değil, aynı zamanda toplumsal şartların bir sonucu olarak işler. Hizmetkârlar, hayatta kalabilmek ve sisteme uyum sağlayabilmek için bazen kendi değerlerinden vazgeçmek zorunda kalır. Yusuf gibi karakterler, bu çıkışsızlık içinde ahlaki bir duruş sergilemeye çalışsa da, zaman zaman yozlaşmaya katılma tehlikesiyle karşı karşıya kalır: “Yusuf, dürüst kalmaya çalışsa da bazen bu çarkın içinde kendini kaybetmekten korkardı” (Esvânî, 2017, s. 102).

Bu ifade, bireylerin ahlaki ikilemlerini ve sistemin onları nasıl etkilediğini derinlemesine anlamamıza olanak tanır. Roman, bu çelişkili durumları ele alarak, ahlaki çöküşün yalnızca bireylerin değil, sistemin de bir sorunu olduğunu ortaya koyar.

Roman, ahlaki çöküşün bireylerin ötesinde, toplumsal yapıları nasıl etkilediğini de ortaya koyar. Çıkar ilişkileri üzerine kurulu bir sistemde, toplumsal değerler yerini bireysel kazanca ve statü arayışına bırakır. Bu durum, hem bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini hem de toplumsal bağların bütünlüğünü zedeler. Kulübün içindeki düzen, bu yozlaşmanın küçük bir modeli olarak sunulurken, daha büyük ölçekte toplumun genel bir eleştirisini içerir.

Ahlaki çöküş, Nâdî es-Seyyârât romanında bireyler ve gruplar arasındaki ilişkilerin temel bir dinamiği olarak işlenir. Çıkar ilişkilerinin ön plana çıktığı bir

dünyada, bireyler ahlaki değerlerini yitirirken, toplumsal bağlar da zayıflar. Roman, bu yozlaşmanın yalnızca bireysel zayıflıklardan kaynaklanmadığını, aynı zamanda baskıcı ve adaletsiz bir sistemin ürünü olduğunu vurgular. Bu analiz, ahlaki çöküşün romanın anlatısına nasıl katkıda bulunduğunu ve karakterlerin eylemlerini nasıl şekillendirdiğini anlamamıza olanak tanır.

Nâdî es-Seyyârât romanında dini söylemler, bireylerin içsel çatışmalarını ve toplumsal bağlarını şekillendiren temel unsurlar arasında yer alır. Dini değerler, bireylerin ahlaki yönelimlerini belirlerken, aynı zamanda toplumsal dayanışmanın ve direnç mekanizmalarının da bir kaynağı olarak öne çıkar. Roman, karakterlerin manevi arayışlarını, inançlarının günlük yaşamlarındaki yansımalarını ve bu değerlerin topluluklar üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir şekilde işler.

Dini inançlar, romanın karakterlerinin içsel çatışmalarında önemli bir rol oynar. Karakterlerin yaşamlarındaki ahlaki ikilemler, onların dini değerlere olan bağlılıklarını ve bu bağlılıkla olan mücadelelerini ortaya koyar. Özellikle Mahmud karakteri, dini inançlarıyla yaşadığı hayat arasındaki gerilimlerle okuyucunun karşısına çıkar: “Seccadenin üstüne oturup Kur’an okumaya başladı, sonra iri cücesi hıçkırıklarla sarsılmaya başladı ve şiddetli bir ağlama krizine girdi” (Esvânî, 2017, s. 413).

Bu sahne, Mahmud’un manevi bir sığınak arayışını ve bu sığınağın onun içsel huzursuzluğunu yatıştırmada ne derece önemli olduğunu gösterir. Roman, dini değerlere bağlılık ile bireylerin yaşam tarzları arasındaki uyumsuzluğu dramatik bir şekilde işler.

Dini söylemler, yalnızca bireysel düzeyde değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde de bir bağlayıcı unsur olarak işlev görür. Yusuf’un, hizmetkârlar için bir mescit açma girişimi, dini inançların bireyler arasında dayanışmayı artırma potansiyelini ortaya koyar: “Yusuf kendini din kitapları okumaya verdi. Alku ve Bay Wright’la karmaşık pazarlıklara girdikten sonra onları çatının soyunma odasının yanındaki köşeyi personelin namaz kılabilceği bir mescide dönüştürmeye ikna etti” (Esvânî, 2017, s. 99).

Bu girişim, dini değerlerin bireyler arasında yalnızca bir manevi bağ değil, aynı zamanda bir direniş ve birliktelik aracı olarak da kullanılabileceğini gösterir. Dinin sosyal işlevi, toplumsal dayanışmayı ve aidiyet duygusunu güçlendiren bir unsur olarak vurgulanır.

Roman, dini söylemlerin bireylerin ahlaki seçimlerindeki etkisini de ele alır. Karakterler, ahlaki sorumluluklarını yerine getirme konusunda dini değerlerden ilham alır. Yusuf’un dürüstlüğü ve sorumluluk duygusu, onun manevi değerleriyle olan güçlü bağını yansıtır. Ancak bu bağlılık, aynı zamanda onun zaman zaman sistemin baskılarına

karşı koymakta zorlanmasına da neden olur: “Yusuf, adaletli bir insan olmanın ne anlama geldiğini sorguluyor, bunu başarabilmek için sürekli kendisiyle mücadele ediyordu” (Esvânî, 2017, s. 215).

Bu ifade, dini değerlerin yalnızca bir rehberlik aracı olmadığını, aynı zamanda bireyler için bir içsel çatışma kaynağı olabileceğini de gösterir. Roman, bu tür çatışmalar üzerinden karakterlerin gelişimini ve değişimini işler.

Roman, dini söylemlerin sömürgecilik bağlamında nasıl bir direniş aracı olarak kullanılabileceğini de gözler önüne serer. İngiliz sömürgeciliğinin baskıcı yapısı karşısında, dini değerler Mısır halkının kimliğini ve kültürünü korumasında bir kalkan işlevi görür. Yusuf’un dini inançlarını kullanarak bir dayanışma ağı kurma çabası, bu durumun somut bir örneğidir. Bu bağlamda din, yalnızca bireysel bir manevi alan değil, aynı zamanda bir kolektif mücadele zemini olarak da ele alınır.

Roman, dini ritüellerin karakterler üzerindeki etkisini ve bu ritüellerin bireyler arasındaki bağları güçlendirme kapasitesini de işler. Namaz, dua ve diğer dini uygulamalar, karakterlerin yalnızca bireysel huzur arayışlarında değil, aynı zamanda toplumsal bağlarını güçlendirme çabalarında da önemli bir yer tutar. Yusuf’un liderliğinde gelişen mescit projesi, bu ritüellerin bireyler arası dayanışmayı nasıl teşvik ettiğini vurgular.

Nâdî es-Seyyârât romanında dini söylemler, bireylerin manevi arayışlarından toplumsal dayanışmaya kadar geniş bir alanda etkili olur. Roman, dini değerlerin bireylerin ahlaki yönelimlerini nasıl şekillendirdiğini ve toplumsal bağları nasıl güçlendirdiğini çarpıcı bir şekilde işler. Dini söylemler, bireyler arasındaki dayanışmayı artırırken, aynı zamanda sömürgeci düzenin baskılarına karşı bir direniş aracı olarak da öne çıkar. Roman, bu çok boyutlu yaklaşımıyla dini değerlerin bireysel ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde ele alır.

4.2. Amaç 2: Romanda Tasvir Edilen Güç Dinamiklerini ve Toplumsal Hiyerarşileri, Bunların Bireysel Eylem ve Direniş Üzerindeki Etkilerine Odaklanarak Analiz Etmek

4.2.1. Araştırma sorusu 2.1: Romanda hangi güç dinamikleri ve toplumsal hiyerarşiler tasvir edilmektedir?

4.2.1.1. Toplumsal sınıf ayrımları

Romanda toplumsal sınıflar, bireylerin hayatlarını şekillendiren en önemli güç dinamiklerinden biridir. Toplumun üst ve alt sınıflar arasında bölünmüş yapısı, bireylerin sosyal statüsünü, ekonomik durumunu ve yaşam beklentilerini belirlemektedir. Roman, üst sınıfa mensup olmanın getirdiği ayrıcalıkları vurgularken, ekonomik sıkıntılar ve toplumsal beklentiler nedeniyle bu ayrıcalıkların bazı durumlarda nasıl boşa çıktığını da göstermektedir. Abdülaziz Gaffar'ın hikâyesi, sınıf statüsünün sabit olmadığına ve ekonomik durumun bu statüyü aşındırabileceğine dair çarpıcı bir örnek sunar. Toprak ağalığı gibi bir geçmişe sahip olan Abdülaziz, vasıfsız bir işte çalışmak zorunda kalarak sınıf statüsüne uygun olmayan bir yaşam sürdürmektedir. Bu durum, bireysel haysiyetin ve toplumda kabul görmenin sınıfsal sınırlarla nasıl doğrudan ilişkili olduğunu gösterir.

Toplumsal sınıf ayrımları, bireylerin hem kendi kimlik algılarını hem de başkalarıyla olan ilişkilerini etkiler. Abdülaziz'in, içinde bulunduğu koşullara uyum sağlamaya çalışırken hissettiği utanç ve öfke, toplumun üst sınıflardan beklediği davranışlarla çeliştiği için belirginleşir. Abdülaziz'in sosyal düşüşü, toplumsal statüye dayalı ayrımların bireylerin onur ve özgüvenine doğrudan etkisini açıkça ortaya koymaktadır. “Kocası ve birinci dereceden kuzeni Abdülaziz Gaffar, Darav'ın önde gelen sakinlerinden biriydi” (Esvânî, 2017, s.26). “İyi bir aileye mensup Abdulaziz gibi biri hayatının sonuna kadar adi bir işte çalışmak zorunda mı kalacaktı?” (Esvânî, 2017, s.30).

Bununla birlikte, alt sınıfların ekonomik bağımlılık içinde olduğu ve bu durumun onların özgürlüklerini sınırladığı görülmektedir. Roman, bu sınıfsal gerilimlerin bireysel eylem alanını nasıl daralttığını gözler önüne serer.

4.2.1.2. Kolonyal güç dinamikleri

Romanda kolonyal güçler, yerel halkın üzerinde etkili olan en güçlü baskı mekanizmalarından biri olarak tasvir edilmiştir. İngiliz sömürgeciler, Mısır halkını hem ekonomik hem de sosyal olarak tahakküm altına almışlardır. Sömürge yönetiminin sembolü olan James Wright karakteri, Mısırlılara karşı duyduğu küçümsemeyi açıkça

ifade ederek, bu hiyerarşik düzeni pekiştirmektedir. Wright'ın, Mısırlıların karar alma kapasitelerini sorgulayan sözleri, sömürgeci zihniyetin temelini oluşturan ırkçı varsayımları yansıtır. “Mısırlılar genellikle, zengin ve eğitilmiş bile olsalar, bu tür kararlar alabilecek kadar vasıflı değiller” (Esvânî, 2017, s.35).

Kolonyal güçlerin dayattığı bu ayrımcılık, yalnızca bireyler arasındaki ilişkileri değil, toplumsal yapıların kendisini de şekillendirmiştir. Örneğin, kulübe Mısırlı üyelerin kabul edilmesine dair yapılan tartışma, sömürgeci yönetim altında bile sosyal ayrımların nasıl derinleştiğini göstermektedir. İngilizlerin dayattığı bu politikalar, yerel halkı ikincil bir konuma mahkûm etmekte ve onların ekonomik, kültürel ve sosyal olarak ilerlemesini engellemektedir. “Kulüp Mısırlılara üye olma hakkı tanımalı mıydı? Bu fikir İngiliz Bay Wright'ın önderliğindeki çoğunluğun oyuyla reddedildi” (Esvânî, 2017, s.35).

Bu bağlamda, kolonyal güçlerin etkisi yalnızca politik bir tahakkümle sınırlı kalmaz; aynı zamanda bireylerin kendi kimliklerini ve toplumsal rollerini algılamalarını da etkiler.

4.2.1.3. Etnik hiyerarşiler

Etnik köken, romandaki toplumsal hiyerarşinin en çarpıcı unsurlarından biridir. Nubyalılar ve Yukarı Mısırlılar gibi farklı etnik gruplar arasında, tarihsel ve kültürel olarak inşa edilmiş bir ayrım bulunmaktadır. Nubyalıların geçmişte Avrupa hayvanat bahçelerinde sergilenmesi gibi tarihsel referanslar, bu ayrımcılığın köklerini ve sonuçlarını göstermektedir. Etnik hiyerarşi, yalnızca bireylerin toplumsal algısını değil, aynı zamanda onların ekonomik ve sosyal fırsatlarını da şekillendirmiştir. “Nubyalılar avlanıp kafeslere kondular ve Avrupa'nın çoğu hayvanat bahçesinde teşhir edildiler” (Esvânî, 2017, s.296).

Etnik temelli ayrımcılığın daha somut bir örneği, hizmet sektöründe çalışanlar arasındaki görev dağılımıdır. Esmer tenlilerin, efendilerine daha yakın işler yapmaları gerektiği düşüncesi, bu ayrımcılığın gündelik yaşamdaki yansımalarını açıkça ortaya koyar. “Kömür karası tene sahip bir hizmetkârın efendinin gerçek asaletini daha iyi ortaya koyduğu düşünülürdü” (Esvânî, 2017, s.46).

4.2.1.4. Cinsiyet ve güç ilişkileri

Romanda cinsiyet temelli güç dinamikleri, erkeklerin kadınlar üzerindeki otoritesini ve kadınların toplumsal rollerini kısıtlayan mekanizmaları göstermektedir. Kadınların sosyal, ekonomik ve fiziksel olarak erkeklere bağımlı hale getirilmesi,

toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren bir unsurdur. Hamit'in bir kadına fiziksel şiddet uygulayarak otoritesini pekiştirmesi, bu dinamiklerin açık bir örneğidir. “Kadın karşı koyup ellerinden kurtulmaya çalıştı, fakat Hamit sırtına bir yumruk yerleştirdi ve nefes nefese, ‘dinle kadın! Rahmetli Muri’nin hatırına sana saygılı davranıyoruz. Gitmezsen muhafızlara seni tutuklayıp hapse atmalarını söyleyeceğim,’ dedi” (Esvânî, 2017, s.271).

Bu sahne, kadınların yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sosyal alanda da nasıl bastırıldığını göstermektedir. Erkeklerin kontrolüne boyun eğmeye zorlanan kadınlar, toplumdaki güç dinamiklerinin pasif nesneleri haline gelmektedir.

4.2.1.5. Kurumsal hiyerarşi

Kurumsal yapılar, romanda bireylerin yaşamlarını kontrol eden ve yönlendiren bir diğer önemli hiyerarşi düzeyini oluşturur. Alku karakteri, saray içinde kazandığı otoriteyle yalnızca diğer hizmetkârları değil, aynı zamanda daha yüksek rütbeli bireyleri de etkisi altına almıştır. Başbakanın bile Alku’ya saygı göstermek zorunda kalması, bu kurumsal hiyerarşinin gücünü ve bireyler üzerindeki etkisini göstermektedir. “Kral, ertesi gün başbakanı huzuruna çağırmış ve onu bilhassa ayakta bekletmiş. Sonra Alku’yu işaret ederek, ‘bu adamın bizi temsil ettiğini anlıyorsundur umarım. Ona saygısızlık eden bize saygısızlık etmiş olur,’ demiş” (Esvânî, 2017, s.42).

4.2.1.6. Direniş ve itaat

Roman boyunca bireylerin güç dinamiklerine karşı direniş ve teslimiyet arasında nasıl gidip geldiği işlenmiştir. Hizmetkârların, Alku’ya karşı pasif direniş göstererek işleri daha iyi yapma çabaları, baskıya karşı ortaya çıkan bir dayanışma örneğidir. Ancak, açık direniş girişimleri genellikle cezalandırılır ve bireylerin güç yapıları karşısındaki zayıflığını ortaya koyar. “Personel her zamankinden daha verimli ve itaatkârdı. Onları aşağılayan teslimiyet alışkanlığını üstlerinden atmış olmalarına rağmen kibarca eğilip siparişleri mükemmel bir şekilde yerine getiriyorlardı” (Esvânî, 2017, s.317).

Romanda tasvir edilen güç dinamikleri ve toplumsal hiyerarşiler, bireylerin hayatlarını çok katmanlı bir şekilde etkileyen, karmaşık ve derinlemesine işlenmiş bir yapıya sahiptir. Bu dinamikler, bireylerin toplumsal konumlarını, eylemlerini, direnişlerini ve hatta kendilerini algılama biçimlerini belirler. Güç ilişkileri, sınıfsal, etnik, cinsiyet temelli ve kurumsal hiyerarşiler üzerinden katman katman işlenirken, bireylerin bu ilişkiler içindeki varoluş mücadeleleri romanın temel temasını oluşturur.

Sınıfsal hiyerarşiler, toplumsal ayrışmayı en görünür şekilde temsil eder. Üst sınıfların ekonomik güç ve prestijle donatıldığı bir dünyada, alt sınıflar ekonomik zorluklar ve toplumsal itaatle sınırlandırılmıştır. Abdülaziz Gaffar gibi karakterlerin sınıf düşüşleri, toplumsal statünün kırılganlığını ve bu statünün bireylerin yaşam standartlarına nasıl bağlı olduğunu vurgular. Bu sınıfsal yapı, bireylerin yalnızca ekonomik bağımlılıklarını değil, aynı zamanda sosyal onurlarını ve kendi kimlik algılarını da şekillendirmektedir. Dolayısıyla sınıf ayrımları, romanın bireysel ve toplumsal çatışmaları ele alışında merkezi bir rol oynamaktadır.

Kolonyal güç dinamikleri ise romanda, yerel halkın özgürlüklerini ve haklarını doğrudan sınırlayan bir unsur olarak dikkat çeker. İngiliz sömürgeciliğinin dayattığı ayrımcılık ve aşağılayıcı tutumlar, Mısır toplumunda yalnızca bireysel değil, kolektif bir kimlik krizine de yol açmıştır. Özellikle James Wright'ın Mısırlılara yönelik küçümseyici söylemleri, sömürgeci zihniyetin nasıl bir hiyerarşi yarattığını açıkça gözler önüne serer. Bu durum, yerel halkın kendi topraklarında bile ikincil bir konumda kalmasına neden olmuştur. Sömürgeciliğin bireylerin sosyal hareketliliklerini nasıl engellediği ve bu baskının direniş girişimlerini nasıl bastırdığı roman boyunca tekrar tekrar işlenmiştir.

Etnik hiyerarşiler ise, romanın güç ilişkileri konusundaki analizini daha da derinleştirir. Nubyalılar ve Yukarı Mısırlılar gibi farklı etnik gruplar arasındaki ayrım, toplumda kökleşmiş bir ayrımcılık kültürünün varlığını ortaya koyar. Nubyalıların tarih boyunca maruz kaldığı ayrımcılık ve dışlanma, yalnızca bireysel yaşamları değil, bir topluluğun tarihsel belleğini ve kimliğini de zedelemiştir. Etnik kökenin hizmet sektöründe bile açıkça bir ayrım mekanizması olarak kullanılması, bireylerin fiziksel görünüşleri üzerinden nasıl kategorize edildiğini ve bu kategorilerin sosyal statüyü nasıl etkilediğini göstermektedir. Bu bağlamda, etnik hiyerarşiler yalnızca tarihsel bir mesele olarak değil, aynı zamanda güncel bir güç dinamiği olarak ele alınmıştır.

Cinsiyet temelli hiyerarşiler, kadınların erkekler tarafından bastırıldığı bir toplumsal düzeni ortaya koyar. Roman boyunca kadınlar, fiziksel şiddet, sosyal kontrol ve ekonomik bağımlılık yoluyla sistematik bir şekilde baskı altında tutulur. Bu durum, erkek egemen bir sistemin kadınların toplumsal rollerini nasıl sınırlandırdığını ve onların bağımsız hareket alanlarını nasıl daralttığını açıkça göstermektedir. Kadın karakterlerin sürekli olarak itaat etmeye zorlanmaları, onların bireysel kimliklerini ve özgürlüklerini doğrudan etkiler. Bununla birlikte, bu baskıya karşı verilen küçük ama anlamlı direnişler, toplumsal cinsiyet dinamiklerinin kırılganlığını ve değişime açık yanlarını vurgular.

Kurumsal hiyerarşiler ise bireylerin sosyal konumlarını belirleyen başka bir katman olarak karşımıza çıkar. Özellikle Alku'nun saray içindeki otoritesi, bireylerin bireysel eylemlerinin kurumsal güç yapıları tarafından nasıl sınırlandırıldığını gösterir. Kurumsal yapıların dayattığı kurallar ve ilişkiler ağı, bireylerin birbirleriyle olan etkileşimlerini ve kendilerini bu yapı içindeki rollerine göre tanımlamalarını zorunlu kılar. Alku'nun yalnızca hizmetkârlara değil, üst düzey yetkililere bile hükmedebilmesi, bu hiyerarşik yapının bireyler üzerinde nasıl bir psikolojik ve sosyal baskı yarattığını gözler önüne serer.

Roman, direniş ve itaat teması üzerinden, bireylerin bu karmaşık güç dinamikleri içinde nasıl var olmaya çalıştıklarını ve bu ilişkiler içinde kimliklerini nasıl müzakere ettiklerini kapsamlı bir şekilde ele alır. Hizmetkârların Alku'ya karşı pasif direnişi ve kolektif hareketleri, otoritenin mutlak olmadığını ve bireylerin baskıya karşı dayanışma gösterme potansiyelini ortaya koyar. Ancak bu direnişlerin genellikle cezalandırılması ve bireylerin otorite karşısında geri adım atmak zorunda kalmaları, toplumsal yapının değişime karşı nasıl direnç gösterdiğini de göstermektedir.

Sonuç olarak, roman, güç dinamiklerini ve toplumsal hiyerarşileri bireysel ve toplumsal çatışmaların merkezine yerleştirir. Bu dinamikler, bireylerin yalnızca toplumsal rollerini değil, aynı zamanda kimliklerini, özgüvenlerini ve eylem kapasitelerini de şekillendirir. Roman, bu güç ilişkilerinin karmaşıklığını ortaya koyarken, bireylerin bu ilişkiler içinde nasıl direnç gösterebileceğini veya teslim olabileceğini de incelikli bir şekilde sorgular. Böylelikle, toplumsal hiyerarşilerin ve güç dinamiklerinin bireyler üzerindeki etkilerini çok katmanlı bir şekilde ele alan bu eser, sadece bir toplumsal eleştiri değil, aynı zamanda insan doğasına dair bir araştırma niteliği taşır.

4.2.2. Araştırma sorusu 2.2: Bu güç dinamikleri ve toplumsal hiyerarşiler, bireysel eylem ve direniş üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?

Toplumsal hiyerarşiler ve güç dinamikleri, bireylerin sosyal, ekonomik ve politik bağlamdaki eylemlerini şekillendiren ve sınırlandıran en güçlü yapılar arasında yer alır. Roman, bu dinamikleri detaylı bir şekilde ele alarak bireylerin hayatları üzerindeki etkilerini çok katmanlı bir perspektiften incelemektedir. Sınıfsal ayrımlar, ekonomik güç ve sosyal statü arasındaki ilişkiyi sorgularken; kolonyal tahakküm, bireylerin yalnızca kendi topraklarında değil, aynı zamanda kendi kimlikleri üzerinde de ne denli kontrolsüz olduğunu ortaya koyar. Bununla birlikte, etnik temelli ayrımcılık, bireylerin özgüvenini

zedelerken direniş potansiyellerini zayıflatır. Roman aynı zamanda, cinsiyet temelli hiyerarşilerin kadınların sosyal rollerini ve hareket alanlarını nasıl daralttığını çarpıcı bir şekilde gözler önüne serer. Bu yapıların içinde bireyler, korku ve itaat arasında sıkışırken; pasif direniş, dayanışma ve nadiren de olsa açık bir meydan okuma yoluyla kendilerini ifade etmeye çalışır. Ancak güç sahipleri, otoritelerine yönelik her türlü tehdit karşısında bireyleri sindirerek bu sistemlerin devamını sağlar. Bu bağlamda roman, bireylerin direniş potansiyelini, toplumsal düzenin sürdürülmesinde korkunun, cezalandırmanın ve sosyal ayrımcılığın nasıl bir rol oynadığını incelikli işler. Bireysel eylem ve direnişin, mevcut toplumsal yapıyı hem koruyan hem de sorgulayan bir araç haline gelmesi, eserin en önemli tartışma alanlarından biri olarak karşımıza çıkar.

Roman, korkunun bireysel eylemler üzerindeki etkisini güçlü bir şekilde yansıtır. Güçlü figürlerin yarattığı korku atmosferi, bireylerin davranışlarını ve kararlarını kontrol altına almak için etkili bir araç olarak kullanılır. Alku gibi otorite figürleri, bireyler üzerinde fiziksel ve psikolojik baskılar kurarak, itaat ve teslimiyeti doğal bir durum haline getirmiştir. Bu, bireylerin kendi kimliklerini ve haklarını sorgulamalarını engelleyen bir döngü yaratır.

Hizmetkârlardan birinin tırnaklarının uzun olması gibi küçük bir hata, ağır fiziksel cezalarla sonuçlanır. Bu tür cezalar, sadece hatalı davranışı düzeltmek için değil, aynı zamanda diğer hizmetkârlara bir uyarı niteliği taşımaktadır. Fiziksel şiddetin bir korku aracı olarak kullanılması, bireylerin otoriteye meydan okuma isteğini körelten bir etkidir.

Hizmetkârların sürekli bir korku ve güvensizlik içinde yaşamaları, bireysel eylem alanlarını daraltır. Korku, bireylerin bağımsız karar alma yetilerini zayıflatır ve onları otoritenin kontrolüne daha da bağımlı hale getirir. Bu dinamik, bireylerin pasif bir şekilde itaat etmelerini sağlayarak, otoritenin varlığını ve gücünü pekiştirir.

Roman, bireylerin açık bir şekilde direnmeye çalıştıklarında nasıl sistematik bir şekilde cezalandırıldıklarını gösterir. Bu durum, bireylerin otoriteye karşı direnme isteğini azaltmakta ve onları itaat etmeye zorlamaktadır. Direnişin ağır sonuçları, bireylerin toplumsal hiyerarşiler içinde nasıl bir çaresizlik içinde olduklarını gözler önüne serer.

Bir örnek olarak, bir hizmetkârın otoriteye karşı gelerek işini terk etmesi, cezalandırılmanın boyutlarını ve hiyerarşik yapıların acımasızlığını açıkça gösterir. Alku, bu hizmetkârın kaçışını bir suçmuş gibi göstererek, ona iftira atar ve tutuklanmasını

sağlar. Bu olay, otoriteye meydan okumanın bireyler üzerindeki potansiyel yıkıcı etkilerini yansıtır.

Yirmi yıl önce, kulüp ilk açıldığında, Anbar adında Luxorlu bir garson vardı. Yanlış bir şey yaptı ve Alku onu dövdü. O zamanlar Alku cezayı kendi elleriyle keserdi. Anbar bunu hazmedemedi. Sabaha kadar oturdu ve sabah olduğunda kulübü terk etti. Kayboldu. Alku ne yaptı biliyor musunuz? Polise Anbar'ın para çaldığını söyledi. Onu tutuklayıp mahkemeye çıkardılar ve üç yıl yedi (Esvânî, 2017, s.364).

Bu tür cezalandırma yöntemleri, bireylerin direniş güdülerini zayıflatır ve onları otoritenin tahakkümü altında tutar. Açık direnişin sonuçlarının sertliği, bireyleri sessizliğe ve pasifliğe iterek toplumsal düzenin devamını sağlar.

Roman, baskı altındaki bireylerin farklı yollarla direniş göstermeye çalıştıklarını da tasvir eder. Pasif direniş, bireylerin açıkça otoriteye karşı gelmeden, kendi varlıklarını ve değerlerini hissettirme çabası olarak karşımıza çıkar. Pasif direniş, açık bir çatışma yaratmaktan kaçınarak, bireylerin içsel güçlerini korumalarını sağlar. Hizmetkârların dayanışma içinde çalışarak işlerini mükemmel yapma çabaları, bu tür bir direnişin örneğidir. “Personel her zamankinden daha verimli ve itaatkârdı. Onları aşağılayan teslimiyet alışkanlığını üstlerinden atmış olmalarına rağmen kibarca eğilip siparişleri mükemmel bir şekilde yerine getiriyorlardı” (Esvânî, 2017, s.317).

Bu pasif direniş biçimi, bireylerin toplumsal hiyerarşiler ve güç dinamikleri içinde hâlâ bir miktar kontrol ve onur duygusu bulabildiğini gösterir. Ancak bu tür direnişler, otoriteyi doğrudan sorgulamadığı için baskıcı sistemlerin kökten değişmesine katkı sağlamaz.

Toplumsal hiyerarşiler, bireylerin yalnızca sosyal statülerini değil, aynı zamanda direniş kapasitelerini de etkiler. Etnik, sınıfsal ve cinsiyet temelli ayrımlar, bireylerin güç dinamiklerine karşı koyma potansiyelini önemli ölçüde sınırlar. Etnik köken, bireylerin toplumdaki yerini belirleyen en önemli unsurlardan biridir. Nubyalılar gibi azınlık gruplarının tarihsel olarak maruz kaldıkları ayrımcılık, onların toplumsal yapı içindeki konumlarını zayıflatır ve direniş kapasitelerini azaltır. “Atalarımın hayvandan farkı olmadığını söylüyorsunuz. Sözlerimi istediğiniz gibi yorumlayabilirsiniz. Fakat ben hiçbir şey uydurmadım. Bu tarihi bir gerçek. Nubyalılar avlanıp kafeslere kondular ve Avrupa'nın çoğu hayvanat bahçesinde teşhir edildiler” (Esvânî, 2017, s.296).

Bu tür ifadeler, etnik kökenin bireylerin kimlik algısını ve toplumdaki yerlerini nasıl etkilediğini göstermektedir. Ayrımcılık ve dışlanma, bireylerin toplumsal hiyerarşilere karşı direnme gücünü zayıflatır.

Açık direniş, bireylerin güç dinamiklerine meydan okuma kapasitesini gösterse de, bunun genellikle ağır sonuçları vardır. Roman, bu tür direnişlerin otorite tarafından nasıl bastırıldığını ve bireyler üzerinde nasıl yıkıcı etkiler yarattığını göstermektedir. Hizmetkârların Alku'ya karşı “para yoksa iş de yok” diyerek bir grev girişiminde bulunmaları, otoritenin doğrudan bir meydan okumayla nasıl başa çıktığını gözler önüne serer. “Biz açıkça söylüyoruz,” dedi Abdun. ‘Para yoksa iş de yok!’ “Bırak onları,” dedi Alku, Hamit’e dönerek. ‘Ne halleri varsa görsünler’” (Esvânî, 2017, s.393).

Bu olay, bireylerin direniş girişimlerinin genellikle sistematik baskılarla karşılandığını ve toplumsal hiyerarşilerin devamını sağlamak için nasıl engellendiğini açıkça göstermektedir.

Roman, bireysel eylem ve direnişin toplumsal hiyerarşiler ve güç dinamikleri tarafından nasıl şekillendirildiğini ve sınırlandığını derinlemesine ele alır. Korku, cezalandırma ve sosyal ayrımcılık, bireylerin eylem potansiyelini zayıflatırken, pasif direniş ve dayanışma bireylerin bu güç dinamikleriyle başa çıkmak için geliştirdikleri stratejilerden biri olarak öne çıkar. Ancak, açık direnişin genellikle ağır bedelleri olduğu ve bu tür girişimlerin çoğunlukla başarısızlıkla sonuçlandığı bir gerçeklik olarak ortaya konur. Roman, bireysel eylem ve direnişin karmaşıklığını, bu süreçlerin bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini geniş bir perspektiften irdelemektedir. Bu güç dinamikleri altında bireyler, ya itaat etmeye zorlanır ya da büyük riskler alarak sistemin adaletsizliklerine karşı mücadele etmeye çalışır.

4.2.3. Araştırma sorusu 2.3: Roman, bireysel eylem ve direnişin olasılıklarını nasıl tasvir etmektedir?

Nâdî es-Seyyârât, bireysel eylem ve direnişi çok katmanlı bir şekilde ele alarak, baskı altındaki bireylerin direniş olasılıklarını nasıl gördüğünü ve nasıl gerçekleştirdiğini analiz etmektedir. Roman boyunca, bireylerin baskıcı güç dinamikleri ve toplumsal hiyerarşiler karşısında direniş geliştirme çabaları incelenirken, bu çabaların sonuçları ve sınırları detaylı bir şekilde tasvir edilmektedir. Direniş olasılıkları, bireylerin içinde bulundukları koşullar, sahip oldukları kaynaklar ve karşılarındaki baskının derecesine göre değişiklik göstermektedir. Roman, bireysel direnişi üç ana çerçevede tasvir eder: pasif direniş, açık direniş ve dayanışma yoluyla kolektif eylem.

Pasif direniş, romanın bireylerin otoriteye karşı geliştirdikleri ilk ve en temel strateji olarak dikkat çeker. Baskıcı güç dinamikleri altında bireyler, otoriteye doğrudan

meydan okuyamaz; bunun yerine dolaylı yollarla direnme yöntemlerini benimserler. Bu bağlamda, hizmetkârların, Alku'nun yönetimi altında fiziksel ve psikolojik baskılarla mücadele ederken, işlerini daha iyi yapmaya odaklanmaları önemli bir direniş biçimidir. Bu durum, otoritenin bireyler üzerindeki etkisini sorgulatan bir çabadır ve bireylerin kendilerini ifade etmelerinin bir yolunu temsil eder.

Hizmetkârların işleri mükemmel bir şekilde yapma çabası, otoriteye yönelik doğrudan bir karşı çıkış değil, aksine onların değerlerini ve yetkinliklerini sergileyerek kendi varlıklarını hissettirme girişimidir. Alku'nun sıkı denetimlerinden bile kusursuz geçmeleri, bireylerin kendi iradelerini otoriteye rağmen nasıl sürdürebildiklerini gösterir. “Personel her zamankinden daha verimli ve itaatkârdı. Onları aşağılayan teslimiyet alışkanlığını üstlerinden atmış olmalarına rağmen kibarca eğilip siparişleri mükemmel bir şekilde yerine getiriyorlardı” (Esvânî, 2017, s.317).

Bu tür bir direniş, baskıcı sistemin bireylerin kimliklerini tamamen silmeye çalıştığı bir ortamda, bu kimliği koruma ve otoriteye dolaylı bir mesaj verme çabasıdır. Ancak bu, sistemin temellerine doğrudan bir tehdit oluşturmadığı için otorite tarafından fark edilmekle birlikte, genellikle göz ardı edilir. Pasif direniş, bireylerin tam bir teslimiyet içinde olmadığını ve kendi değerlerini koruma çabası içinde olduklarını gösterir.

Roman, bireylerin otoriteye açıkça meydan okumalarını hem bir cesaret hem de büyük bir risk olarak tasvir eder. Açık direniş, bireylerin pasif direnişi aşarak otoriteyi doğrudan sorguladıkları bir eylem biçimidir. Ancak bu tür bir direnişin sonuçları genellikle ağırdır. Hizmetkârların “para yoksa iş de yok” diyerek grev yapma girişimi, bu tür bir açık direnişin çarpıcı bir örneğidir. Bu eylem, bireylerin yalnızca kendi çıkarlarını değil, aynı zamanda sistemin adaletsizliğini de sorguladığını gösterir. “‘Biz açıkça söylüyoruz,’ dedi Abdun. ‘Para yoksa iş de yok!’ Bırak onları,’ dedi Alku, Hamit’e dönerek. ‘Ne halleri varsa görsünler’” (Esvânî, 2017, s.393).

Açık direnişin en büyük bedeli, otoritenin bireylere yönelik cezalandırıcı tepkileridir. Bu tür eylemler genellikle bireylerin hayatlarını daha da zorlaştırır. Örneğin, Alku'nun hizmetkârlara yönelik baskıcı tutumu, onların bu direniş girişimini bastırmak için her türlü yöntemi kullanacağını gösterir. Direnişin ardından yaşanan açlık, yoksulluk ve sosyal baskılar, bireylerin açık direnişe olan cesaretini kırar.

Bu tür örnekler, açık direnişin bir seçenek olduğunu, ancak bunun ağır sonuçlarla birlikte geldiğini açıkça ortaya koyar. Roman, bireylerin bu tür direniş girişimlerini daha fazla dayanışma ve planlama ile güçlendirmesi gerektiğini ima eder.

Dayanışma, bireylerin otoriteye karşı daha etkili bir şekilde direnebilmeleri için kritik bir unsurdur. Roman, bireylerin dayanışma yoluyla direnişi güçlendirme çabalarını detaylı bir şekilde ele alır. Hizmetkârlar arasındaki bağlar, onların bireysel korkularını aşmalarını ve kolektif bir güç oluşturmalarını sağlar. Ancak bu dayanışma, otorite tarafından sürekli tehdit altındadır ve genellikle bölünmeye çalışılır.

Roman boyunca hizmetkârların Alku'ya karşı birleşme çabaları, dayanışmanın ne kadar önemli olduğunu vurgular. Örneğin, Süleyman amcanın tokatlanması ve hizmetkârların bu duruma gösterdiği tepki, dayanışmanın yalnızca bir savunma değil, aynı zamanda bir direniş stratejisi olduğunu gösterir.

Alku, Abdulaziz'i dövdürdü" diye karşılık verdi Abdun "ve adam hayattan vazgeçip öldü. Abdülmelik ve Muri'nin çocuklarının yiyecek lokmaları yok. Şimdi de aramızdaki en yaşlı kişi, Süleyman amca, çocuk gibi tokatlandı. Bunca şeye rağmen siz hiçbir şey yapmadan burada nasıl oturabiliyorsunuz? Ne korkuyorsunuz? Bundan daha kötü ne olabilir? (Esvânî, 2017, s.274).

Bu sahneler, bireylerin yalnızca kendi çıkarlarını değil, aynı zamanda toplumsal adaleti sağlama arzularını da ifade eder. Ancak dayanışmanın sürdürülebilirliği, otoritenin bireyler arasındaki bağı zayıflatma girişimleri nedeniyle zorlaşır.

Roman, bireysel ve kolektif direnişin sınırlarını ve bu sınırların nasıl aşılabileceğini detaylı bir şekilde tasvir eder. Toplumsal hiyerarşiler ve güç dinamikleri, bireylerin eylem kapasitelerini sınırlandırırken, aynı zamanda onları alternatif direniş yolları aramaya zorlar. Hizmetkârların dayanışma içinde bir araya gelerek otoriteye karşı durma çabaları, bu sınırların aşılabileceğine dair bir umut ışığıdır. Ancak bu süreç, otoritenin baskıcı politikaları nedeniyle sürekli olarak zayıflar.

Roman, bireylerin direnişi tamamen bırakmadığını, ancak bunu gerçekleştirmek için daha fazla strateji geliştirmeleri gerektiğini ima eder. Örneğin, hizmetkârların pasif direnişten açık direnişe geçişte yaşadığı zorluklar, direnişin her zaman kolay olmadığını ve büyük bedeller gerektirdiğini gösterir. Ancak bu bedellere rağmen, bireylerin özgürlük ve adalet arayışından vazgeçmemesi, romanın en güçlü mesajlarından biridir.

Nâdî es-Seyyârât, bireysel eylem ve direnişin olasılıklarını tasvir ederken, baskıcı sistemlerin bu eylemleri nasıl engellediğini ve bireylerin buna nasıl karşı koymaya çalıştığını detaylı bir şekilde ele alır. Pasif direniş, bireylerin kendilerini ifade etme yolu olarak öne çıkarken; açık direniş, daha doğrudan bir mücadele biçimi sunar ancak ağır sonuçlarla birlikte gelir. Dayanışma ise bireylerin direniş potansiyelini artırsa da, otoritenin baskıcı tutumları nedeniyle sürdürülebilirliği zorlaşır. Roman, bireysel ve kolektif direnişin sınırlarını ve imkânlarını sorgularken, bireylerin özgürlük ve adalet

arayışının asla sona ermeyeceğini vurgular. Bu çok katmanlı anlatım, romanın toplumsal adaletsizliklere karşı bireysel ve kolektif mücadelenin karmaşıklığını anlamamıza olanak tanır.

4.3. Amaç 3: Farklı Sosyal Grupların Temsil Edilme Biçimlerini ve Kimliklerinin Genel Söyleme Nasıl Katkıda Bulunduğunu İncelemek

4.3.1. Araştırma sorusu 3.1: Romanda farklı sosyal gruplar nasıl temsil edilmektedir?

Alâ el-Esvânî'nin *Nâdî es-Seyyârât* adlı romanı, 20. yüzyıl Mısır'ının sosyal yapısını, sınıfsal ve kültürel dinamiklerini yansıtarak okura derin bir toplumsal çözümleme sunar. Romanda hizmetkârlar, aristokratlar, kadınlar, cinsel kimlikler ve etnik gruplar gibi çeşitli sosyal sınıflar ve kimlikler incelikle işlenir. Bu karakterler üzerinden toplumdaki güç dengesizlikleri ve çatışmalar betimlenir. Aşağıda bu temsiller detaylı olarak incelenmiştir.

4.3.1.1. Hizmetkârlar ve alt sınıf

Hizmetkârlar, romanda sosyal piramidin en alt tabakasını temsil eder ve onların hayatı, sert kurallarla şekillenen bir disiplin altında geçer. Kraliyet ailesine hizmet eden bireylerin, yalnızca fiziksel emek değil, aynı zamanda davranışsal uyum için de eğitildiği bir düzen içinde yaşadığına tanık oluruz. Örneğin, hizmetkârlara, kraliyet ailesinin önünde nasıl davranacakları özel olarak öğretilir: "Hizmetkâr, kraliyet ailesine mensup kişinin huzurundan geriye doğru yürüyerek çekilirken onu eğilerek sürekli selamlamak zorundaydı, işin kritik noktası söz konusu kişiye hiçbir zaman arkasını dönmemektir" (Esvânî, 2017, s. 45).

Bu betimleme, hizmetkârların yalnızca fiziksel varlıklarıyla değil, aynı zamanda saygı ve boyun eğme pratikleriyle de toplumsal düzene entegre edildiğini gösterir. Ayrıca, hizmetkârların bu tür kurallar altında sıkışmış yaşamları, sınıfsal eşitsizliklerin ne kadar katı ve değişmez olduğuna işaret eder. Özellikle, hizmetkârlara yönelik dedikodular ve dışlanma korkusu, onların birbirleriyle ilişkilerinde bile güvensizlik yaratır. Hamit karakteri üzerinden, hizmetkârlar arasında yayılan söylentilerin nasıl zehirleyici bir etkisi olduğu şu şekilde ifade edilir: "Bunların çoğu hizmetkârların Hamide karşı duydukları korku ve tiksinti ile uydurdukları ve birbirlerine gizlice anlattıkları karalamaya yönelik hikâyelerdi muhtemelen" (Esvânî, 2017, s. 48).

Bu örnekler, alt sınıfların toplumsal sistem içindeki yalnızlıklarını ve kendi aralarındaki kırılğan bağları gözler önüne serer.

4.3.1.2. Etnik ve kültürel çeşitlilik

Nâdî es-Seyyârât, çok kültürlü bir toplumda farklı etnik gruplar ve bu grupların birbirleriyle olan etkileşimlerini gözler önüne serer. Romanda, özellikle Mısırlılar, Türkler, İngilizler ve Nubyalılar gibi farklı gruplar arasındaki ilişkiler, sömürgecilik sonrası dönemin güç dinamikleri ve toplumsal algıları üzerinden işlenmiştir. Bu bağlamda, toplumdaki etnik farklılıkların sınıf ve güç ilişkileriyle nasıl kesiştiği dikkat çeker. Nubyalılar gibi grupların maruz kaldığı ayrımcılık, sömürgeci bakış açısının toplumda hala devam eden etkisini yansıtır: "Fotoğrafla ilgilenmiyorum," dedim. "Öyle mi," dedi istihzayla, fotoğrafı tutmaya devam ederek, "oysa ben Nubyalı hatalarını görmek isteyeceğini düşünmüştüm" (Esvânî, 2017, s. 296).

Bu alıntı, Nubyalıların fiziksel özellikleri ya da toplumsal konumları üzerinden küçümsenmesini ve bu durumun gündelik dilde bile yer bulmasını gözler önüne serer. Bu tür ifadeler, Mısır toplumundaki kültürel çeşitliliğin nasıl bir ayrımcılık ve küçümsemeye dönüştüğünü açıkça gösterir.

Aynı zamanda, etnik kimliklerin sosyal hiyerarşi içindeki yerini belirleyen unsurların, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda kültürel algılar tarafından da şekillendiği anlaşılmaktadır. Örneğin, Nubyalı karakterler üzerinden işlenen bu ayrımcılık, bir yandan toplumsal gruplar arasında bir sınır çizerken, diğer yandan bir gruba ait bireylerin kimliklerini inşa ederken yaşadıkları zorluklara işaret eder. Bu tür temsil, toplumda etnik kimliklerin yalnızca "öteki" olarak değil, aynı zamanda eleştirilecek ve kontrol altında tutulacak birer varlık olarak algılandığını ortaya koyar.

Romanın etnik ve kültürel çeşitliliği ele alışı, bu farklılıkların toplumu nasıl böldüğünü ve aynı zamanda bireyler arası ilişkileri nasıl şekillendirdiğini göstererek, Mısır'ın toplumsal dokusunu anlamak için önemli bir pencere sunar.

4.3.1.3. Kadınların temsili

Kadınlar, romanda sıkça, toplumsal normların kurbanı ya da aile baskısının yönlendirdiği bireyler olarak karşımıza çıkar. Saliha karakteri, eğitim almış ve kendi geleceğini kontrol etmeye çalışan bir kadın olmasına rağmen, toplumsal yapı tarafından belirlenmiş sınırların dışına çıkamaz. Ailesinin evlilik baskısı, onun bireysel isteklerini göz ardı ederek yalnızca toplumsal rollerini yerine getirmesini hedefler: "Ah, Saliha, sen

kızсын. Ne kadar tahsil görürsen gör senin kaderin evlenmek ve Abd el-Berr sana müreffeh bir hayat sunabilecek düzgün bir adam" (Esvânî, 2017, s. 252).

Kadınların cinsellikleri üzerindeki toplumsal kontrol ise Saliha'nın yaşadığı taciz ve şiddet olaylarında dramatik bir şekilde ortaya çıkar. Bu durum, yalnızca bireysel bir trajedi değil, aynı zamanda patriyarkal düzenin kadınlar üzerindeki baskısının bir yansımasıdır. Şiddet olaylarıyla ilgili şu ifade, bu gerçekliği gözler önüne serer: "Yüzüme yumruk attı. Sersemledim, gözüm karardı ve bayılacağımı sandım. Kaçmam gerekiyordu" (Esvânî, 2017, s. 305).

Bu örnek, kadınların fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmalarının toplum tarafından nasıl görmezden gelindiğini ve hatta meşrulaştırıldığını açıkça gösterir.

4.3.1.4. Cinsel kimlik ve eşcinsellik

Cinsel kimliklere yönelik toplumsal algılar, romanda merak ve korku karışımı bir duyguyla ele alınır. Prens karakteri üzerinden eşcinsellik hakkında yapılan spekülasyonlar, toplumdaki önyargıların ve bilgi eksikliğinin bir yansımasıdır. Prens'in cinsel yönelimi üzerine yapılan çıkarımlar, toplumdaki bireylerin cinselliği nasıl bir tehdit olarak algıladıklarını da ortaya koyar: "Prens eşcinsel olabilirdi. Tavır ve hareketlerinde o yöne işaret eden bir şey yoktu gerçi, fakat bazı eşcinsellerin tamamen normal görünebildiklerini duymuştum" (Esvânî, 2017, s. 245).

Bu pasaj, eşcinselliğin bilinmezlik ve yanlış anlamalarla nasıl çevrelendiğini gösterir. Toplumun bireylere yönelik bu tür genellemeleri, kimliklerin üzerindeki toplumsal baskıyı artırır.

4.3.1.5. Erkeklik ve güç ilişkileri

Romanda erkeklik kavramı, gücün ve otoritenin bir göstergesi olarak ele alınırken, bu kavramın bireylerin duygusal dünyaları üzerindeki etkisi ve yarattığı çelişkiler detaylı bir şekilde incelenir. Erkek karakterlerin çoğu, hem toplumun kendilerinden beklediği rollerin baskısını hissetmekte hem de bu beklentilere uyum sağlamak adına güç ve kontrol arayışına girmektedir. Bu durum, bireysel ilişkilerde iktidar dinamiklerini ortaya çıkarırken, erkeklerin kimlik arayışlarını da şekillendirir.

Özellikle Mahmud karakteri, erkeklik algısının nasıl şekillendiğini ve bu algının birey üzerinde nasıl baskılar oluşturduğunu temsil eder. Mahmud'un kadınlarla olan ilişkileri, toplumsal beklentilere uyum sağlama ve erkekliğini kanıtlama çabasıyla belirlenir. Ancak bu süreçte, kadınlara karşı geliştirdiği içsel çelişkiler ve zaman zaman

nefret duygusu, erkekliğin ona dayattığı rollerin ağırlığını ortaya koyar: "Bütün o terbiyeli görünümüne rağmen, Mahmud artık kadınlara, annesi, kız kardeşi ve Rosa dışında, bir tür gizli nefretle yaklaşıyordu" (Esvânî, 2017, s. 309).

Bu cümle, Mahmud'un kadınları artık birer birey olarak değil, kendisinden bir şeyler talep eden ya da onu duygusal olarak zorlayan figürler olarak gördüğünü açıkça ifade eder. Onun kadınlara yönelik bu tutumu, erkeklik algısının birey üzerindeki toksik etkilerini yansıtır. Kadınları "çocukça saçmalayan varlıklar" olarak algılaması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sadece kadınları değil, erkekleri de nasıl şekillendirdiğini gözler önüne serer.

Mahmud'un Rosa ile olan ilişkisi, erkeklik ve güç arayışının bireysel düzeyde nasıl bir mücadeleye dönüştüğünü anlamak için çarpıcı bir örnektir. Rosa, Mahmud için bir yandan cinsel deneyimini ve erkekliğini ispatladığı bir figür iken, diğer yandan onun üzerinde psikolojik bir üstünlük kurar. Mahmud bu ilişkide, Rosa'ya karşı bir yandan hayranlık duyarken, bir yandan da onunla ilişkisinin getirdiği suçluluk ve aşağılanma duygusuyla mücadele eder. Bu durum, erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle uyum sağlamak adına yaşadığı içsel çatışmaları yansıtır.

Romanda erkekliğin güce olan bağlantısı sadece bireysel ilişkilerde değil, aynı zamanda toplumsal yapılar içinde de ele alınır. Erkeklerin ekonomik ve sosyal konumlarını korumak adına sergiledikleri davranışlar, onların kadınlar ve alt sınıflarla olan ilişkilerinde nasıl bir üstünlük kurmaya çalıştığını ortaya koyar. Fevzi karakteri, bu durumu somutlaştıran bir örnek olarak dikkat çeker. Fevzi'nin Tafida üzerinde kurduğu ekonomik ve psikolojik baskı, gücün nasıl bir sömürü aracı haline geldiğini gösterir: "Fevzi, Tafida'dan haftada 8 lira kazanıyor fakat parayı Mahmud'la bölüşmüyordu, ganimetleri de cabasıydı" (Esvânî, 2017, s. 377).

Bu alıntı, Fevzi'nin Tafida'nın emek gücünü sömürerek kendi otoritesini nasıl pekiştirdiğini ve erkeklik algısının ekonomik sömürü ile nasıl ilişkilendirildiğini gözler önüne serer.

Ayrıca, erkekliğin fiziksel güç ve şiddetle ilişkilendirilmesi, romanda dikkat çeken bir başka unsurdur. Şiddet, erkeklerin otorite kurma aracı olarak sıkça başvurdukları bir yöntemdir. Özellikle kadın karakterlere yönelik fiziksel ve psikolojik şiddet, erkeklerin toplumda edindikleri gücün en somut göstergelerinden biri olarak sunulur. Bu durum, erkekliğin yalnızca bireysel bir kimlik değil, aynı zamanda toplumsal bir iktidar aracı olduğunu vurgular.

Romanda erkeklik kavramı, sadece bireysel bir kimlik olarak değil, aynı zamanda toplumsal düzeni şekillendiren bir güç unsuru olarak incelenmiştir. Erkek karakterler üzerinden, güç ve otorite arayışının hem toplumsal yapılar üzerindeki etkisi hem de bireylerin içsel dünyasında yarattığı çelişkiler detaylı bir şekilde işlenmiştir. Bu temsiller, Mısır toplumundaki toplumsal cinsiyet rollerinin karmaşıklığını ve bu rollerin bireyler üzerindeki baskısını anlamak için önemli bir bakış açısı sunar.

Nâdî es-Seyyârât, Mısır toplumundaki sınıfsal, cinsel ve etnik çatışmaları detaylı bir şekilde ele alır. Hizmetkârların itaatkâr yaşamları, kadınların üzerindeki baskılar, sömürge sonrası dönem dinamikleri ve cinsel kimliklere yönelik önyargılar, romandaki sosyal grupların temsillerini belirler. Bu temsiller, bireysel hikâyelerin ötesine geçerek, bir toplumun kimlik, güç ve adalet kavramlarıyla olan ilişkisini sorgular. Roman, sosyal gruplar arası dinamiklerin toplumun geneline nasıl etki ettiğini derinlemesine irdeleyen güçlü bir eleştiridir.

4.3.2. Araştırma sorusu 3.2: Bu temsiller, karakterlerin kimliklerini nasıl şekillendirmektedir?

Roman, Mısır toplumundaki katı sınıf ayrımlarını ve bu ayrımların bireylerin kimliklerini nasıl şekillendirdiğini detaylı bir şekilde ele alır. Hizmetkârların kraliyet ailesine hizmet etmeden önce belirli bir eğitimden geçmeleri ve davranış kurallarını öğrenmeleri zorunludur. Bu kurallar, yalnızca profesyonel davranışları düzenlemekle kalmaz, aynı zamanda hizmetkârların kimliklerini itaatkârlık ve sadakat çerçevesinde yeniden tanımlar. Örneğin: “Hizmetkâr, kraliyet ailesine mensup kişinin huzurundan geriye doğru yürüyerek çekilirken onu eğilerek sürekli selamlamak zorundaydı, işin kritik noktası söz konusu kişiye hiçbir zaman arkasını dönmemektir” (Esvânî, 2017, s. 45).

Bu alıntı, hizmetkârların kimliklerinin, yalnızca bireysel yetenekleri veya kişilik özellikleri üzerinden değil, sosyal hiyerarşi içindeki konumları ve bu konuma uygun davranışları ile belirlendiğini gösterir. Hizmetkârların kendi kimliklerini ifade etmeleri mümkün değildir; onların varlığı, kraliyet ailesine olan hizmetleri ile sınırlıdır. Ayrıca, bu davranış kurallarının "Türklerden alınma" olduğu ifadesi, kültürel etkileşimlerin bu tür sosyal düzenlemelerdeki etkisini vurgular. Bu bağlamda, bireylerin kimlikleri hem ulusal hem de tarihsel güçler tarafından şekillendirilir.

Söylentiler, bireylerin kimliklerini tanımlamada güçlü bir etkiye sahiptir. Roman boyunca, karakterlerin kimlikleri hakkında yayılan dedikodular, yalnızca bireylerin toplum içindeki statüsünü değil, aynı zamanda onların içsel dünyalarını da şekillendirir.

Hamit karakteriyle ilgili şu alıntı bu durumu açıkça gösterir: “Bunların çoğu hizmetkârların Hamide karşı duydukları korku ve tiksinti ile uydurdıkları ve birbirlerine gizlice anlattıkları karalamaya yönelik hikâyelerdi muhtemelen” (Esvânî, 2017, s. 48).

Bu alıntı, bireyler arasındaki ilişkilerde söylentilerin oynadığı manipülatif rolü gözler önüne serer. Toplumun, bireylerin kimliklerini dedikodular üzerinden yeniden tanımlaması, özellikle alt sınıfların kendi içindeki dinamikleri nasıl etkilediğini gösterir. Bu hikâyeler, yalnızca Hamit’in kimliğini değil, aynı zamanda hizmetkârlar arasındaki güç ilişkilerini de etkiler. Korku ve tiksinti gibi duygular, bireyler arasındaki bağları zayıflatır ve sosyal bağları çözerek bireylerin yalnızlaşmasına neden olur.

Kadın karakterlerin kimlikleri, toplumsal beklentiler ve ailevi roller üzerinden tanımlanır. Roman boyunca kadınlar, bireysel arzularından ziyade toplumsal düzenin gerekliliklerine göre hareket etmek zorunda kalırlar. Örneğin, Saliha karakterine yönelik şu ifade bunu net bir şekilde ortaya koyar: “Ah, Saliha, sen kızsın. Ne kadar tahsil görürsen gör senin kaderin evlenmek ve Abd el-Berr sana müreffeh bir hayat sunabilecek düzgün bir adam” (Esvânî, 2017, s. 252).

Bu alıntı, kadınların eğitim gibi bireysel gelişim alanlarında ne kadar başarılı olurlarsa olsunlar, nihayetinde kimliklerinin bir eş veya anne olmakla sınırlı tutulduğunu gösterir. Saliha’nın eğitiminin önemsizleştirilmesi, kadınların bireysel kimliklerini ifade etme fırsatlarının toplumsal normlar tarafından nasıl bastırıldığını vurgular. Bu bağlamda, kadınlar, toplumsal düzenin sürdürülebilmesi adına bireysel kimliklerinden ödün vermek zorunda bırakılır.

Sömürgecilik, bireylerin kimliklerinde derin bir çatışma yaratır. Mısırlı karakterlerin kendi kültürleri ile sömürgeci güçlerin dayattığı kültürler arasında sıkışıp kaldıkları bu roman, ulusal kimlik ve bireysel kimlik arasındaki gerilimleri işler. Mahmud’un bir İngiliz kadın olan Rosa ile olan ilişkisi, bu çatışmayı açıkça ortaya koyar: “Mahmud kadına Mısır mutfağını ne kadar iyi bildiğine şaşıtığını söylediğinde Rosa başını sallayıp güldü. Bütün iyi anneler gibi Mahmud’a, ‘Mahmud, ben İngiltere’den çok Mısır’da yaşadım,’ dedi” (Esvânî, 2017, s. 255).

Bu diyalog, Rosa’nın İngiliz bir birey olarak Mısır kültürüne uyum sağlamış olmasını ve Mahmud’un bu duruma duyduğu şaşkınlığı ifade eder. Rosa’nın bu kültürel adaptasyonu, Mahmud’un kendi kimliği üzerinde bir yansıtma etkisi yaratır. Sömürgecilik etkisi altındaki bireyler, ulusal kimliklerini korumaya çalışırken, aynı zamanda kültürel asimilasyonun etkileriyle mücadele ederler. Mahmud’un bu diyalogdan etkilenmesi, onun kimlik karmaşasını derinleştirir.

Roman, şiddetin bireylerin kimliklerini şekillendirmedeki rolünü çarpıcı bir şekilde yansıtır. Fiziksel ve psikolojik şiddet, bireylerin kimliklerini hem dış dünyaya hem de kendilerine karşı nasıl inşa ettiklerini etkiler. Abd el-Berr'in eşine yönelik davranışları bu durumu şu şekilde örnekler: "La ilahe illallah! Böyle bir şey uyduracağımız mı sanıyorsun? Sana Abd el-Berr'in evliliğin gereğini yerine getirmediğini, kokain kullandığını ve kız kardeşini dövdüğünü söylüyoruz" (Esvânî, 2017, s. 321).

Bu ifade, şiddetin yalnızca bireysel bir eylem olmadığını, aynı zamanda toplumsal normlarla pekiştirilen bir güç aracı olduğunu ortaya koymaktadır. Abd el-Berr'in davranışları, onun eşini bir birey olarak değil, kontrol edilmesi gereken bir nesne olarak gördüğünü gösterir. Şiddet, bireylerin kimliklerini travmalar üzerinden yeniden şekillendirmelerine neden olur ve mağdurların kendilerini toplum içinde ifade etmelerini zorlaştırmaktadır.

Roman boyunca, kadın bedeninin toplumsal algılar tarafından nasıl şekillendirildiği ele alınır. Kadınların fiziksel hareketleri bile erkekler tarafından nesneleştirilerek değerlendirilir. Bunun en çarpıcı örneği şu cümledir: "Çamaşır asmak, Mısır kadınının dişiliğini en güzel ifade eden şeylerden biri" (Esvânî, 2017, s. 387).

Bu ifade, kadınların en sıradan hareketlerinin bile erkekler tarafından cinsellik üzerinden tanımlandığını gösterir. Çamaşır asmak gibi bir eylem, toplumsal bir zorunluluk olmaktan çıkıp kadın bedeninin bir sergilenme aracı haline gelir. Bu durum, kadınların bireysel kimliklerini ifade etmek yerine, toplumsal algılar ve beklentiler doğrultusunda hareket etmek zorunda bırakıldıklarını vurgular.

"Nâdî es-Seyyârât," bireylerin kimliklerinin toplumsal, kültürel ve bireysel dinamiklerle nasıl şekillendiğini çok katmanlı bir şekilde ele alarak derin bir analiz sunar. Roman, toplumsal rollerin, özellikle hizmetkârlar ve kadınlar üzerindeki baskısını gözler önüne sererken, bireylerin kimliklerini şekillendiren kuralları, sınıfsal yapıları ve cinsiyet normlarını sorgular. Hizmetkârların tamamen toplumsal hiyerarşiye boyun eğerek kimliklerini kaybetmeleri, onların varlıklarını sadece hizmete indirgenmiş bireyler haline getirir. Kadınlar ise patriyarkal düzenin dayattığı evlilik ve annelik rolleriyle bireysel kimliklerini ifade etmekte zorlanır; onların tahsilleri ve yetenekleri, toplumsal yapı içinde değersizleştirilir. Aynı zamanda, toplumdaki söylentiler ve dedikodular, bireylerin kimliklerini kontrolsüz bir şekilde yeniden tanımlar, bu durum özellikle alt sınıflarda yer alan bireyler için kimlik kaybına yol açar. Roman, aynı zamanda sömürgecilik döneminde bireylerin ulusal kimliklerini koruma çabalarını da işler; Mısırlı bireyler, sömürgeci

kültürün etkisi altında bir yandan kendi kültürlerine tutunmaya çalışırken, diğer yandan dayatılan yabancı değerlerle yüzleşmek zorunda kalır. Şiddetin kimlik üzerindeki etkisi ise, romanın bir başka çarpıcı boyutudur; fiziksel ve psikolojik şiddet, bireylerin kimliklerini travma üzerinden yeniden inşa etmelerine neden olur. Tüm bu temalar, romanın bireysel kimlikleri toplumsal bağlam içinde anlamlandırma çabasıyla birleşir ve kimlik inşasının dinamik, sürekli değişen bir süreç olduğunu gösterir. Bu, bireylerin kendi seslerini bulmaya çalıştıkları bir dünyada, toplumsal güçlerin onları nasıl şekillendirdiğini yeterince anlamamızı sağlar. Roman, bireysel kimliklerin sadece bireylerin kendi iç dünyalarını değil, aynı zamanda onların toplumla olan ilişkilerini, mücadelelerini ve çatışmalarını da yansıttığını güçlü bir şekilde ortaya koyar.

4.3.3. Araştırma sorusu 3.3: Bu temsiller, romanın genel söylemine nasıl katkıda bulunmaktadır?

Nâdî es-Seyyârât romanı, toplumsal hiyerarşi, cinsiyet eşitsizliği, sömürgecilik ve bireyler arası güç dinamikleri gibi temalar üzerinden, toplumun baskıcı yapısını ve bireylerin bu yapılar içinde nasıl konumlandırıldığını el almaktadır. Farklı sosyal grupların temsilleri, romanın eleştirel söylemine zemin hazırlarken, okuyuculara hem bireysel hem de toplumsal düzeyde derin bir sorgulama fırsatı sunmaktadır.

Romanın ele aldığı temalardan biri, bireylerin sınıfsal yapıdaki rollerine nasıl sıkıştırıldığıdır. Hizmetkâr sınıfı, roman boyunca, kraliyet ailesine hizmet etmeye adanmış, kimlikleri yalnızca bu rol üzerinden şekillenmiş bir grup olarak temsil edilir. Örneğin,

“Kraliyet ailesinin bireylerine hizmet ederken nezaket kurallarına uygulamakta hizmetkârların gördüğü dersler arasındaydı ve bu dersi başarıyla geçmeyen hizmetkâr mezun olamaz, çalışmaya başlayamaz” (Esvânî, 2017, s. 45) ifadesi, bireylerin yalnızca belirli kurallar çerçevesinde kabul gördüğünü ve bu kurallar dışında hiçbir kimliksel değerlerinin olmadığını açıkça gösterir. Bu durum, bireylerin varoluşlarının toplumsal rollerle nasıl sınırlı olduğunu ve bu rollerin bireyler üzerindeki baskıcı etkisini eleştiren bir söylemi destekler.

Roman, ayrıca kadınların toplumsal beklentilere hapsedilişini ve bireysel özgürlüklerinin kısıtlanışını güçlü bir şekilde eleştirir. Kadın karakterler, sık sık toplumun onlara yüklediği cinsiyet rolleriyle mücadele etmek zorunda kalırlar.

“Millî Eğitim Bakanlığının evli ya da boşanmış kızların okula gitmelerini engellemeye çalıştığını duymuştum” (Esvânî, 2017, s. 341) ifadesi, kadınların eğitim ve

bireysel gelişim haklarının nasıl görmezden gelindiğini ve toplumun kadınları yalnızca evlilik ve aile rolleri çerçevesinde tanımlamaya çalıştığını gösterir. Bu tür temsiller, kadınların bireysel kimliklerini toplumsal sınırlamalar karşısında nasıl korumaya çalıştıklarını vurgularken, romanın ataerkil düzeni eleştiren genel söylemine katkı sağlar.

Sömürgecilik ve onun bireyler üzerindeki etkisi, romanın genel söyleminde önemli bir yer tutar. Sömürgecilik, yalnızca ulusal kimliği değil, aynı zamanda bireysel kimlikleri de dönüştürür. Örneğin,

“Prens yerinden kalkıp kendine bir viski koydu, biraz buz ekledikten sonra bir yudum aldı ve yüzünde muzır bir gülümseme belirdi” (Esvânî, 2017, s. 372) ifadesi, sömürgeci etkilerin, bireylerin gündelik davranışlarına ve tercihlerine nasıl nüfuz ettiğini ortaya koyar. Prens bu davranışları, yalnızca kişisel bir tercih değil, aynı zamanda sömürgecilik altında bireylerin kültürel asimilasyonuna bir örnek teşkil eder. Roman, bu tür temsil ve anlatımlarla, sömürgecilik altında bireysel kimliklerin nasıl birer melez yapı haline geldiğini ele alır ve bu dönüşümün yarattığı çatışmayı genel söylemine yansıtır.

Şiddet, romanın toplumsal eleştirisini derinleştiren bir diğer önemli temadır. Fiziksel ve psikolojik şiddet, hem bireylerin kimliklerini şekillendiren bir araç olarak kullanılır hem de toplumsal düzenin sürdürülebilirliğini sağlama amacı taşır. Örneğin, “Yüzüme yumruk attı. Sersemledim, gözüm karardı ve bayılacağımı sandım” (Esvânî, 2017, s. 305) ifadesi, şiddetin yalnızca bireysel bir eylem olmadığını, aynı zamanda toplumsal güç dengesini korumak için kullanılan bir araç olduğunu gösterir. Bu temsiller, bireylerin yalnızca fiziksel travmalarla değil, aynı zamanda bu şiddetin getirdiği duygusal ve psikolojik etkilerle de mücadele etmek zorunda kaldığını yansıtır. Roman, bu söylemle, toplumsal düzenin şiddetle nasıl pekiştirildiğini ve bireylerin buna nasıl direndiğini eleştirel bir şekilde ele alır.

Romanın genel söylemi, bireylerin kimliklerini toplumsal güç dinamikleri içinde nasıl inşa ettiklerini, bu dinamiklere nasıl boyun eğdiklerini veya nasıl karşı koyduklarını anlamaya odaklanır. Temsiller aracılığıyla, toplumsal hiyerarşinin, ataerkil düzenin, sömürgeciliğin ve şiddetin bireyler üzerindeki baskıcı etkileri açıkça ortaya konur. Roman, bireylerin bu baskılara karşı nasıl mücadele ettiğini ve toplumsal düzenin bu mücadeleler karşısında nasıl değişim gösterdiğini eleştirel bir şekilde sorgular. Böylelikle, roman yalnızca bireysel kimlikleri değil, bu kimliklerin toplumsal yapılar içinde nasıl tanımlandığını ve bu yapıların nasıl yeniden inşa edilebileceğini de ele alır. Bu eleştirel yaklaşım, romanın genel söylemini yalnızca bireysel hikâyelerden ibaret olmaktan çıkarır; okuyucuları toplumun yapısını anlamaya ve bu yapıyı sorgulamaya

teşvik eder. Bireysel mücadelelerin toplumsal dönüşümle olan bağlantısını ortaya koyarak, toplumsal adaletsizliklere karşı bir bilinç yaratır ve okuyucuyu eleştirel bir duruşa davet eder. Bu, romanın hem edebi hem de toplumsal işlevini derinleştiren bir anlatım zenginliği sunar.

4.4. Amaç 4: Dil ve Retoriğin Toplumsal Yapıları ve Güç İlişkilerini Şekillendirme ve Sürdürmedeki Rolünü Keşfetmek

4.4.1. Araştırma sorusu 4.1: Roman, dil ve retoriğin toplumsal yapıları ve güç ilişkilerini şekillendirme ve sürdürmedeki rolünü nasıl tasvir etmektedir?

4.4.1.1. Dil ve sosyal hiyerarşi

Roman, dilin sosyal hiyerarşinin yansıması ve sürdürülmesi üzerindeki rolünü çarpıcı bir şekilde gözler önüne serer. Üst sınıfların alt sınıflara yönelik küçümseyici söylemleri, sömürgecilik ve yerel sınıf ayrımları arasındaki dinamiklerin bir tezahürüdür. Özellikle İngiliz sömürge yöneticilerinin kullandığı dil, Mısırlılara yönelik bir üstünlük iddiasını açıkça yansıtır. Bu dilin gücü, sosyal hiyerarşiyi meşrulaştırmak ve alt sınıfların bu yapıyı kabullenmesini sağlamak için kullanılır.

İngiliz Yarbay Caldwell'in barmen Bahr'a küçümseyici bir şekilde sorduğu soruda dil, sosyal statüyü belirginleştiren bir araçtır: "Yarbay Caldwell cin tonik içtikten sonra piposu ağzına koydu ve üst tabakaya mahsus İngiliz kekeleşiyile Bahr'a aşikâr ve üstten bakan bir soru sordu: 'Hey, barmen, kokteyl yapmayı biliyor musun?'" (Esvânî, 2017, s. 67).

Bu ifade, üst sınıfların alt sınıfları küçümsemek için dili nasıl kullandığını gösterir. Yarbay, barmenin yetkinliğini sorgulamakla kalmaz, aynı zamanda bu sorgulamayı bir üstünlük ifadesi olarak dillendirir.

Buna benzer bir başka örnek, Mısır kraliyet ailesi ve üst düzey yöneticiler arasındaki dilsel etkileşimlerde görülür. Kralın çalışanlarına hitap ederken bile üstünlük dilini kullanması, sosyal statüyü pekiştirir: "Majesteleri kral sabaha karşı 1 sularında otomobil kulübüne gelmeyi lütfederek konuklara sürpriz yaptı" (Esvânî, 2017, s. 71).

Burada "lütfetmek" fiili, kralın gücünün ve üst sınıf statüsünün bir yansımasıdır. Bu tür ifadeler, dilin sosyal hiyerarşileri yeniden üretmedeki etkisini gözler önüne serer.

4.4.1.2. Retorik ve hizmet ilişkileri

Hizmet ilişkileri içinde dil ve retorik, yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda iktidar dinamiklerini pekiştiren bir araç olarak kullanılır. Üst sınıflar, alt sınıflara yönelik retorikleriyle onları hiyerarşik yapının bir parçası olmaya zorlar. Bununla birlikte, bu retorik, alt sınıfların kendilerini ifade etmeleri için de bir araç haline gelir. Roman, bu ikili yapıyı örneklerle işler.

Alku'nun dilindeki iktidar retorigi, onun hizmetkârlar üzerindeki hâkimiyetini açıkça ortaya koyar. Bir ifadesi, hem üstünlük duygusunu hem de hizmetkârlar arasında kabul gören bir düzeni yansıtır: “Yabancılar bizden daha iyi ve zekidirler ve ister Arap ol ister Nubyalı, yabancılar her zaman saygılı davranmalısın.” Yabancılar karşı sergilediği teslimiyetçi tavır aslında Alku'nun saygınlığını arttırırdı, hizmetkârlara dediği gibi: ‘Ben kralın ve yabancıların hizmetkârıyım, ama sizin efendinizim.’” (Esvânî, 2017, s. 47).

Bu ifade, dilin hizmetkârlar arasındaki hiyerarşik düzenin meşrulaştırılmasında nasıl bir araç olarak kullanıldığını gösterir. Aynı şekilde, hizmetkâr Bahr'ın retorik üzerinden pasif direnişi, dilin bir güç aracından bir direniş aracına dönüşebileceğini ortaya koyar: “Bahr kaba bir müşterinin siparişini bilhassa geç hazırlar ve önüne koyarken sesinde belirgin bir samimiyetsizlikle geciktiği için özür diler. Böylelikle içerdiğini karşı tarafa belli eder fakat ona şikâyet etmek için bir bahane yaratmazdı” (Esvânî, 2017, s. 66).

Bu durum, hizmetkârların, sınırlı bir güç alanı içinde bile, dil ve retorik yoluyla üst sınıflara direnme yolları bulduklarını gösterir.

4.4.1.3. Dilin sömürgecilik ile ilişkisi

Roman, dilin sömürgecilik pratiğiyle nasıl iç içe geçtiğini ve işgalci güçlerin alt sınıflara yönelik tahakkümünü nasıl beslediğini vurgular. İngilizlerin Mısırlılara yönelik üstünlük iddiası, sadece askeri ve ekonomik yollarla değil, aynı zamanda dil aracılığıyla da ifade edilir.

Wright'ın Mısırlılara yönelik küçümseyici açıklamaları, bu durumu açıkça ortaya koyar: “İngiltere'deki çalışanlardan birini dövdürürsen mahkemeye çıkar ve hapse girersin. İngiltere'de değiliz, Odette. Senin sorunun hayal âleminde yaşamak. Gerçeği göremiyorsun. Mısırlıların Avrupalılardan farklı olduklarını sana kaç kez söyledim?” (Esvânî, 2017, s. 182).

Burada, sömürgeciliğin dil yoluyla nasıl bir meşruiyet kazandığı ve İngilizlerin Mısırlılara olan yaklaşımlarında bu retorigi nasıl kullandıkları vurgulanır. Ayrıca,

Alku'nun dilinde de bu retorik yankılanır: “Alku arabadan bir kral edasıyla yavaşça iniyor, Abdülaziz'i yok saydıktan sonra Süleyman'a şöyle bir bakış atıp selamlama niyetine bir şeyler homurdanıyordu” (Esvânî, 2017, s. 131).

Bu ifadeler, sadece İngilizlerin değil, yerel elitlerin de dil yoluyla tahakküm kurma yöntemlerini nasıl benimsediğini ve kullandığını göstermektedir.

4.4.1.4. Kadınların retorik üzerindeki rolü

Kadın karakterler, dilin ve retorik toplumsal yapıları nasıl şekillendirdiğini ve sürdürdüğünü farklı bir bakış açısıyla yansıtır. Roman, kadınların dil yoluyla bir etki alanı yaratabileceğini ve bu etkiyi çevresindekiler üzerinde kullanabileceğini gösterir.

Aişe'nin kadınlar arasında kullandığı dile dair bir örnek:

Aişe'nin en belirgin özelliği utanç duygusundan yoksun oluşuydu. Boğuk sesi ve gamsız gülümsemesiyle evlilik hayatını en küçük ayrıntılarına varıncaya dek anlatmaya bayılırdı. Kadınlar etrafını sarıp ağzından çıkan her sözcüğü can kulağıyla dinlerken neşeli kahkahalar atar ya da utanç içinde yüzlerini örterlerdi (Esvânî, 2017, s. 60).

Bu durum, kadınların retorik kullanımıyla topluluk içinde bir etki alanı yaratabileceğini ve bu alanı nasıl güçlendirdiğini gösterir. Aynı zamanda, Aişe'nin dil yoluyla sosyal normları nasıl zorladığı da dikkat çeker: “Aişe edepsizce konuşmaya bayılırdı, bazı insanların pul koleksiyonu yapması ya da satranç oynaması gibiydi bu onun için” (Esvânî, 2017, s. 61).

Bu örnekler, kadınların toplumsal yapılar içinde retorik kullanımıyla nasıl bir direnç ya da güç alanı yaratabildiğini açıkça gözler önüne serer.

4.4.1.5. Direniş ve retorik

Roman, dilin ve retorik bir direniş aracı olarak nasıl kullanılabileceğini etkileyici bir şekilde tasvir eder. Alt sınıfların ya da baskı altındaki bireylerin, doğrudan bir güç mücadelesine giremeyecekleri durumlarda, dil aracılığıyla üst sınıflara pasif bir şekilde meydan okudukları görülür. Bu dilsel direniş, genellikle ince bir zekâ ve alaycılıkla karışık bir şekilde sunulur ve görünürde hiyerarşiyi bozmaz, ancak alt metinde güçlü bir başkaldırı barındırır.

Hizmetkâr Bahr'ın müşterilere yanlış isimlerle hitap etmesi, bu pasif direnişin önemli bir örneğidir:

Bir başka ödeşme biçimi de müşteriye saygıda kusuru etmeden ona yanlış adla hitap etmektir. Müşteri karısı olmayan bir kadınla birlikteyse bu daha da etkili olurdu. Müşteri kendisine yanlış adla hitap edildiğini fark etmemişse ona yanlış adla hitap etmeye devam eder, müşteri sonunda fark edip düzelttiğinde de özür üstüne özür dilerdi, fakat artık çok geçtir çünkü mesaj iletilmiştir (Esvânî, 2017, s. 66).

Bu ifade, dilin bir mücadele aracı olarak nasıl kullanılabileceğini gösterir. Bahr'ın bu davranışı, bir yandan müşterilere hizmet etmeye devam ederken diğer yandan onların itibarına yönelik bir saldırıdır.

Benzer şekilde, hizmetkârların Alku'ya karşı tepkilerinde de dilsel direniş görülür. Bu direniş, bazen cesur bir konuşma formunda karşımıza çıkar: “Abdun onlara bakıp sukûnetle cevap verdi: ‘Yanlış yapıyorsunuz. Haklarınızı savunacağınıza korkunuza teslim oluyorsunuz. Hiçbir şey demiyorsunuz, Alku da her istediğini yapıyor’” (Esvânî, 2017, s. 202).

Bu tür ifadeler, bireylerin, kendi sınıflarını ve haklarını savunmak için dili nasıl kullandıklarını ve baskıya karşı bir araç olarak retorik nasıl şekillendirdiklerini gösterir.

4.4.1.6. Din ve retorik

Dinin dil ve retorik üzerindeki etkisi, romanda toplumsal yapılar ve güç ilişkilerinin önemli bir parçası olarak işlenir. Dini söylemler, toplumsal eşitsizlikleri meşrulaştırmak ve bireylerin sınıfsal rollerini kabullenmesini sağlamak için sıklıkla kullanılır. Aynı zamanda, bu söylemler, bireylerin kendi iç çatışmalarını anlamlandırmaları için bir çerçeve sunar.

Alku'nun bir diğer hizmetkâra yönelik dini ifadeleri, dini söylemin toplumsal kontrol aracı olarak nasıl işlediğini gösterir: “Allah sana, bize bakacak güç versin, sevgili Abdülaziz. Senden rızkını esirgemesin” (Esvânî, 2017, s. 30).

Bu ifade, hizmetkârların alt sınıflara yönelik ekonomik bağımlılığını ve bunu meşrulaştıran dini retorik gözler önüne serer. Aynı zamanda, bu dilsel yaklaşım, sınıf farklarını bir çeşit kadercilik anlayışıyla açıklamaya hizmet eder.

Benzer şekilde, dini söylem bireysel düzeyde çatışmaları hafifletmek için de kullanılır: “Rosa ve Dagmar'dan kazandığı parayı kirli yollardan kazanılmış para olarak görüyordu. Kaygılarını Fevzi'ye açtı. ‘Pekâlâ’ dedi Fevzi. ‘O para kirli yollardan kazanılmış paraysa onu esrara ve kadınlara harcarız. Kirli para kirli işlere harcanır!’” (Esvânî, 2017, s. 309).

Bu örnek, dinin ve dini referanslarla yapılan retorik, bireylerin ahlaki çatışmalarına çözüm bulmak için nasıl kullanıldığını gösterir. Bu durum, bireylerin toplumsal rollerini anlamlandırırken dine ve retorik nasıl başvurduklarını vurgulamaktadır.

Roman, dil ve retorik toplumsal yapıları ve güç ilişkilerini şekillendirmedeki hayati rolünü çarpıcı bir şekilde ele almaktadır. Dil, yalnızca iletişim aracı olmakla

kalmaz; aynı zamanda, bireyler ve sınıflar arasındaki hiyerarşiyi pekiştirmenin, güç ilişkilerini sürdürmenin ve bu ilişkilere karşı direnişin de en önemli aracıdır.

Roman, bu durumu çeşitli karakterler ve olaylar üzerinden örnekler. İngiliz Yarbay Caldwell'in sömürgeci bir üstünlük dilini benimsemesi, Alku gibi karakterlerin hizmetkârlara yönelik üstünlük retorığı ve Bahr gibi bireylerin dil yoluyla pasif direniş göstermesi, dilin bu çok katmanlı işlevini gözler önüne serer. Aynı zamanda, dini söylemlerin sınıfsal farkları meşrulaştırması ve bireylerin iç çatışmalarını hafifletmesi, dilin güç ilişkileri içindeki diğer bir işlevine işaret eder.

Bu bölümü özetlemek gerekirse, Nâdî es-Seyyârât, dilin ve retorığın yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda toplumsal düzeni kuran ve sürdüren temel unsurlardan biri olduğunu göstermektedir. Roman, bu dinamikleri ele alırken hem baskıyı hem de direnişi tasvir ederek okuyucuya derinlemesine bir analiz sunmaktadır.

4.4.2. Araştırma sorusu 4.2: Roman, dil ve retorığın bireysel eylem ve direniş üzerindeki etkilerini nasıl tasvir etmektedir?

Nâdî es-Seyyârât, bireylerin retorik ve dili nasıl bir direniş ve eylem aracı olarak kullandığını detaylı bir şekilde ele alır. Roman boyunca, dil ve retorik, hem güç yapılarıyla yüzleşmede hem de bireylerin kendi onurlarını ve varlıklarını koruma çabalarında kilit bir rol oynar. Bu durum, hem pasif direniş hem de açıkça ifade edilen itirazlar yoluyla görünür hale gelir.

4.4.2.1. Retorik yoluyla pasif direniş

Pasif direniş, romanda baskıcı sosyal ve ekonomik yapıların dayatıldığı bir dünyada bireylerin hayatta kalma ve onurunu koruma çabalarını sembolize eder. Hizmetkârların, özellikle Bahr gibi karakterlerin, retorik ve dil yoluyla sessizce ama etkili bir şekilde direnmesi, alt sınıfların güce karşı koyma yollarını anlamamızda kritik bir rol oynar. Bu direniş biçimi, doğrudan bir meydan okumadan ziyade, baskı altındaki bireylerin kendi içlerinde yaratıcı bir strateji geliştirdiği bir alan olarak karşımıza çıkar.

Bahr'ın davranışları ve dilsel manipülasyonu, onun müşterilere karşı bir üstünlük kurmak için retorığı nasıl kullandığını gösterir: “Örneğin Bahr kaba bir müşterinin siparişini bilhassa geç hazırlar ve önüne koyarken sesinde belirgin bir samimiyetsizlikle geciktiği için özür diler. Böylelikle içerdiğini karşı tarafa belli eder fakat ona şikâyet etmek için bir bahane yaratmazdı” (Esvânî, 2017, s. 66).

Bu pasaj, baskıcı bir düzende bireylerin direniş alanlarını yaratma yöntemlerini anlamamız açısından önemlidir. Bahr, retorik ve beden dilinin birleşimiyle müşteriyle yüzleşmeden ama onun üstünlüğünü alaya alarak bir direnç noktası yaratır. Bu, aynı zamanda, alt sınıfların dil yoluyla hem kendilerini koruyabileceklerini hem de sistemin ikiye bölünmüşlüğüne açığa çıkarabileceklerini göstermektedir.

Bunun yanı sıra, Bahr'ın müşterilere kasıtlı olarak yanlış adla hitap etmesi, onun retorik direnişinin başka bir boyutudur: “Bir başka ödeme biçimi de müşteriye saygıda kusuru etmeden ona yanlış adla hitap etmektir. Müşteri karısı olmayan bir kadınla birlikteyse bu daha da etkili olurdu” (Esvânî, 2017, s. 66).

Bu eylem, müşterinin sosyal statüsünü ve ahlaki duruşunu sorgulatmayı amaçlayan bir stratejidir. Bahr, bu küçük ama etkili dilsel müdahale ile müşteriye rahatsız ederken aynı zamanda onun toplum içindeki itibarını sorgular. Roman, bu şekilde, bireylerin, sistemle doğrudan çatışmadan direnişlerini nasıl sürdürebildiklerini gösterir.

4.4.2.2. Açık retorik ile direniş

Açık retorik, baskıya doğrudan meydan okuma ve adalet talebi anlamına gelir. Roman, bireylerin toplumsal eşitsizliklere karşı retorik aracılığıyla nasıl mücadele ettiklerini ve kendi haklarını savunma cesareti gösterdiklerini ayrıntılı bir şekilde işler. Bu tür direniş, özellikle Abdun gibi karakterlerin sözlerinde net bir şekilde görünür hale gelir.

Abdun'un Alku'nun baskıcı yönetimine karşı söylediği şu sözler, bireysel direnişin bir ifadesidir: “Bahşişlerlerimize el konmasından ve dayak yememizden hoşnut musun? Yanlış yapıyorsunuz. Haklarınızı savunacağınıza korkunuza teslim oluyorsunuz. Hiçbir şey demiyorsunuz, Alku da her istediğini yapıyor” (Esvânî, 2017, s. 202).

Abdun'un bu ifadeleri, bireylerin dil yoluyla güç ilişkilerini sorgulama ve onları dönüştürme çabalarını temsil eder. Bu tür bir retorik, yalnızca bireysel bir direniş olarak değil, aynı zamanda bir çağrı ve farkındalık yaratma aracı olarak işlev görür. Abdun'un sözleri, diğer hizmetkârları harekete geçirmeyi ve onların korkularını aşarak kolektif bir eylemde bulunmalarını teşvik etmeyi amaçlar.

Buna benzer bir diğer örnek, Süleyman'ın kendisini bir hizmetkâr olarak görmeyi reddetmesidir: “Hayır, Süleyman. Hizmetkâr değilim. İşimi yapıyorum ve karşılığında para alıyorum. Ve biz,” dedi Süleyman hiddetle, “sen gelinceye kadar hizmetkâr olarak yaşıyorduk ve bunu kabullenmiştik ve mutluyduk, fakat sen gelip düzene çomak soktun” (Esvânî, 2017, s. 384).

Süleyman'ın sözleri, bireylerin dil yoluyla kendi rollerini sorgulama ve kendilerini baskıcı bir sistemin pasif birer figürü olarak görmek yerine aktif bireyler olarak konumlandırma çabalarını temsil eder. Süleyman'ın bu çıkışı, dilin sadece bir ifade aracı değil, aynı zamanda bir kimlik ve eylem alanı yarattığını gösterir.

4.4.2.3. Retorik ve dayanışma

Roman, dilin ve retorik'in sadece bireysel bir eylem aracı değil, aynı zamanda topluluklar arasında dayanışma yaratmak için nasıl birleştirici bir güç olduğunu da gözler önüne serer. Dayanışma, karakterlerin ortak bir dil ve söylem kullanarak baskıcı güçlere karşı birleşmelerini sağlar. Bu dayanışmanın en açık örneği, Abdun'un yaptığı bir çağrıda görülür: "Biz, ne yalvaracağız ne de el öpeceğiz. Haklarımızı savunacak ve Alku'yu bahşişleri dağıtmaya zorlayacağız. Göreceksiniz" (Esvânî, 2017, s. 384).

Bu sözler, topluluk içindeki bireylerin güçsüz olmadıklarını ve birlik içinde hareket ettiklerinde değişim yaratabileceklerini vurgular. Abdun'un bu ifadesi, retorik'in yalnızca bireysel değil, kolektif bir araç olarak da işlev görebileceğini gösterir. Bu tür bir retorik, karakterler arasındaki bağları güçlendirdiği gibi, onlara adalet arayışında moral bir destek de sağlar.

Dayanışmanın bir başka ifadesi ise hizmetkârlar arasında birbirlerine duydukları güvenle ortaya çıkar. Bu dayanışma, ortak bir hedef etrafında birleşmenin ve retorik yoluyla bunu ifade etmenin gücünü gösterir. Roman, dilin ve retorik'in bireylerin yalnızca bireysel hak arayışlarını değil, aynı zamanda kolektif mücadelelerini de şekillendirdiğini çarpıcı bir şekilde sergiler.

Nâdî es-Seyyârât, dilin ve retorik'in bireysel eylem ve direniş üzerindeki etkilerini güçlü bir şekilde tasvir eder. Roman, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda bireylerin kendi kimliklerini ifade etmeleri, baskıya karşı direnç göstermeleri ve topluluklar arasında dayanışma kurmaları için bir araç olduğunu gösterir. Pasif direniş, açık meydan okuma ve kolektif dayanışma, dilin ve retorik'in gücünü anlamak için temel unsurlardır. Roman, bireylerin baskıcı güçlere karşı nasıl yaratıcı stratejiler geliştirebildiklerini ve dil yoluyla hem bireysel hem de kolektif özgürlüklerini nasıl ifade edebildiklerini etraflıca işlemektedir. Asvânî, bu dinamikleri bu şekilde işleyerek, dilin toplumsal değişim ve bireysel dönüşüm üzerindeki etkisini etkileyici bir şekilde gözler önüne sermektedir.

4.5. Amaç 5: Tarihsel Olayların Romanın Söylemi Üzerindeki Potansiyel Etkisini, Özellikle 1940'larda Mısır'daki Siyasi ve Toplumsal Hareketlerle Bağlantılı Olarak Değerlendirmek

4.5.1. Araştırma sorusu 5.1: Romanın söylemi, 1940'larda Mısır'daki siyasi ve toplumsal hareketlerden nasıl etkilenmiştir?

Nâdî es-Seyyârât, 1940'lar Mısır'ında İngiliz işgali, kraliyet rejimi ve bu yapıya karşı yükselen siyasi ve toplumsal hareketler çerçevesinde şekillenmiş bir dönemin edebi yansımasıdır. Bu yıllar, Mısır halkının İngiliz sömürge yönetimine karşı duyduğu öfkenin ve bağımsızlık arzusunun yükseldiği, milliyetçi duyguların geniş bir tabana yayıldığı bir dönemdir. Roman, bu tarihsel bağlamı yalnızca bir arka plan olarak kullanmaz, aynı zamanda o dönemin sosyal, ekonomik ve politik yapılarının bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde işler.

1940'larda Mısır, bir yandan İngiliz işgaline karşı direnirken diğer yandan iç politikadaki kraliyet yozlaşması ve sınıfsal eşitsizliklerle mücadele ediyordu. Wafd Partisi gibi milliyetçi hareketler bu mücadelede önemli bir rol oynasa da, İngiliz işgaline karşı olan direniş yalnızca politik alanda değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel düzeyde de yaşanıyordu. Roman, İngiliz sömürgeciliği, kraliyet ailesinin lüks ve yozlaşmış yaşamı, milliyetçi hareketlerin dinamizmi ve bu güçler arasındaki çatışmayı ayrıntılı bir şekilde ele alarak, bireylerin ve toplulukların bu karmaşık dinamikler içindeki yerini irdeler.

4.5.1.1. İngiliz işgali ve sömürgecilik eleştirisi

Romanın söylemi, İngiliz işgalinin Mısır halkı üzerindeki etkisini güçlü bir şekilde eleştirir. İngiliz işgali yalnızca fiziksel bir tahakküm değil, aynı zamanda Mısır halkının kimliğini ve iradesini kırmaya yönelik bir girişim olarak tasvir edilir. Bu bağlamda, İngiliz işgalinin bir "tecavüz" olarak nitelendirilmesi, hem fiziksel hem de zihinsel boyutta bir şiddet ifadesi taşır.

Hasan Mümin'in İngiliz işgaline yönelik sert açıklamaları, bu durumu çarpıcı bir şekilde ortaya koyar: "İngiliz işgali Mısır'ı boyunduruk altına almayı amaçlıyor ve İngilizler irademizi kırmak istiyorlar. İşgal tecavüzdür. Mısır'ın her gün ırzına geçiliyor. Ülkenizin ırzına geçilmesi sizi rahatsız etmiyor mu?" (Esvânî, 2017, s. 54).

Bu ifadeler, İngiliz işgalinin yalnızca siyasi bir baskı olmadığını, aynı zamanda Mısır halkının kültürel ve toplumsal kimliğine yönelik bir saldırı olduğunu vurgular. Bu

söylem, dönemin milliyetçi hareketlerinin retorikleriyle de uyum içindedir. Özellikle Wafd Partisi ve Müslüman Kardeşler gibi gruplar, İngiliz işgalini bir "hak ihlali" ve "halkın iradesine saldırı" olarak tanımlamışlardır. Roman, bu söylemleri edebi bir bağlamda yeniden üretirken, İngiliz sömürge yönetiminin Mısır üzerindeki uzun vadeli etkilerini de yansıtır.

Roman ayrıca, İngilizlerin sömürgeci mevcudiyetini meşrulaştırmak için kullandığı "medeniyet getiriyoruz" iddiasını da sorgular. Wright'ın, Mısır'ın işgal edilmesini "yardımsever bir müdahale" olarak savunması, bu tür söylemlerin nasıl kullanıldığını ortaya koyar: “Senin deyimimle ‘işgal’ olmasaydı Mısır şimdi orta çağlarda olurdu. Biz kimseden yardım istemedik. Ayrıca İngilizlerin Mısır’ı yardımseverliklerinden ötürü işgal ettiğini hiç sanmıyorum” (Esvânî, 2017, s. 195).

Bu tartışma, İngiliz sömürgeciliğinin sömürgeleştirilen toplumları "geri kalmış" olarak etiketleme ve bu şekilde kendi varlığını haklı çıkarma çabalarını eleştirir.

4.5.1.2. Kraliyet yönetimi ve yolsuzluk

İngiliz işgaline paralel olarak, Mısır Kraliyet ailesinin yozlaşmış yapısı, halkın hayatındaki başka bir baskıcı güç olarak romanın merkezinde yer alır. Kral Faruk dönemi, halktan kopuk, zenginlik içinde bir hayat süren bir yönetim anlayışıyla eleştirilmiştir. Roman, kraliyet ailesinin bu lüks yaşamını ve İngilizlerle olan işbirliğini detaylı bir şekilde işler. Romanın bir bölümünde, kraliyet ailesinin yozlaşmış yapısı şu şekilde ifade edilir: “Kralın kumar tutkusunun otomobil kulübünü Mısır Hükümeti’nin mekânı konumuna getirdiğinde hepimiz hemfikiriz” (Esvânî, 2017, s. 279).

Bu ifade, kralın ülkenin kaynaklarını nasıl israf ettiğini ve halkın ihtiyaçlarından ne kadar uzak olduğunu açıkça ortaya koyar. Kralın kumar tutkusu ve lüks yaşamı, yalnızca bireysel bir ahlaki zayıflık olarak değil, aynı zamanda Mısır halkına ihanet olarak tasvir edilir. Prens Şamil’in kraliyeti eleştirdiği şu sözler de bu durumu destekler: “Wafd, Mısır’ın milliyetçi partisi; fakat son yıllarda sarayın denetimi altındaki toprak ağaları tarafından yıpratıldı ve kendi sınıfsal ayrıcalıkları uğruna halkın haklarını ihmal ettiler” (Esvânî, 2017, s. 277).

Bu açıklama, kraliyet ailesinin İngiliz işgaliyle işbirliği yaptığını ve kendi sınıfsal çıkarlarını halkın refahının önüne koyduğunu ortaya koyar. Bu durum, halkın hem İngilizlere hem de yerel elitlere karşı duyduğu öfkeyi artırmıştır.

4.5.1.3. Milliyetçi hareketlerin yükselişi

Romanın en güçlü temalarından biri, milliyetçi hareketlerin yükselişi ve bu hareketlerin halk üzerinde yarattığı etkiyi ele almasıdır. 1940’larda Wafd Partisi, Komünist Parti ve Müslüman Kardeşler gibi gruplar, İngiliz işgaline karşı direnişin ön saflarında yer aldı. Roman, bu hareketlerin liderlerini ve ideallerini tasvir ederken, bireylerin bu ideolojilere nasıl dâhil olduğunu da inceler. Kemal’in milliyetçi bir bilince ulaşmasını gösteren şu bölüm, bireysel dönüşümün nasıl gerçekleştiğini açıklar: “Mısır için bir şey yapmak istiyorum” dedim. Sesim duygulu ve titrekti. Ülkemin adını telaffuz ederken ürperdim” (Esvânî, 2017, s. 55).

Bu ifade, milliyetçi hareketlerin bireylerde nasıl bir aidiyet ve mücadele duygusu uyandırdığını gösterir. Roman, gençlerin bu hareketlere katılımının, İngiliz işgaline karşı verilen mücadelede ne kadar kritik bir rol oynadığını vurgular. Milliyetçi hareketlerin örgütlenme sürecindeki zorluklar da romanda geniş yer bulur. İngilizler, kraliyet ve Müslüman Kardeşler gibi grupların bağımsızlık mücadelesine karşı nasıl engeller oluşturduğu şu şekilde dile getirilir: “Milliyetçi işçilerin duruşu ve sarayın, İngilizlerin, azınlık kapitalist partilerin ve fırsatçılıklarıyla bilinen Müslüman Kardeşlerin bağımsız sendikalara açtığı savaş” (Esvânî, 2017, s. 297).

Bu ifade, yalnızca sömürgeciliğe karşı değil, aynı zamanda iç siyasi güçlere karşı da verilen çok boyutlu bir mücadeleyi yansıtır.

Nâdî es-Seyyârât, 1940’ların Mısır’ında yaşanan siyasi ve toplumsal çatışmaları edebi bir hassasiyetle ele alıyor. İngiliz işgali, kraliyet yozlaşması ve milliyetçi hareketlerin mücadelesi, romanın temel söylemini oluşturur. Roman, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde, bu güçler arasındaki karmaşık ilişkilere ışık tutar. Romanın tarihsel bağlamla olan ilişkisi, dönemin gerçek siyasi ve toplumsal olaylarına yaptığı göndermelerle daha da derinleşir. İngiliz sömürgeciliği ve kraliyet yozlaşması, sadece birer tarihsel gerçeklik değil, aynı zamanda bireylerin ve toplumların direniş ve dönüşüm süreçlerinde nasıl şekillendiğini anlamak için bir çerçeve sunmaktadır.

4.5.2. Araştırma sorusu 5.2: Roman, bu hareketlerin olası sonuçlarını nasıl tasvir etmektedir?

Nâdî es-Seyyârât, yalnızca İngiliz işgali ve milliyetçi hareketlerin nedenlerini değil, aynı zamanda bu hareketlerin sonuçlarını da büyük bir dikkatle ele alır. 1940’lar Mısır’ı, İngiliz sömürge yönetiminin sert politikaları, yerel yönetimdeki yolsuzluklar ve halkın bağımsızlık talebi arasında sıkışmış bir dönemdir. Bu bağlamda roman, milliyetçi

hareketlerin başarısızlıkları, kazanımları ve bireysel düzeyde yaşanan hayal kırıklıklarını ön plana çıkarır.

Romanın söylemi, toplumsal mücadelelerin idealizmi ile bu mücadelelerin karmaşık sonuçlarını bir arada sunar. Milliyetçi hareketlerin hedefleri büyük olmasına rağmen, bu hedeflere ulaşma sürecinde yaşanan çatışmalar ve kayıplar romanın merkezinde yer alır. Bu sonuçlar, Mısır toplumunun sadece İngilizlere karşı değil, aynı zamanda kendi içindeki sosyal ve ekonomik adaletsizliklere karşı verdiği mücadeleyi de yansıtır.

4.5.2.1. Milliyetçi hareketlerin etkisi: Kısmi zaferler ve toplumsal bedeller

Roman, milliyetçi hareketlerin İngiliz işgaline karşı kazandığı kısmi zaferleri ve bu mücadelelerin beraberinde getirdiği kayıpları çarpıcı bir şekilde ele alır. Hareketler, halkın iradesini temsil eden güçlü bir enerji yaratır; ancak İngiliz işgalinin askeri ve siyasi gücü, bu enerjiyi bastırmaya çalışır. Roman, bu mücadelelerin sonucunda ortaya çıkan fiziksel şiddeti ve toplumsal travmayı derinlemesine tasvir eder.

Hasan Mümin'in konuşması, öğrenciler arasında büyük bir coşku yaratırken, aynı zamanda bu coşkunun bastırılmasının ne kadar acımasız olabileceğini gösterir: "Öğrenciler bir dalga halinde Hasan Mümin'e doğru akıp onu havaya kaldırdılar. Bir ses, 'Mısır, seni kurtaracağız!' diye haykırdı. ... Üst geçide yaklaştığımızda bizi bekleyen jandarmalarla karşılaştık. Bize dalgalar halinde saldırdılar, copladılar, başımıza ve bedenlerimize rastgele vurdular" (Esvânî, 2017, s. 54).

Bu sahne, milliyetçi hareketlerin sonuçlarının sadece İngiliz işgaline karşı verilen mücadeleyle sınırlı olmadığını, aynı zamanda bu mücadelenin bireyler üzerinde derin bir iz bıraktığını gösterir. İngilizlerin uyguladığı şiddet, toplumsal bellekte kalıcı bir yara açmıştır. Roman, bu şiddetin fiziksel ve psikolojik boyutlarını bir arada ele alarak, milliyetçi hareketlerin bedelini gözler önüne serer.

4.5.2.2. Liderlerin baskıya yenik düşmesi ve hareketlerin zayıflaması

Roman, milliyetçi hareketlerin liderlerinin karşılaştığı baskıları ve bu baskıların hareketleri nasıl zayıflattığını ayrıntılı bir şekilde işler. Liderlerin tutuklanması, hareketlerin başarısını sınırlayan temel etkenlerden biri olarak sunulur. Prens Şamil'in tutuklanması, İngiliz işgalinin ve kraliyet yönetiminin milliyetçi hareketlere yönelik baskıcı politikalarını çarpıcı bir şekilde ortaya koyar: "Prens Şamil Kral'ın emriyle tutuklandı" (Esvânî, 2017, s. 406).

Bu olay, İngilizler ve yerel elitlerin milliyetçi hareketlerin liderlerini hedef alarak hareketin organizasyon yapısını nasıl zayıflattığını göstermektedir. Roman, liderlerin bireysel baskılarla karşı karşıya kaldığını ve bu durumun toplumsal düzeyde bir moral bozukluğuna yol açtığını vurgular.

Aynı zamanda, hareketlerin içindeki ideolojik bölünmeler ve kraliyet yönetiminin bu bölünmeleri nasıl manipüle ettiği de detaylandırılır. Wafd Partisi'nin kendi içindeki çelişkiler, bu mücadelenin uzun vadeli sonuçlarını sınırlandırır. Prens'in Wafd Partisi hakkında söylediği şu sözler, bu bölünmeleri ve bunların sonuçlarını yansıtır: "Wafd, Mısır'ın milliyetçi partisi; fakat son yıllarda sarayın denetimi altındaki toprak ağaları tarafından yıpratıldı ve kendi sınıfsal ayrıcalıkları uğruna halkın haklarını ihmal ettiler" (Esvânî, 2017, s. 277).

Bu ifade, milliyetçi hareketlerin halktan kopuk bir şekilde yönetildiğini ve sınıfsal çıkarların bağımsızlık mücadelesine zarar verdiğini göstermektedir.

4.5.2.3. Sosyal ve sınıfsal dönüşüm: Hedefler ve gerçeklik

Roman, milliyetçi hareketlerin toplumsal dönüşüm ve eşitlik hedeflerini işlerken, bu hedeflerin gerçekleşmesindeki sınırlamaları da vurgular. İngilizlerin ülkeden çekilmesiyle bağımsızlık kazanılmış olsa da, sınıfsal eşitsizliklerin ve sosyal sorunların devam ettiğine işaret edilir. Bu, bağımsızlık mücadelesinin tamamlanmamış bir proje olarak kaldığını gösterir.

Prens'in bir örgüt toplantısındaki şu açıklaması, bağımsızlık sonrası Mısır'ın geleceğine dair belirsizliği yansıtır: "Bağımsızlığımızı kavuştuktan sonra ne tür bir devlet yönetimi istediğimizi tartışacağız. Fakat şimdilik iki hedefe odaklı çalışıyoruz: kralın yolsuzluklarını ve ihanetini ifşa etmek ve İngilizlere ülkeyi terk etmek isteyecekleri kadar ağır bir bedel ödetmek" (Esvânî, 2017, s. 277).

Bu açıklama, milliyetçi hareketlerin odaklandığı hedeflerin sınırlı olduğunu ve sosyal adaletin sağlanmasının bağımsızlık sonrası döneme ertelendiğini gösterir. Roman, bağımsızlık mücadelesinin yalnızca İngiliz işgaline değil, aynı zamanda yerel feodal ve sınıfsal adaletsizliklere karşı verilmesi gerektiğini vurgular.

4.5.2.4. Bireysel ve toplumsal kaygılar

Roman, bireylerin milliyetçi hareketlerin sonuçlarından nasıl etkilendiğini ve bu hareketlerin bireysel düzeyde yarattığı hayal kırıklıklarını da tasvir eder. Kemal gibi genç

karakterlerin bağımsızlık mücadelesine olan bağlılıkları ve bu bağlılığın ardından gelen hayal kırıklıkları, bireysel düzeyde hareketlerin sonuçlarını yansıtır.

Kemal'in Hasan Mümin ile olan konuşması, bu duygusal bağlılığın bir örneğidir: “Mısır için bir şey yapmak istiyorum” dedim. Sesim duygulu ve titrekti. Ülkemin adını telaffuz ederken ürperdim” (Esvânî, 2017, s. 55).

Kemal'in bu heyecanı, milliyetçi mücadelenin bireylerde nasıl bir umut yarattığını gösterirken, mücadele sonrası dönemde bu umutların hayal kırıklığına dönüşmesi de roman boyunca işlenir. Roman, büyük ideallerin toplumsal gerçeklik karşısında nasıl başarısızlığa uğradığını vurgular.

Nâdî es-Seyyârât, milliyetçi hareketlerin sonuçlarını hem toplumsal hem de bireysel düzeyde etraflıca ele alır. Roman, bağımsızlık mücadelesinin kısmi başarılarını kabul etmekle birlikte, bu mücadelenin tam anlamıyla bir toplumsal dönüşüm yaratamadığını vurgular. İngiliz işgalinin sona ermesiyle başlayan bağımsızlık dönemi, yeni sınıfsal ve sosyal sorunlarla şekillenmiş bir yapı olarak tasvir edilir. Roman ayrıca, bireylerin bu süreçte yaşadığı duygusal dönüşümleri de ele alarak, milliyetçi hareketlerin sonuçlarının yalnızca siyasi değil, aynı zamanda insani boyutlarını da ortaya koyar. Bu söylem, Mısır'ın tarihsel bağımsızlık mücadelesini anlamak için önemli bir perspektif sunar.

4.4. Tartışma

Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanı, 1940'ların Mısır'ını sömürgecilik, toplumsal hiyerarşi, cinsiyet rolleri, ahlaki çöküş ve dini değerler gibi temalar üzerinden ele alan çok katmanlı bir eserdir. Bu çalışmada, söylem analizi yöntemi kullanılarak romanda yer alan baskın söylemler tespit edilmiş ve bu söylemlerin anlatı içindeki etkileşimleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular, romanın sadece edebi bir metin olmadığını, aynı zamanda Mısır toplumunun sosyo-politik ve kültürel dinamiklerine dair derin bir eleştiri sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu bölümde, analiz sonuçları literatürdeki önemli çalışmalarla karşılaştırılarak tartışılacak ve bu bulguların edebiyat, toplum ve tarih arasındaki ilişkiye dair ne gibi katkılar sağladığı değerlendirilecektir.

Sömürgecilik ve ulusal kimlik söylemi

Romanın en belirgin söylemlerinden biri, İngiliz sömürgeciliğinin Mısır toplumu üzerindeki etkileridir. Sömürgecilik, yalnızca ekonomik ve siyasi bir baskı aracı olarak değil, aynı zamanda kültürel bir hegemonya olarak da işlenmiştir. İngilizlerin Mısır

halkını aşağılayıcı tutumu, romanda sıkça vurgulanır ve bu durum, ulusal kimlik bilincinin oluşumuna zemin hazırlar. Örneğin, İngiliz askerlerinin Mısırlıları "barbar" olarak nitelendirmesi ve onlara "uygarlık getirme" misyonunu üstlenmeleri, sömürgeciliğin kültürel boyutunu açıkça ortaya koyar (Esvânî, 2017, s. 55, 76). Bu söylem, Edward Said'in Oryantalizm (1979) adlı eserinde ele aldığı gibi, Batı'nın Doğu'yu "öteki" olarak konumlandırma ve bu konumlandırma üzerinden kendi üstünlüğünü meşrulaştırma stratejisini yansıtır. Said'e göre, sömürgecilik sadece fiziksel bir işgal değil, aynı zamanda kültürel bir tahakküm sürecidir. Esvânî'nin romanında da bu tahakküm, İngilizlerin Mısır halkını küçümseyen tutumları ve yerel otoritelerle kurdukları işbirliği üzerinden işlenir.

Romanın sömürgecilik söylemi, aynı zamanda ulusal bilincin ve direnişin filizlenmesine de işaret eder. Abdun'un Alku'ya karşı açık suçlamaları (Esvânî, 2017, s. 144), bireysel direnişin toplumsal bir dönüşümün habercisi olabileceğini gösterir. Bu durum, Frantz Fanon'un Yeryüzünün Lanetlileri (1961) adlı eserinde ele aldığı gibi, sömürgecilik karşısında halkın kendi kimliğini ve bağımsızlığını koruma çabalarının bir yansımasıdır. Fanon, sömürgecilik karşısında halkın özgürlük mücadelesinin sadece fiziksel bir direniş değil, aynı zamanda kültürel ve psikolojik bir özgürleşme süreci olduğunu vurgular. Esvânî'nin romanında da bu özgürleşme süreci, karakterlerin bireysel mücadeleleri üzerinden işlenir.

Toplumsal hiyerarşi ve güç ilişkileri

Romanın bir diğer önemli söylemi, toplumsal hiyerarşi ve güç ilişkileridir. Otomobil Kulübü, Mısır toplumundaki sınıfsal farklılıkların ve bu farklılıkların yarattığı adaletsizliklerin bir mikrokozmosu olarak sunulur. Kulüpte çalışan hizmetkârlar, en alt tabakada yer alırken, Alku gibi yöneticiler bu hiyerarşiyi sert bir şekilde uygular. Alku'nun bahşişleri kendi çıkarına göre dağıtması (Esvânî, 2017, s. 46), hiyerarşinin sadece bir düzenleme aracı değil, aynı zamanda bir baskı mekanizması olduğunu gösterir. Bu durum, Michel Foucault'nun Hapishanenin Doğuşu (1975) adlı eserinde ele aldığı gibi, güç ilişkilerinin toplumsal yapılar içinde nasıl işlediğini ve bu yapıların bireyler üzerindeki etkilerini ortaya koyar. Foucault, gücün sadece fiziksel bir baskı aracı olmadığını, aynı zamanda toplumsal normlar ve kurumlar aracılığıyla da işlediğini vurgular. Esvânî'nin romanında da bu güç ilişkileri, kulüp içindeki hiyerarşik düzen üzerinden açıkça görülür.

Ancak, roman hiyerarşinin sadece bir baskı mekanizması olmadığını, aynı zamanda dayanışma ve direniş için de bir zemin yarattığını gösterir. Hizmetkârlar arasında zaman zaman ortaya çıkan dayanışma örnekleri (Esvânî, 2017, s. 133), bireylerin hiyerarşinin baskılarına karşı kolektif bir direniş geliştirebileceğini ima eder. Bu durum, Georg Lukács'ın Tarihsel Roman (1981) adlı eserinde ele aldığı gibi, toplumsal sınıflar arasındaki çatışmaların ve bu çatışmaların yarattığı direniş hareketlerinin edebi eserlerde nasıl işlenebileceğini gösterir. Lukács, tarihsel romanların toplumsal mücadeleleri ve sınıfsal çatışmaları yansıtmadaki rolünü vurgular. Esvânî'nin romanı da bu bağlamda, Mısır toplumundaki sınıfsal çatışmaları ve bu çatışmaların bireyler üzerindeki etkilerini bütün boyutları ile işler.

Cinsiyet rolleri ve kadın söylemi

Roman, kadınların toplumsal konumlarını ve cinsiyet rollerini sorgulayan güçlü bir söylem sunar. Kadınların yaşamları, genellikle erkek egemen toplumun dayattığı normlar ve beklentiler çerçevesinde şekillenir. Ancak, roman kadınların bu baskılara karşı nasıl stratejiler geliştirdiğini ve bu stratejilerin onların bireysel kimliklerini nasıl etkilediğini yansıtır. Özellikle Aişe karakteri, geleneksel kadınlık rollerini sorgulayan ve diğer kadınlara ilham veren bir figür olarak öne çıkar (Esvânî, 2017, s. 60). Bu durum, Julia Kristeva'nın Poetik Dil Devrimi (1984) adlı eserinde ele aldığı gibi, kadınların toplumsal normlara karşı geliştirdikleri direniş stratejilerini ve bu stratejilerin edebi metinlerde nasıl temsil edildiğini gösterir. Kristeva, kadınların toplumsal cinsiyet rollerini sorgulama ve bu rollerin ötesine geçme çabalarının edebi eserlerde nasıl işlenebileceğini vurgular. Esvânî'nin romanında da bu çabalar, Aişe ve Faika gibi karakterler üzerinden açıkça görülür.

Roman, kadınların toplumsal baskılar altında hayatta kalmak ve güçlü kalmak için geliştirdikleri stratejilere de dikkat çeker. Faika karakteri, geleneksel aile düzenini korurken, aynı zamanda ev içinde dengeyi sağlama çabasıyla öne çıkar (Esvânî, 2017, s. 216). Bu durum, kadınların pasif birer figür olmadığını, aksine toplumsal düzeni şekillendiren aktif özneler olduklarını gösterir. Bu analiz, Judith Butler'ın Cinsiyet Belası (1990) adlı eserinde ele aldığı gibi, toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl performatif bir şekilde inşa edildiğini ve bu rollerin bireyler tarafından nasıl yeniden yorumlanabileceğini gösterir. Butler, cinsiyet kimliğinin sabit bir yapı olmadığını, aynı zamanda toplumsal normlar ve pratikler aracılığıyla sürekli olarak yeniden inşa edildiğini

vurgular. Esvânî'nin romanında da bu yeniden inşa süreci, kadın karakterlerin toplumsal normlarla müzakere etme çabaları üzerinden işlenir.

Ahlaki çöküş ve dini değerler

Roman, ahlaki çöküş temasını bireysel ve toplumsal düzeyde işler. Kulüpteki yozlaşma ve kralın ahlaki çöküşü, hem bireylerin içsel mücadelelerini hem de toplumsal düzenin nasıl çökmekte olduğunu gösterir. Alku'nun bahşışleri kendi çıkarına göre dağıtması (Esvânî, 2017, s. 46), ahlaki değerlerin sistematik olarak nasıl aşıldığını ve bireylerin bu tür bir düzene karşı geliştirdikleri dirençsizlik durumunu ortaya koyar. Bu durum, Erich Auerbach'ın Mimesis (2003) adlı eserinde ele aldığı gibi, edebi metinlerin toplumsal gerçekliği nasıl yansıttığını ve bu yansımanın ahlaki çöküş gibi temalar üzerinden nasıl işlenebileceğini gösterir. Auerbach, edebi metinlerin toplumsal gerçekliği yansıtma ve bu gerçekliği eleştirme işlevini vurgular. Esvânî'nin romanında da bu eleştiri, kulüpteki yozlaşma ve kralın ahlaki çöküşü üzerinden açıkça görülür.

Roman, dini değerlerin bireylerin içsel çatışmalarında nasıl bir rol oynadığını derinlemesine işler. Mahmud'un davranışları ve dini inançlarıyla yaşadığı zıtlık, ahlaki ikilemler (Esvânî, 2017, s. 413), karakterlerin inançları ile eylemleri arasındaki çelişkileri ortaya koyar. Bu durum, Max Weber'in Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu (1905) adlı eserinde ele aldığı gibi, dini değerlerin bireylerin ahlaki seçimlerini nasıl şekillendirdiğini ve bu seçimlerin toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini gösterir. Weber, dini inançların bireylerin davranışlarını ve toplumsal yapıları nasıl etkilediğini vurgular. Esvânî'nin romanında da bu etki, karakterlerin dini inançlarıyla yaşadıkları çatışmalar üzerinden işlenir.

Dil ve retoriğin rolü

Esvânî, dilin sadece iletişim aracı değil, aynı zamanda bir iktidar aracı olduğunu etkileyici bir şekilde ortaya koyar. Roman boyunca, söylemin toplumsal yapıyı şekillendiren ve sürdüren bir mekanizma olduğu vurgulanmıştır. Kulüp çalışanları arasında hiyerarşik olarak farklı konumlandırılmış dil kullanımı, dilin toplumsal kontrolü nasıl sağladığını ortaya koyar. Bu durum, Orwell'ın 1984 eserindeki "Newspeak" kavramıyla benzer bir şekilde yorumlanabilir; dilin kontrol edilmesi, toplumsal yapının ve bireylerin zihinlerinin kontrol edilmesini sağlar (Orwell, 2013). Esvânî'nin bu yöntemi, romanın sadece tarihsel değil, aynı zamanda ideolojik önemini de pekiştirir.

Tarihsel bağlam ve mısır'daki toplumsal hareketler

Nâdî es-Seyyârât, 1940'lardaki Mısır'da yaşanan siyasi ve toplumsal hareketlerin etkilerini yansıtan çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Mısır'daki sömürgeci yapı, milliyetçi hareketlerin ortaya çıkışı ve toplumsal değişim isteği roman boyunca hissedilir. Abdülaziz Gaffar'ın ölümü ve ailesinin dağılışı, bir anlamda toplumsal ve tarihsel adaletsizliklerin bir metaforudur. Sonuç olarak, romanın tarihsel arka planı ile bireysel hikâyeler arasındaki bu bağlantı, Esvânî'nin eserini sadece bireysel trajedilerin anlatıldığı bir roman olmaktan çıkarır ve toplumsal eleştirinin öne çıktığı derin bir yapıya dönüştürür.

Tartışma bölümünü özetlemek gerekirse, Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanı, sömürgecilik, toplumsal hiyerarşi, cinsiyet rolleri, ahlaki çöküş ve dini değerler gibi temalar üzerinden Mısır toplumunun çok yönlü bir portresini çizer. Bu söylemler, yalnızca bireylerin içsel çatışmalarını ve bireysel hikâyelerini değil, aynı zamanda toplumsal düzenin işleyişini ve bu düzenin eleştirisini de yansıtır. Roman, edebi bir metin olmanın ötesinde, Mısır'ın tarihsel ve toplumsal gerçekliğine dair derin bir analiz sunar. Bu çalışmada, söylem analizi yöntemi kullanılarak romanın dilsel ve edebi unsurları incelenmiş ve bu unsurların toplumsal, kültürel ve ideolojik bağlamlarla olan ilişkisi ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular, romanın sadece bir edebi eser olmadığını, aynı zamanda toplumsal bir belge olarak da işlev gördüğünü göstermektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu çalışmada, Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanının detaylı bir söylem analizi yapılarak, 1940'ların Mısır toplumunun sosyo-politik ve kültürel yapısı üzerine kapsamlı bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Araştırma, dilin ve söylemin toplumsal yapıları şekillendirmedeki rolünü çözümleyerek, bireyler ve toplumsal gruplar arasındaki güç dinamiklerini, toplumsal hiyerarşileri ve direniş biçimlerini ortaya koymayı amaçlamıştır.

Sonuçlar, beş ana başlık etrafında toparlanmıştır:

Baskın Söylemler ve Anlatıya Etkileri: Romanda öne çıkan baskın söylemler, sınıf ayrımı, sömürgeci ideoloji ve bireysel direniş üzerine kuruludur. Otomobil Kulübü, sembolik bir mekân olarak toplumsal sınıflar arasındaki çatışmanın vurgulandığı bir alan sunarken, dil ve retorik, bu ayrımı pek çok çerçevede yeniden üretmektedir. Anlatıda, alt sınıftan gelen karakterlerin dili, direniş ve adalet arayışını öne çıkarırken, ütöpik olmayan bir gerçeklik sunmaktadır.

Gücün ve Toplumsal Hiyerarşinin Temsili: Roman, toplumsal hiyerarşi ve güç dinamiklerini çok katmanlı bir şekilde yansıtmıştır. Mısır'ın 1940'lardaki sosyal dokusu, Batı sömürgeciliği ve yerel egemen elitler arasındaki gücün karmaşık yapısını gözler önüne serer. Kulüp çalışanlarının yaşadığı baskı ve ekonomik ezilmişlik, toplumsal düzenin adalet kavramından uzaklaştığına işaret ederken, bireysel direnişin ve dayanışmanın olanakları tartışmaya açılmıştır.

Sosyal Gruplar ve Kimlik Temsilleri: Farklı sosyal grupların temsil edilme biçimleri, romandaki baskın söylemleri önemli ölçüde etkilemiştir. Yerli halk ile sömürgeci elitler arasındaki sınıf ayrımı belirgin biçimde sunulmuş, bu ayrım üzerinden toplumsal dayanışma veya çatışma öyküleri örülmüştür. Kadın karakterlerin maruz kaldığı kısıtlamalar ve geleneksel roller, patriarkal yapının toplumsal düzen içindeki etkilerini vurgularken, bazı bireylerin bu kısıtlamalara meydan okuması umut verici bir çıkış önerir.

Dil ve Retoriğin Gücü: Dil, romandaki güç dinamiklerini sürdürmede merkezi bir araçtır. Romanda, otoriter figürlerin kullandığı baskılayıcı dil, toplumsal kontrol mekanizmalarının önemli bir parçasıdır. Ancak dil, sadece baskı aracı olarak değil, aynı

zamanda bireysel ve toplumsal direnişin bir aracı olarak da kullanılmıştır. Bireylerin kendilerini ifade etmeleri ve dayanışma kurmaları, bu direnişin temelini oluşturur.

Tarihsel Bağlam ve Romanın Söylemi: 1940'ların Mısır'ı, sömürgecilğin etkisinde ekonomik ve toplumsal bir çıkmazda olup, romanın temel arka planını oluşturur. Bu tarihsel dönem, bireysel karakterlerin yaşamlarının ötesinde toplumsal kolektif bilinç ve toplumsal değişim çabalarıyla birleşmiştir. Romanın söylemi, tarihsel olayları eleştirerek ve geleceğe dönük bir umut önerisi sunarak, okuyucuya hem tarihsel hem de çağdaş dersler vermektedir.

Bu çalışmanın sonuçları, Alâ el-Esvânî'nin eserinin toplumsal yapılara dair eleştirisini anlamamıza önemli katkılar sağlamış ve Mısır toplumunun söylemsel analizine dair yeni görüşler öne sürmüştür. Roman, bireysel trajedilerin toplumsal dönüşüm potansiyelini barındırdığını gösterirken, güç yapılarına direnişin her dönemde mümkün olduğuna işaret etmektedir. Sonuç olarak, romanın dil ve söylem kullanımı, sadece edebi bir eser olmasının ötesinde, toplumsal dönüşüm önerileri sunan derinlikli bir metin olduğunu ortaya koymuştur.

5.2. Öneriler

Bu çalışma, Alâ el-Esvânî'nin Nâdî es-Seyyârât adlı romanının söylem analizini yaparak, eserin toplumsal, tarihsel ve ideolojik bağamlarını ele almıştır. Elde edilen bulgular, romanın yalnızca bireysel hikâyeler üzerinden ilerleyen bir anlatı sunmadığını, aynı zamanda toplumsal yapıları ve güç dinamiklerini eleştirel bir bakış açısıyla ele aldığını göstermektedir. Çalışmanın bulgularından yola çıkarak, gelecekte yapılabilecek araştırmalar ve söylem analizi yöntemine yönelik bazı öneriler sunulabilir.

Öncelikle, bu çalışma romanın içerdiği güç dinamikleri, toplumsal hiyerarşiler ve bireysel direniş biçimleri üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak, romanın dil kullanımına ilişkin daha ayrıntılı bir analiz, yazarın ideolojik duruşunu ve anlatısının nasıl bir hegemonik söylem üretilip üretilmediğini daha açık bir şekilde ortaya koyabilir. Bu bağlamda, özellikle dilbilimsel söylem analizine dayalı yöntemlerin kullanılması, romanın dilsel özelliklerinin ideolojik yansımalarını daha derinlemesine incelemeye imkân tanıyabilir.

Bunun yanı sıra, romanın tarihsel bağlamı, özellikle 1940'lar Mısır'ındaki sömürgecilik ve milliyetçi hareketler açısından büyük önem taşımaktadır. Gelecek araştırmalarda, romanın tarihsel gerçeklikle kurduğu ilişki daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirilebilir. Özellikle tarih ve edebiyat ilişkisi çerçevesinde, Esvânî'nin romanının dönemin siyasi ve toplumsal atmosferiyle nasıl bir etkileşim içinde olduğu üzerine

kapsamlı bir karşılaştırmalı analiz yapılabilir. Bu doğrultuda, dönemin siyasi belgeleri, gazete yazıları ve diğer edebi eserleriyle romanın söylemi karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Romanın toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında sunduğu eleştirel bakış açısı da dikkate değerdir. Kadın karakterlerin toplumsal yapılar içinde konumlandırılışı ve erkek egemen sistem içindeki mücadeleleri, toplumsal cinsiyet söylemi açısından geniş bir araştırma alanı sunmaktadır. Gelecek çalışmalarda, romanın kadın karakterleri üzerine feminist edebiyat kuramları çerçevesinde bir analiz gerçekleştirilebilir. Özellikle Judith Butler, Simone de Beauvoir veya Bell Hooks gibi düşünürlerin kuramlarından yararlanılarak, kadın karakterlerin söylemsel temsili üzerine kapsamlı bir inceleme yapılabilir.

Ayrıca, romanın farklı sosyal grupların temsil biçimlerini nasıl şekillendirdiği üzerine de daha kapsamlı bir çalışma yapılabilir. Özellikle etnik ve sınıfsal kimlikler bağlamında, romanın hangi grupları nasıl temsil ettiği ve bu temsillerin ne tür söylemsel stratejilerle kurgulandığı incelenebilir. Bu noktada, postkolonyal edebiyat teorilerinden yararlanarak, romanın sömürge sonrası Mısır toplumundaki güç ilişkilerini nasıl yansıttığı daha açık hale getirilebilir.

Son olarak, bu çalışmada kullanılan söylem analizi yöntemi, romanın belirli temalar ve söylemler çerçevesinde nasıl yapılandığını ortaya koymuştur. Ancak, gelecekte yapılacak araştırmalarda eleştirel söylem analizi veya metinlerarası söylem analizi gibi daha kapsamlı metodolojik yaklaşımlar benimsenebilir. Böylelikle, romanın yalnızca kendi içinde değil, diğer edebi ve tarihi metinlerle nasıl bir ilişki içinde olduğu da anlaşılabilir.

Bu doğrultuda, Nâdî es-Seyyârât adlı romanın sunduğu toplumsal eleştiriye daha ayrıntılı bir şekilde anlamak için, dil, tarih, toplumsal cinsiyet, etnisite ve güç ilişkileri bağlamında yeni çalışmaların gerçekleştirilmesi faydalı olacaktır. Romanın sunduğu eleştirel çerçeve, yalnızca Mısır toplumu için değil, daha geniş bir küresel bağlam içinde değerlendirildiğinde de önemli ipuçları sunmaktadır. Bu nedenle, gelecekteki araştırmalar, romanın uluslararası bağlamda nasıl okunabileceğine dair daha geniş bir perspektif sunabilir.

KAYNAKLAR

- Albo, M. A. (2020). Play in Three Acts: Could Egypt be Drawn into a Perfect Storm? *A Multidisciplinary Journal on National Security*, 23(4).
- Alkharashi, N. (2016). Modern Arabic Fiction in English: The Yacoubian Building; a Case in Point. *CLINA*, Vol. 2-1, pp. 43-59.
- Allen, R. (2000). *The Arabic Novel: An Historical and Critical Introduction* (2nd ed.). Syracuse University Press.
- Al-Majali, T. A. Q. (2015). What is Implicit in Narrative Discourse: "Automobile Club" as a Model. *AAFU Journal*, Vol. 4, 277-304.
- Altın, N. Ş. (2017). Toplumsal gerçeklik ve postmodern roman. *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 91-109.
- Alver, K. (2006). Edebiyat ve kimlik. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 32-43.
- Auerbach, E. (2003). *Mimesis: The Representation of Reality in Western Literature*. Princeton University Press.
- Austen, J. (2003). *Pride and Prejudice*. Penguin Classics.
- Ayrancı, B., & Aytaş, G. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk edebiyatının eğitimde işlevselliği üzerine görüşleri. *International Journal of Human Sciences*, 14(4).
- Baharvand, V., Amouri, N., & Khalili, P. (2022). Analysis of the critical discourse in the novel "Nadi-el Sayarat" by Alaa Al-Aswany based on Norman Fairclough's theory. *Studies in Arabic Narratology*, 3(6), 298-329.
- Bakhtin, M. (1984). *Problems of Dostoevsky's Poetics*. University of Minnesota Press. https://monoskop.org/images/1/1d/Bakhtin_Mikhail_Problems_of_Dostoevskys_Poetics_1984.pdf
- Barthes, R. (1977). *Image Music Text*. Fontana Press. https://monoskop.org/images/0/0a/Barthes_Roland_Image-Music-Text.pdf
- Başaran, G. (2007). Bellek yönetimi ve edebiyat: Türk ulusal kimliğinin inşası ve tarihi romanlar. *Kültür ve İletişim*, 10(20), 63-90.
- Beach, R. (1993). *A Teacher's Introduction to Reader-Response Theories*. NCTE Teacher's Introduction Series. National Council of Teachers of English.
- Bhabha, H. K. (1994). *The Location of Culture*. Routledge. New York. <https://ia601402.us.archive.org/11/items/TheLocationOfCultureBHABHA/the%20location%20of%20culture%20BHABHA.pdf>
- Bronstein, M. (2016). How Not to Re-read Novels: The Critical Value of First Reading. *Journal of Modern Literature*, 39(3), 76-94.

- Brown, G., & Yule, G. (1983). *Discourse analysis*. Cambridge university press.
- Brugman, J. (1984). An Introduction to the History of Modern Arabic Literature in Egypt. Brill. <https://archive.org/details/introductiontohi0000brug/mode/2up>
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge. https://lauragonzalez.com/TC/BUTLER_gender_trouble.pdf
- Casini, L. (2015). The deconstruction of the West: an unaccomplished task. Towards “the politics of imagining the West”. *Im@go. A Journal of the Social Imaginary*, (6), 185-201.
- Castle, G. (2009). *The Blackwell guide to literary theory*. John Wiley & Sons.
- Culler, J. (2000). *Literary Theory: A Very Short Introduction*. Oxford University Press. https://ff.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2018/10/Literary_Theory__A_Very_Short_Introduction__Very_Short_Introductions_.pdf
- Çelenlioğlu, A. (2018). Asvânî'nin Mısır Otomobil Kulübü Adlı Romanında Toplumsal Eleştiri. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (19), 458-471.
- Çelenlioğlu, A. (2019). Alâ el-Esvânî'nin Sahte Cumhuriyet Adlı Romanında Misir Bahari Anatomisi. *Edebi Eleştiri Dergisi*, 3(2), 168-186.
- Çelik, H., & Ekşi, H. (2008). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
- Çelik, H. & Halil, E. (2008). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(27), 99-117.
- Davies, R. U. (2023). Cultural Signifiers as African Identity in Achebe's Novels. *Asian Journal of Language, Literature and Culture Studies*, 6(3), 186-193.
- De Fina, A., & Georgakopoulou, A. (2011). *Analyzing narrative: Discourse and sociolinguistic perspectives*. Cambridge University Press.
- Dinurriyah, I. S. (2012). Theory of Literature: an Introduction. *A Handbook For English Department Undergraduate Students Faculty of Letters and Humanities UIN Sunan Ampel Surabaya*. Surabaya: UIN Sunan Ampel Surabaya.
- Eagleton, T. (2008). *Literary Theory: An Introduction*. Blackwell Publishers Ltd. <https://archive.org/details/LiteraryTheoryAnIntroduction>
- Esvânî, A. (2017). *Mısır Otomobil Kulübü*. Çev. Avi Pardo. Maya Kitap, İstanbul.
- Esvânî, A. (2015). Democracy is the Answer: Egypt's Years of Revolution. Ginkgo Library.
- El-Enany, R. (2003). Naguib Mahfouz: The Pursuit of Meaning. Routledge.

- Elmarsafy, Z. (2012). Alaa al-Aswany and the Desire for Revolution. *Resistance in Contemporary Middle Eastern Cultures: Literature, Cinema and Music*, London and New York: Routledge, 15-31.
- Er, R. (2021). *Modern Mısır Romanı I (1914–1944)*. Hece Yayınları.
- Essien, A. (2000). Discourse Analysis and Characterization in the Novel. *Goatskin Bags and Wisdom: New Critical Perspectives on African Literature*, 51.
- Faruqi, D. (2022). From Dictatorship Syndrome to False Truths: The Political Evolution of Alaa al-Aswany. *International Journal of Middle East Studies*, 54(4), 772-778.
- Fonseka, E. A. G. (2014). A discourse-analysis based critical approach to contextual interpretation of heteroglossic situation in the novel. *Advances in Language and Literary Studies*, 5(4), 168-175.
- Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge*. Pantheon Books. New York. https://monoskop.org/images/9/90/Foucault_Michel_Archaeology_of_Knowledge.pdf
- Frye, N. (1973). *Anatomy of Criticism: Four Essays*. Princeton University Press. https://monoskop.org/images/c/ca/Frye_Northrop_Anatomy_of_Criticism_Four_Essays_1971.pdf
- Gee, J. P. (2014). *An introduction to discourse analysis: Theory and method*. Routledge.
- Goodyer, M. G. (2008). *Literary theory, the novel and science media* (Doctoral dissertation, Montana State University-Bozeman, College of Arts & Architecture).
- Gottschall, J. (2008). *Literature, science, and a new humanities*. Springer.
- Hafez, S. (2010). *The Quest for Identities: The Development of the Modern Arabic Short Story*. Saqi Books.
- Imtiaz, A. (2024). The Role of Literature in Shaping Cultural Identity. *Al-Behishat Research Archive*, 2(1), 26-33.
- Jacquemond, R. (2013). The Yacoubian Building and its sisters: Reflections on readership and written culture in modern Egypt. *Hamamsy/Soliman*, 2013, 144-161.
- Jameson, F. (1981). *The Political Unconscious: Narrative as a Socially Symbolic Act*. Cornell University Press. <https://thecharnelhouse.org/wp-content/uploads/2017/09/Fredric-Jameson-The-Political-Unconscious-Narrative-as-a-Socially-Symbolic-Act-1981.pdf>
- Joyce, J. (2003). *Ulysses*. The Project Gutenberg eBook of Ulysses. <https://www.gutenberg.org/cache/epub/4300/pg4300-images.html>
- Kaplan, R. B. & Grabe, W. (2002). A modern history of written discourse analysis. *Journal of second language writing*, 11(3), 191-223.

- Karaca, N. (2015). İrade Eğitimi, Değer Aktarma ve Rol Model Olmada Edebiyatın Yeri ve Önemi. *Electronic Turkish Studies*, 10(16).
- Kristeva, J. (1984). *Revolution in Poetic Language*. Columbia University Press. New York. <https://archive.org/details/revolutioninpoet00kris/mode/2up>
- Lewis, D. (2013). Politics, freedoms and spirituality in Alaa Al Aswany's Yacoubian Building. *Journal for Islamic Studies*, 33(1), 101-126.
- Lukács, G. (1981). *The Historical Novel*. Penguin Books. <https://ia802200.us.archive.org/5/items/in.ernet.dli.2015.65818/2015.65818.The-Historical-Novel.pdf>
- Mulvey, L. (2013). Visual pleasure and narrative cinema. In *Feminism and film theory* (pp. 57-68). Routledge.
- Mar, R. A., & Oatley, K. (2008). The function of fiction is the abstraction and simulation of social experience. *Perspectives on Psychological Science*, 3(3), 173-192.
- Mehrez, S. (2008). *Egypt's Culture Wars: Politics and Practice*. Routledge.
- Morrison, T. (2004). *Beloved*. Vintage Books..
- Naaman, M. (2016). The Nation Recast through a National Bestseller: Alaa al-Aswany's Ode to Downtown Cairo. In *Urban Space in Contemporary Egyptian Literature: Portraits of Cairo* (pp. 139-167). New York: Palgrave Macmillan US. Potter, J. (2004). Discourse analysis. *Handbook of data analysis*, 607-624.
- Onat, Ç. Ç. (2020). *Alâ el-Esvânî'nin "İmaret Yakubyan" adlı romanında yapı, tema ve anlatım özellikleri* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara.
- Orwell, G. (2013). 1984. Penguin Books.
- Peck, J. (1995). *How to study a novel*. Bloomsbury Publishing.
- Said, E. (1979). *Orientalism*. Vintage Books. New York. https://monoskop.org/images/4/4e/Said_Edward_Orientalism_1979.pdf
- Selim, S. (2004). *The Novel and the Rural Imaginary in Egypt, 1880-1985*. Routledge.
- Shihada, I. M. (2013). Assimilation and Its Discontents in Ala el-Esvânî's Chicago. Available at SSRN 2645353.
- Spivak, G. C. (1988). *Can the Subaltern Speak?: Reflections on the History of an Idea*. Columbia University Press.
- Steavenson, W. (2012). "Alaa Al Aswany's Literary Revolution". *The New Yorker*. <https://www.newyorker.com>
- Strauss, S., & Feiz, P. (2013). *Discourse analysis: Putting our worlds into words*. Routledge.

- Suleiman, C. (2016). The Arabic Language Ideology and Communication: An Image from Egypt. In *The Handbook of Communication in Cross-cultural Perspective* (pp. 64-74). Routledge.
- Szakolczai, A. (2016). *Novels and the Sociology of the Contemporary*. Routledge.
- Şeker, A. (2017). Türk Romanında Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadın Temsillerine Yönelik Sosyolojik Bir Çözümleme. *Journal of International Social Research*, 10(54).
- Şimşek, A. (2006). Tarihsel romanın eğitimsel işlevi. *Bilig*, (37), 65-80.
- Taşdelen, V. (2013). *Felsefeden edebiyata*. Hece Yayınları ve Dergileri.
- Tekin, M. (2001). *Roman sanatı: Romanın unsurları*. Ötüken Neşriyat AŞ.
- Toker, A. (2022). Sosyal bilimlerde nitel veri analizi için bir kılavuz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (51), 319-345.
- Toprak, İ. (2017). *Bakhtinin diyaloji ve heteroglossia kavramları bağlamında Alev Alatının Orda Kimse Var mı? Roman dizisinde çokseslilik* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Turan, A. (2019). Spaces of memory and memories of space in Alaa al-Aswany's The Yacoubian Building and Elif Shafak's The Flea Palace. *Neohelicon*, 46(2), 485-496.
- Turna, M. (2020). Edebiyat ve psikanaliz üzerine. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Van Dijk, T. A. (2013). Ideology and discourse analysis. In *The Meaning of Ideology* (pp. 110-135). Routledge.
- Widdowson, H. G. (2007). *Discourse analysis* (Vol. 133). Oxford: Oxford University Press.
- Wolfreys, J. (Ed.). (1999). *Literary theories: A reader and guide*. NYU Press.
- Woolf, V. (2005). *Mrs. Dalloway*. Penguin Classics.